

БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ НА МЕТАЛУРГИЧНАТА ИНДУСТРИЯ

МЕТАЛУРГИЯТА В БЪЛГАРИЯ

2021 ГОДИНА

СОФИЯ, 2022 год.

Повече от три десетилетия **Българската асоциация на металургичната индустрия (БАМИ)** подготвя и издава специализиран годишник за състоянието и успехите на българската металургична индустрия, за европейското и световно производство и потребление на метали и перспективите пред отрасъла. Публикува данни за произведената по обем и стойност продукция, за направените инвестиции в обновление и модернизация на мощностите и технологиите, за реализацията на продукцията и външнотърговския обмен на метали и металургични продукти.

Годишника „Металургията в България” е предназначен за ръководители и специалисти от металургичните предприятия, за преподаватели, ученици и студенти от техническите средни и висши учебни заведения, за партньори от страната и чужбина, за външни експерти и читатели с интереси към металургията.

Изданието се изготвя от колектива на БАМИ по предоставена от фирмите информация за тяхната производствена дейност, за реализацията на продукцията на националния и европейски пазар и в трети страни, за изпълняваните проекти и новите инвестиции. Ръководството на БАМИ благодари на работния колектив и на всички фирми, които помогнаха в подготовката на **„Металургията в България през 2021 година”**.

Изказваме благодарност и на Министерството на икономиката и индустрията за официалните данни, които и тази година предостави за вноса и износа на метална продукция. Без тази информация направеният анализ и оценка за приноса на сектора в международния стоков обмен и във външнотърговския баланс на страната няма да бъде точен и обективен.

Информация за цялостната дейност на Българската асоциация на металургичната индустрия заинтересованите читатели могат да намерят на интернет-страницата на Асоциацията (www.bami.bg).

При подготовката на изданието, освен посочените в него национални източници са ползвани материали и публикации от външни организации, като Еврофер (www.eurofer.eu), Световната асоциация по стомана (www.worldsteel.org), Еврометали (www.eurometaux.eu), Евростат (www.ec.europa.eu) и други международни структури на черната и цветна металургия.

СЪДЪРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ ПЪРВИ	7
ИКОНОМИКАТА ПРЕЗ 2021 ГОДИНА	7
1.1. НАСЕЛЕНИЕ, ПАЗАР НА ТРУДА, РАБОТНА ЗАПЛАТА	7
1.2. БВП, БДС, ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ	14
1.3. ЕНЕРГИЙНО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ТОВАРООБОРОТ	18
1.4. ВЪНШНОТЪРГОВСКИ ОБМЕН, ВНОС И ИЗНОС НА СТОКИ	21
1.5. МЕТАЛУРГИЧНАТА ИНДУСТРИЯ НА ЕС И БЪЛГАРИЯ	24
РАЗДЕЛ ВТОРИ.....	29
ЧЕРНАТА МЕТАЛУРГИЯ В БЪЛГАРИЯ.....	29
2.1 ПРОИЗВОДСТВО НА ЧЕРНИ МЕТАЛИ И ПРОКАТ	29
2.1.1. ПРОИЗВОДСТВО НА СТОМАНА В ЕС И СВЕТА ПРЕЗ 2021 ГОД.	29
2.1.2. ПРОИЗВОДСТВО НА СУРОВА СТОМАНА В БЪЛГАРИЯ.....	33
2.1.3. ПРОИЗВОДСТВО НА ВАЛЦУВАНИ ЧЕРНИ МЕТАЛИ.....	33
2.1.4. ПРОИЗВОДСТВО НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ВАЛЦУВАНИ ЧЕРНИ МЕТАЛИ	36
2.2. ТЪРГОВСКИ ОБМЕН И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ВЧМ.....	37
И ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ.....	37
2.2.1. ВНОС НА СКРАП, ВЧМ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ.....	37
2.2.2. ИЗНОС НА СКРАП, ВЧМ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ.....	40
2.2.3. ВЪНШНОТЪРГОВСКИ ОБМЕН НА ВЧМ И ИЗДЕЛИЯ.....	43
2.2.4. РЕАЛИЗАЦИЯ НА ВЧМ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ	46
2.2.5. РЕАЛНО ВЪТРЕШНО ПОТРЕБЛЕНИЕ (РВП) НА СТОМАНЕНИ ПРОДУКТИ	48
2.3. ПРОИЗВОДСТВО НА ОГНЕУПОРНИ.....	51
МАТЕРИАЛИ И ИЗДЕЛИЯ	51
РАЗДЕЛ ТРЕТИ	53
ЦВЕТНАТА МЕТАЛУРГИЯ В БЪЛГАРИЯ.....	53
3.1. ПРОИЗВОДСТВО НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ	53
3.1.1. ПРОИЗВОДСТВО НА МЕД (АНОДНА И ЕЛЕКТРОЛИТНА)	53
3.1.2. ПРОИЗВОДСТВО НА ОЛОВО	58
3.1.3. ПРОИЗВОДСТВО НА ЦИНК.....	64
3.1.4. ПРОИЗВОДСТВО НА БЛАГОРОДНИ, СЪПЪТСТВАЩИ МЕТАЛИ И	
ХИМИЧЕСКИ ПРОДУКТИ	67
3.1.5. ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОКАТ ОТ ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И СПЛАВИ.....	68
3.1.6. ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА ОТПАДЪЦИ ОТ ЦВЕТНИ МЕТАЛИ.....	72
3.2. ТЪРГОВСКИ ОБМЕН, ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ	73
3.2.1. ВНОС НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ.....	75
3.2.2. ИЗНОС НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ	78
3.2.3. РЕАЛИЗАЦИЯ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ПРОКАТ	80
3.2.4. ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ПРОКАТ	82
ЧЛЕНОВЕ И РЪКОВОДСТВО НА БАМИ	84

ВЪЗПРИЕТИ СЪКРАЩЕНИЯ:

<i>БАМИ</i>	-	<i>Българска асоциация на металургичната индустрия</i>
<i>БВП</i>	-	<i>Брутен вътрешен продукт</i>
<i>БДС</i>	-	<i>Брутна добавена стойност</i>
<i>БКТД</i>	-	<i>Бранишов колективен трудов договор</i>
<i>ВП</i>	-	<i>Видимо потребление</i>
<i>ВПНГ</i>	-	<i>Видимо потребление на глава от населението</i>
<i>РВП</i>	-	<i>Реално вътрешно потребление</i>
<i>ВЧМ</i>	-	<i>Валцувани черни метали (прокат)</i>
<i>ГВ</i>	-	<i>Горецовалцуван (прокат)</i>
<i>ЕСТЕ</i>	-	<i>Европейска схема за търговия с емисии</i>
<i>ЗГП</i>	-	<i>Завод за горещо поцинковане</i>
<i>КЦМ</i>	-	<i>Комбинат за цветни метали</i>
<i>МОД</i>	-	<i>Минимален осигурителен доход</i>
<i>НАП</i>	-	<i>Национална агенция за приходи</i>
<i>НОИ</i>	-	<i>Национален осигурителен институт</i>
<i>ОНД</i>	-	<i>Организация на независимите държави (бивш СССР)</i>
<i>СПС</i>	-	<i>Стандарт на покупателна способност</i>
<i>СВ</i>	-	<i>Студеновалицуван (прокат)</i>
<i>СОД</i>	-	<i>Среден осигурителен доход</i>
<i>ТЦМ</i>	-	<i>Тежки цветни метали (прокат от мед и месинг)</i>
<i>ЦИЕ</i>	-	<i>Централна и Източна Европа</i>
<i>CIS</i>	-	<i>Общност на Независимите Държави</i>
<i>NAFTA</i>	-	<i>Северноамериканско споразумение за свободна търговия</i>

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА,

Измина още една трудна за страната, за Европа и за света година на продължаващи кризи, които затрудниха икономиката и нейното развитие. Промениха се приоритетите и целите на обществото. Бизнесът беше изправен пред още един проблем – висок и непрогнозируем ръст в цените на енергоносителите, започнал през второ полугодие на 2021г. Тези обстоятелства доведоха до намаляване на някои производства и временно спиране на мощности. Въпреки това фирмите изпълниха своите програми и съхраниха работните места.

Продължи технологично обновление и усвояване на производства с висока добавена стойност, подобряване на условията на труд и работна среда, опазването на околната среда и климата на планетата. Социалната политика, повишаване на квалификацията и продължаващото обучение са част от изпълняваните приоритети. Затова и през 2021 година показателите в металургията са добри. Спазвайки десетилетната традиция и тази година ще запознаем читателите с постиженията и приноса на сектора в показателите на българската икономика. Металургичната индустрия отново заема съществен дял от промишлената продукция, подобрява важни за икономиката показатели, като износ и търговско салдо, инвестиции, производителност. С тези показатели тя заема достойно място и на индустриалната карта на ЕС.

Днес живеем в бързо променящ се към въглероден неутралитет и дигитална икономика свят, в който потреблението на метали и метални продукти ще расте. Това ни дава вяра за бъдещето и самочувствие да продължим да работим за успешното развитие на този важен за страната и света отрасъл.

*Благодаря на всички участвали в подготовката на **Металургията в България през 2021 година!** Пожелавам изданието и през следващите години да продължи да популяризира добрите постижения на българската металургия и успехите на фирмите-членове на БАМИ.*

С уважение,

АНТОН ПЕТРОВ

Председател на УС

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

ИКОНОМИКАТА ПРЕЗ 2021 ГОДИНА

1.1. НАСЕЛЕНИЕ, ПАЗАР НА ТРУДА, РАБОТНА ЗАПЛАТА

Измина още една различна за България, за Европейския Съюз и за целия свят 2021 година, втора година на епидемичната криза от COVID-19, която промени живота и икономиката на цялата планета.

В този период продължи негативното влияние и на други фактори, като санкциите на ЕС срещу Русия, наложените от САЩ мита върху металите, скоков ръст в цените на енергоносителите, нестабилно управление на страната, довело до провеждане на няколко последователни избори. Липсата на законодателна власт и реформи във важни сектори, като енергетика и транспорт, както и растежът на цените на енергоносителите, особено на електрическата енергия се отразиха изключително негативно на енергоинтензивната металургична индустрия. Увеличените производствени разходи доведоха до намаляване на конкурентоспособност и финансови загуби.

Независимо от тези фактори в Европа и света започна и процес на икономическо възстановяване, придружен с ръст в търсенето на метали и в техните борсови цени. Това не промени съществено негативните тенденции за сектора, породени от ръста в цените на енергоносителите, особено за най-енергоинтензивните производства, като цинк и стомана. Липсата на бързи и адекватни на европейската практика компенсаторни механизми за финансово подпомагане на производителите от високите енергийни цени направи българският бизнес неравнопоставен, спрямо конкурентните производства в Европа и света. Въпреки тези неблагоприятни условия и спада в производството на основни метали, металургията отчита добри резултати, с ръст в крайните продукти. Общият ръст в произведената промишлена продукция и в БВП е по-висок от други страни и големи икономики в ЕС.

След отчетен през 2020 год. спад на БВП от 4.2 %, **за 2021 год. страната ни постигна ръст от 4.2 %**, една от най-високите стойности в Европа. Това не променя класацията по основни икономически показатели и жизнен стандарт, като България остава на последно място по БВП на глава от населението, по покупателна способност и продължителност на живот от всички останали 27 държави-членки на ЕС.

И през изминалата година демографските характеристики, като брой на населението, възрастова и образователна характеристика продължават да се влошават.

В табл.1.1 са показани статистическите данни за броя на населението по години и промените в неговата структура.

Таблица 1.1

Население по пол и местоживееене, хил. души

Групи население:	2018 г.		2019 г.		2020 г.		2021 г.	
	Хил. души	%	Хил. души	%	Хил. души	%	Хил. души	%
В градовете	5 159.1	73.7	5 125.4	73.7	5043.2	72.9	5 000.5	73.1
В селата	1 840.9	26.3	1 826.1	26.3	1873.3	27.1	1 838.4	26.9
Мъже	3 395.7		3 369.7		3349.7		3 311.3	
Жени	3 604.3		3 581.8		3566.8		3 527.6	
Общо:	7 000.0	100.0	6 951.5	100.0	6916.5	100.0	6 838.9	100.0

Източник: НСИ

Съотношението между градското население и това в селата се запазва на нивото на предходната година - 2.7 : 1, като спадът в селското население е с 34.9 хил.души, а в градското – с 37.7 хил.души. Не се повтори ситуацията от 2020 год. за увеличаване на живеещите в селата, за сметка на градовете.

През 2021 год. населението намалява със 77 611 души или 1.1 %, при 34.6 хил. души през 2020 г. Това е над два пъти повече и е най-голям спад за последните пет години. Дължи се на влошаване на общите демографски показатели, като раждаемост, малък механичен прираст, висока смъртност.

Расте коефициента на обща смъртност (21.7, респективно 148 995 души), има спад в броя на живородените – с 408 по-малко от предходната година. За периода е отчетен и най-нисък механичен прираст, като резултат от външната миграция. По данни на НСИ показателите за движението от и в страната през 2021 г. са следните:

-Заселени лица (*имигранти*) – **39 461 души** (37 362 в 2020 г.)

-Изселени лица (*емигранти*) – **26 755 души** (**6 649** в 2020 г. или 4 пъти по-малко)

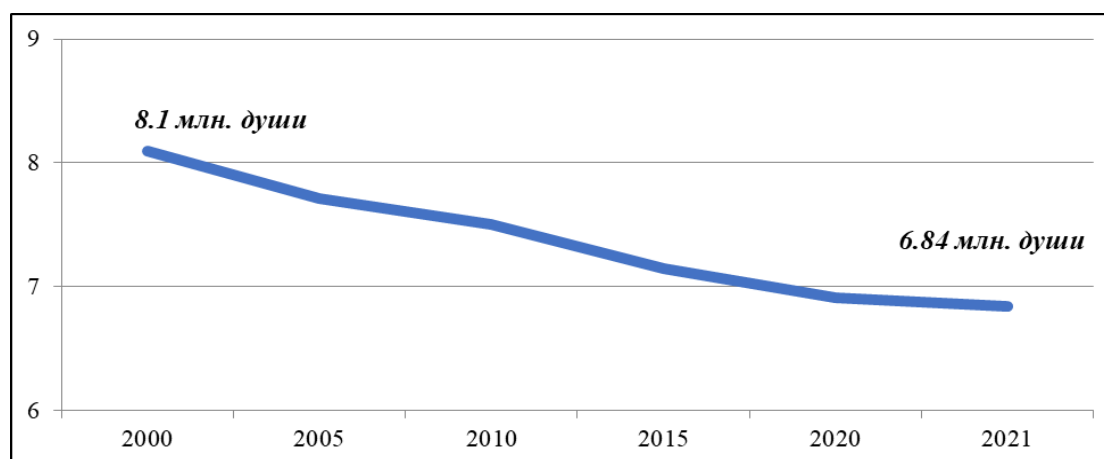
-**Механичен прираст - 12 706 души** при 30 715 души през 2020 г. или 2.5 пъти по-малък.

Въпреки, че се запазва тенденцията за положителен механичен прираст, населението и тази година намалява.

На фиг.1.1 показва спаданият тренд на населението в страната от 2000 г. до 2021 г.

Показателно за неефективността на протичащите социално-икономически промени и нивото на стандарт на живот след 15-годишно членство на България в ЕС е факта, че и през този период населението продължи да намалява - почти с 1 млн.души.

Фигура 1.1

Население на България, млн. души

Годишните спадове започват от началото на промените през 1990 г. и продължават до сега. Това е една от основните причини в този период да не се подобрява структурата на населението, тъй като от страната излизат предимно млади хора. Съотношението между броя на лицата в работоспособна възраст (от 15 до 65 години) и това в неработоспособна възраст (под 15 години и над 65 години) се запазва на нивото от 2020 г. и е 56.7 % : 43.3 %. Спрямо 2019 г. се подобрява с 0.3 %, но структурата на неработоспособното население няма добра перспективна. В тази група процентът на населението над 65 години е близо 80 % , а този на децата до 15 години почти четири пъти по-малък. Това не създава възможности в пазара на труда да се включат достатъчно на брой млади хора, необходими на българската икономика в близък и средносрочен план.

На демографската характеристика влияние оказва и продължителността на живот на хората в страната. По данни на НСИ средната **продължителност на живот в България през 2021 г. е 73.6 години** и намалява с над една година спрямо предходните 2020 г. (74.64 години) и 2019 г. (74.90 години). Спадът през 2021 г. е голям и не може да бъде обоснован с високия дял на смъртност от COVID-19. Българите живеят най-малко от всички жители на Европа, включително и от тези в Балканския регион. Разликата в този показател е около 5 години при жените и до 7 години при мъжете.

Продължава тенденцията жените да живеят по-дълго. Средната продължителност при тях за 2021 г е 77.40 години (78.22 през 2020 г.) Това е със 7.35 години повече от мъжете (70.05 години). При градското население продължителността на живота в сравнение със средната за страната е по-малка – 73.1 години (-0.5 г.), а при селското по-висока – 76.9 години (+3.3 г.).

Много са факторите, които оказват влияние на пазара на труда. Но по отношение на броя на постъпващата нова работна ръка най-силно влияние има демографската структура. За 2021 година въздействие върху този пазар и на коефициента на безработица допълнително оказва епидемичната криза и наложените мерки за нейното преодоляване.

Още от началото на 2021 година икономиките на страните-членки показаха растеж, възобновиха се производствата в основни за ЕС сектори. Това рефлектира и върху българската икономика и ускори растежа на работещата за износ българска промишленост, предназначена предимно за пазарите на ЕС.

В резултат на започналото възстановяване коефициентът на безработица спадна с 1.4 % - от 6.7 % през 2020 г. **на 5.3 % за 2021 г.**, достигайки нивата от преди кризата. Въпреки този спад средногодишният брой на регистрираните през годината безработни лица е увеличен с 2.5 хил.души, а броя на наетите лица - със +110.5 хил.души. Увеличението в броя на **регистрираните безработни лица, спрямо предходната година** е свързано с изплащането на компенсация като антикризисна мярка. Това постави пред някои сектори и работещите в тях лица да променят съществуващата практика на работа без трудови договори, за да отговорят на условията за получаване на помощ. В резултат започна процес на „изсветляване“ на трудовите взаимоотношения и намаляване на съществуващата скрита заетост и работа без осигуровки.

Данни за средногодишния брой на **наетите лица по трудово и служебно правоотношение**, за доходите на работещите и други социални показатели за период от 5 последователни години до 2021 г. са представени в таблица 1.2.

Таблица 1.2

Средногодишен брой на наети лица, ниво на безработица, инфлация

Показатели	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Средногодишен брой на наетите лица (национални сметки), хил. души	2 308.1	2 238.4	2 322.5	2 165.3	2 275.8
Средногодишен брой регистрирани безработни, хил.	206.9	173.3	142.8	168.6	171.1
Средногодишно ниво на безработица, %	6.2	5.2	5.9	6.7	5.3
Инфлация/дефлация	2.1	2.4	3.1	- 0.8	3.3
Средна месечна работна заплата на наети по трудово и служебно правоотношение, лева	1 037	1 135	1 274	1 387	1 550
- обществен сектор	1 065	1 165	1 296	1 441	1 674
- частен сектор	1 029	1 126	1 267	1 369	1 510
- само за преработваща промишленост	930	1 018	1 127	1 204	1 308
Средна месечна заплата, дейност КИД 24* Производство на основни метали, в т.ч.:	1 356	1 489	1 617	1 656	1 820
• стоманодобив	1 440	1 664	1 768	1 800	1 980
• цветни метали	1 770	1 911	2 126	2 158	2 374
• леене на метали	943	1 003	1 071	1 129	1 245

Източник: НСИ, *предварителни данни

И през 2021 година недостигът от квалифицирана работна ръка в индустрията остана. Възстановяването и очаквания растеж ще задълбочи този проблем през следващите години и това налага спешни мерки за промени в трудовото законодателство и в пазара на труда.

От таблицата за доходите на работещите по трудово и служебно правоотношение се вижда, че има 12 % годишен ръст на средната месечна работна заплата, по-висок е в обществения сектор – 16 %, а 10 % е в частния сектор. Преработващата промишленост отчита ръст от 9 % при 7 % за 2020 г. Заетите в обществения сектор получават средно на месец 233 лева повече от предходната година, а тези от частния сектор – по 144 лева.

За целия петгодишен период заплащането в обществения сектор е по-високо, като разликата до 2019 год. е приблизително постоянна (около 30 – 40 лева на месец). През 2020 год. тя нараства над два пъти, а в 2021 г. вече достига 164 лева - над 4 пъти ръст за последните две години. Дължи се на правителствени решения за увеличаване на заплатите на държавните служители. Високият ръст в обществения сектор изпреварва ръста на БВП, не е обвързан с реструктуриране на обществените дейности, с повишаване на качеството на услугите, с принос към общите показатели и създаване на добра бизнес среда.

В преработваща промишленост СРЗ през 2021 г. е 1 308 лева, средното месечното увеличение е от 104 лева, ръст от 9 % при 6.8 % за 2020 г. По предварителни данни за 2021 г. в „Производство на основни метали“, включващ **черна металургия, цветна металургия и леене на метали средната месечна заплата е 1 820 лева, ръст от около 10 %.**

По отделните подсектори на дейността има съществени различия. СРЗ в **цветната металургия е 2 374 лева**, близо два пъти по-висока от СРЗ в преработващата промишленост. Тя е по-висока от средната месечна заплата в добивната промишленост (2 153 лева) и в енергетиката (2 273 лева).

СРЗ в черната металургия е 1 980 лева. Един от най-засегнатите от кризата сектори в Европа е стоманодобива, което се отрази и на българското производство.

Предприятията за **леене на метали** и производство на отливки работят при ниско натоварване на мощностите. Заплатите са по-ниски от тези в металургичните производства, но отговарят на средните нива в преработващата промишленост. За 2021 г. месечното увеличение от 116 лева е по-високо от средното за преработвателния сектор.

Освен за заплати, в разходите на работодателите за труд влизат и други допълнителни средства, които правят за наетите по трудови и служебни правоотношения. В металургичната индустрия тези допълнителни разходи за персонала заемат съществен дял от общия обем и са свързани със специфичния характер и непрекъсваемостта на процесите, условията на труд, националното законодателство и фирмените социални политики.

В таблица 1.3 е дадена **структурата на разходите на работодателите** за едно наето лице за един час средно за страната и за секторите на промишлеността, в т.ч. за металургията. Включени са и разходите в IT-сектора, за който работната заплата има най-висок дял в общите разходи за труд от всички икономически дейности в страната.

Съгласно това разпределение на разходите за труд в специфичните производства, в които има задължителни или договорени допълнителни социални придобивки, в т.ч. и металургията, относителният дял на работните заплати е по-нисък.

За голямата част от икономическите дейности заплатите са основен (дори единствен) източник на доходи за работещите в тях.

Таблица 1.3

Икономически сектори	Работна заплата	Осигуровки от работодателя	Обещетения	Други социални разходи*
Общо за страната, %	81.88	14.97	1.66	1.49
Добивна промишленост	71.85	18.82	2.59	6.74
Преработваща промишленост в т.ч. металургия	82.07 72.43	15.07 17.21	1.47 1.93	1.39 8.43
Енергетика	69.40	16.72	3.39	10.49
Води и отпадъци	79.54	14.94	2.18	3.34
Информатика и далекосъобщения	87.49	10.82	1.03	0.66

*включва и данъци върху тях

От всички икономически сектори най-висок процент на разходите за работни заплати има в информационните продукти и услуги (87.5%). За сметка на това много нисък е дялът на другите социални разходи, които са само 0.66 %. Противоположна е схемата на разходите в металургията. Там дялът на преките възнаграждения за работна заплата са по-ниски с повече от 10 % , а допълнителните разходи за труд са високи. В тях са включени и плащаните от работодателя осигуровки за различните категории труд. Тези средства фактически са приходи за бъдещ период.

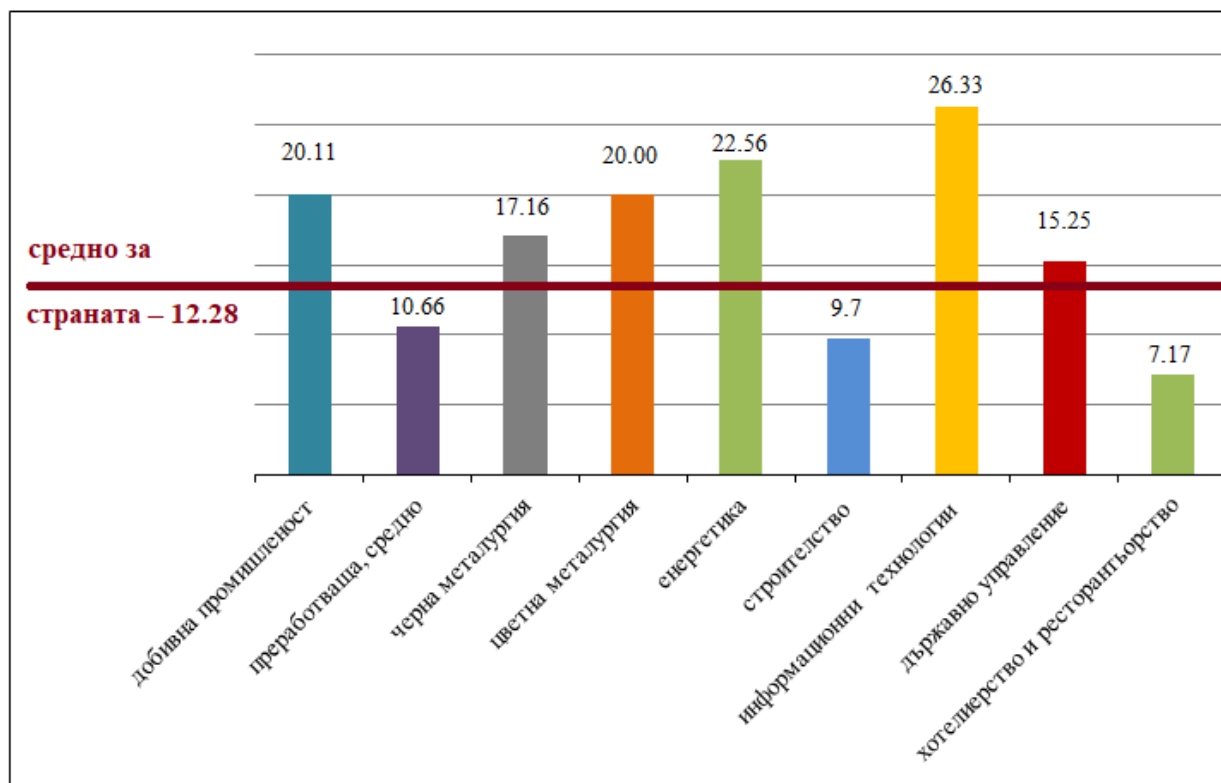
Най-високи са социалните разходи в енергетиката, металургията, добивната промишленост и транспорта – над 4-5 %. За всички останали икономически дейности са в порядъка на 1 %, а дялът на заплатите е над 82 %. Затова сравняването на възнагражденията на работещите в отделните сектори, основани само на размера на СРЗ не е достатъчно достоверно и металургията не намира реалното си място в подобна класация.

НСИ определя и друг сравнителен показател за изразходваните от работодателите средства за труд. Това са направените **разходи на един зает по трудово и служебно правоотношение за един отработен час** по отделни

икономически сектори. Последните данни на НСИ общо за страната (2020 г.), за черната и цветна металургия, както и за други икономически дейности с по-висок или нисък разход за труд са представени на фиг. 1.2.

Тези общи разходи фактически отразяват доходите на работещите от различните източници, включително и тези осигуровки(бъдещи приходи).

Фиг.1.2

Разходи на работодателя за труд, лева за един отработен час

Източник: НСИ

От данните на фигура 1.2 е видно, че най-високи отново са разходите за един отработен час в информационните технологии, следва енергетиката и почти с равни показатели на трето и четвърто място са добивната промишленост и цветната металургия. Черната металургия няколко години заема пето място.

В икономически сектори, при които в производствената дейност има обществен/държавен и частен сектор, разликите в разходите за труд в повечето случай са големи. Така в информационните услуги и продукти в който преобладава частния сектор, се отчита среден разход от 26.76 лева за един отработен час и средна месечна работна заплата от 3 845 лева, а само в общественния сектор разходите са 14.50 лева на час при СРЗ от 2 091 лева. Обратна е тенденцията в енергетиката с разход от 28.95 лева на отработен час и СРЗ от 2 675 лева в общественния сектор, съответно 16.80 лева разход и 1 894 лева СРЗ в частния. В добивната промишленост ситуацията е аналогична. Разходите за труд в държавния сектор (въгледобивни мини) са около 150 % по-високи от тези в частните добивни предприятия.

Най-ниски са разходите в сектор „хотелиерство и ресторантьорство”, само 7.17 лева на 1 отработен час, което е близо 2 пъти по-ниско от средните разходи за всички икономически дейности в страната (12.28 лева/час). Ниски са показателите и в строителството (9.7 лева/час). Обяснение може да се търси в относително високия процент на сивата икономика в тези почти изцяло частни сектори, включително и работа без трудови договори, данъци и осигуровки.

Спрямо предходната година разходите за труд общо в страната са нараснали със 112.5 %. Този ръст се дължи основно на 112 % годишен ръст на работните заплати в обществения сектор при 109 % средно за страната.

От посочените сектори **най-голямо увеличение в разходите на работодателите има в държавното управление – с 113 %. В добивната и преработващата промишленост средния ръст е 110 %. В стоманодобива има ръст от 104 %, а в цветната меалургия средният разход за труд на един зает се запазва на нивото от предходната година.**

1.2. БВП, БДС, ПРОИЗВОДИТЕЛНОСТ

Последните две години се характеризират със спад или застой на промишлените сектори в страните от Европа и голяма част от света. Въпреки, че през 2021 г. започна процес на нормализиране на стопанския живот и на нарастване на потреблението на стоки и услуги, икономическото възстановяване беше възпрепятствано от големия ръст в цените на енергоносителите, основно на електрическата енергия. По тези причини годината беше трудна за енергоинтензивните индустрии, като едни от най-засегнатите са производителите на метали и продукти от тях.

По предварителните данни на НСИ за 2021 г. производеният в България БВП по текущи цени (при инфлация от 3.3 %) е 132 744 млн. лева, съответно 118 605 млн. лева за 2020 г., изменение/ръст/ от **104.2 %**.

Произведеният **БВП на един зает е 31 022 лева, има ръст от 103.4 % спрямо предходната година.** Увеличената обща производителност на българската икономиката се дължи предимно на ръста в индустриалното производство, като тази тенденция продължава и през настоящата 2022 г. Делът на промишленото производство (добивна, преработваща промишленост и енергетика) в производеният през годината Брутен Вътрешен Продукт (БВП) расте, от 18.4 % през 2019 г. и 18,75 % през 2020 г., за **2021 г. достига 19.20 %**. Предвид ниското вътрешно потребление и експортния характер на българската промишленост, този ръст показва **повишаващата се конкурентоспособност на производителите в страната.**

Създадената Брутна Добавена Стойност (БДС) и Брутен Вътрешен Продукт (БВП) за период от четири последователни години, общо за страната и по икономически дейности са дадени в **табл.1.4.**

Таблица 1.4

БВП и БДС по сектори и групировки, млн. лева

Показатели	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.*	
					%
Брутна Добавена Стойност /БДС/– текущи цени, млн. лева, в т.ч.	93 513	103 383	102 649	115 419	86.95
- селско и горско стопанство	3 937	3 879	4 048	4 950	3.73
- добивна и преработваща пром., енергетика, ВиК (B-E)	21 642	21 274	22 248	25 496	19.20
- строителство (F)	3 996	4 619	4 997	5 084	3.83
-----	-----	-----	-----	-----	
- търговия, хранене, транспорт и съобщения (G-J)	26 882	29 664	27 749	33 118	24.95
- финанси, застраховки, недвижимо имущество и други бизнес услуги (K,L,M,N)	21 805	24 147	23 869	24 798	18.68
- държавно управление, образов., здравеопазване (O-Q), други (R-U)	15 250	18 200	19 738	21 973	16.55
=====	=====	=====	=====	=====	=====
- корективи /данъци/	14 412	16 400	15 957	17 326	13.06
Брутен Вътрешен Продукт /БВП/, млн. лева	107 925	119 772	118 605	132 744	100. 0

Източник: НСИ, * предварителни данни

През 2021 г. има ръст във всички икономически сектори. **Увеличението на БДС в промишлеността е най-високо – надвишава 3 млрд.лева**, в търговията и туризма е с 2.5 млрд. лева, в информационните технологии и съобщенията – близо 2 млрд.лева, за държавните дейности е малко над 2 млрд. лева.

През последните години, с изключение на 2020 г., икономиката на страната бележи постоянен ръст от 3 – 4 %, което е крайно недостатъчно да промени класацията по стандарт на живот в ЕС. През всички години на членство до сега сме на последно място по БВП на човек от населението, включително определен и по стандарти на покупателна способност.

При равен старт с Румъния (2007-2008) техният БВП през 2020 г. достига 11 326 евро на човек, а на България – 8 845 евро. По стандарти на покупателна способност разликата е още по –голяма: съответно 21 445 евро в Румъния и 16 414 евро в България, или произведеният БВП на човек у нас е с 5 031 евро по-малко, измерено по стандарти на покупателна способност от

този в Румъния. Съгласно данни на EUROSTAT от м.12.2021 г. за БВП в СПС на човек от населението, Румъния изпреварва Гърция (18 644 евро), Хърватия (19 224 евро), Латвия (21 003 евро) и Словакия (20 946 евро).

В резултат на продуктово реструктуриране и модернизация на металургичните мощности е постигната добра конкурентоспособност и устойчивост на производството, запазени са работните места и доходите на наетите лица, има стабилност и възможности за развитие. Въпреки това младите хора не припознават индустриалните професии като добра възможност за работа и кариерно израстване. Проблемът с работната ръка е голям и трудно преодолим само чрез политики на фирмено ниво.

В **табл. 1.5** са посочени основните показатели по агрегирани сектори на промишлеността на НСИ за 4-годишен период, включително за металургичната индустрия като част от преработващата промишленост. Видно е, че през 2020 г. показателите са влошени. Произведена е обща промишлена продукция за **74 582 млн. лева**, при 80 608 млн.лева в предходната 2019 г., **намаление от над 6 млрд.лева**. Най-голяма е стойността на преработващата промишленост от общото производство в страната, но тя също намалява спрямо предходната с над 6 млрд.лева, а относителен дял от 85.5 % спада на 84 %.

От другите сектори ръст има само в добивната промишленост, основно в добива на метални руди. Енергетиката отчита годишен спад от 200 млн.лева, а секторът за управление на води и отпадъци намалява продукцията с 36 млн.лева.

Производството на основни метали, за разлика от останалите дейности на преработващата промишленост увеличава обема на произведената продукция с 534 млн.лева, ръст от 5.5 %.

Делът на металургичното производство от това на преработващата промишленост е 16.4 % при 14.1 % през предходната, а в общото промишлено производство на страната – 13.7 % при 12.1 % през 2019 г.

С 350 млн. лева намалява добавената стойност, която преработващата промишленост създава през 2020 г. Поради съкращаване с над 35 хил.души на наетия персонал се отчита ръст в добавената стойност на един зает – от 30.1 хил.лева през 2019 г. на **31.5 хил.лева** за 2020 г.

Таблица 1.5

Промисленост, икономически показатели

КИД 2008 / ПОКАЗАТЕЛИ	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
ОБЩА ПРОМИШЛЕНА ПРОДУКЦИЯ, млн. лева	74 767	77 091	80 606	74 582
Добивна промишленост/Сектор В/				
- произведена продукция, млн. лева.	2 852	2 760	2 587	3 097
- добавена стойност, млн. лв.	1 420	1 345	1 277	1 790
- заети лица, брой	21 959	21 659	19 144	20 249
- добавена стойност на един зает, хил. лв.	64.7	62.1	66.7	88.4
Преработваща промишленост/Сектор С/				
- произведена продукция, млн. лв.	62 623	65 631	68 924	62 626
- добавена стойност, млн. лв.	15 191	15 233	16 268	15 918
- заети лица, брой	556 138	554 398	539 990	504 587
- добавена стойност на един зает, хил. лв.	27.3	27.5	30.1	31.5
24. Производство на основни метали				
- произведена продукция, млн. лева	9 559	10 195	9 721	10 255
- заети лица, брой	13 404	13 332	14 581	13 030
- добавена стойност на един зает, хил. лв.	81.7	69.9	72.4	70.7
в т.ч. в цветната металургия, хил. лв	145.3	109.8	121.3	121.1
Енергетика /Сектор Д/				
- произведена продукция, млн. лв.	7 739	7 003	7 263	7 062
- добавена стойност, млн. лв.	3 538	3 635	4 021	3 884
- заети лица, брой	31 799	31 771	31 436	31 435
- добавена стойност на един зает, хил. лв.	111.3	114.4	129.8	123.6
Доставка води, канализ. услуги, управление на отпадъци /Сектор Е/				
- произведена продукция, млн. лв.	1 553	1 697	1 832	1 796
- добавена стойност, млн. лв.	799	844	921	974
- заети лица, брой	32 742	32 793	32 826	32 311
- добавена стойност на един зает, хил. лв.	24.40	25.7	28.1	30.1

Източник: НСИ

Енергетиката отчита също спад от 137 млн. лева (96.6 %) в общата добавена стойност, но запазва персонала и на един зает стойностите намаляват от 129.8 лева на 123.6 лева през 2020 г. Въпреки това формира най-висока годишна добавена стойност на един зает, която расте с повишаване на цените на електроенергията. Но този ръст паралелно води до увеличаване на разходите и влошаване на производствените показатели на всички останали консуматори. Тава ще се отрази на показателите за 2021 г.

Висока добавената стойност на един зает в сравнение с другите промишлени дейности на страната има **цветната металургия**. За последните две години тя е малко над 121 лева и силно зависи от международните цени на металите и на енергоносителите, предвид енергоинтензивността на производствените процеси.

В черната металургия през 2020 г. добавената стойност на един зает намалява от 72.4 лева на 41.2 лева. Влияние на този показател оказва намаленото производство в Стомана Индъстри АД, единственото предприятие в страната със затворен цикъл на преработка на отпадъци от черни метали до готова продукция. Стоманодобивът е един от най-засегнатите от кризата сектори в ЕС, включително и в България.

Въпреки съществуващите в сектора проблеми от високите цени на енергоносителите и влиянието на икономическите и епидемични кризи, **добавената стойност на един зает в металургията остава висока, над два пъти от средната за преработващата промишленост, а за цветната металургия този показател е 4 пъти по-голям от средния за промишлеността**. Това е резултат на направените инвестиции в нови технологии и продукти с висока добавена стойност, постигната е висока производителност и ефективност в металургичните производства.

1.3. ЕНЕРГИЙНО ПОТРЕБЛЕНИЕ, ТОВАРООБОРОТ

Българската икономика и индустрия се характеризират с по-висок енергиен интензитет от средното ниво на ЕС. Една от причините за това е високият дял на енергоинтензивната металургична индустрия в структурата на промишленото производство (16.4 %), респективно в общата продукция на страната (13.7 %). Този процент расте от дейността и на другите енергоинтензивни производства, като цимент, стъкло, хартия и картон, торове и др. Високият за икономиката интензитет не е свързан с енергийната ефективност на тези сектори, които отговарят по показатели на най-добрите европейски и световни практики. Намаляването на общия енергиен интензитет на българската икономика налага цялостна промяна в структурата на промишлеността, основана на нови производства по веригите на преработка с висока добавена стойност и нисък енергиен интензитет.

Металургията е материалоемка промишленост и предприятията от сектора са едни от най-големите товародатели в страната. Тези производства оказват влияние на ресурсната ефективност на българската икономика, респективно на коефициента на използване на суровините. Преработката на големи обеми първични и вторични метални суровини, както собствен добив на руди и концентрати води до този висок показател. Новите политики на ЕК за висока ресурсна ефективност чрез кръговата икономика са път за неговото подобряване, но все още не намират добро приложение в България. Поради устойчиво развитие на рудодобива и

металургията у нас, целите на кръговата икономика трябва да станат национален приоритет.

Тези две характеристики – енергоинтензивност и материалоемкост обуславят силната зависимост на металургичната индустрия от цените на енергоносителите, от качеството и стойностите на предлаганите транспортни услуги.

Започналият от второ полугодие скоков ръст в цените на електроенергията за небитовите потребители доведе до тяхното 3-4кратно увеличение. Те станаха непосилни за големите потребители с висок енергиен интензитет. В редица страни-членки за тези консуматори действат правила и механизми за дългосрочни и на достъпни цени доставки на енергоносители. Въпреки активните действия на бизнеса българските производители продължават да работят в неконкурентна среда, спрямо производителите от ЕС и други страни в региона.

В последния енергийния баланс на страната за 2020 г. крайното потребление в индустрията е 2 646 хил.тона нефтен еквивалент при 2 672.9 хил.т.нефтен еквивалент в 2019 г., спад от 1 % при спад на БВП от 4.2 %.

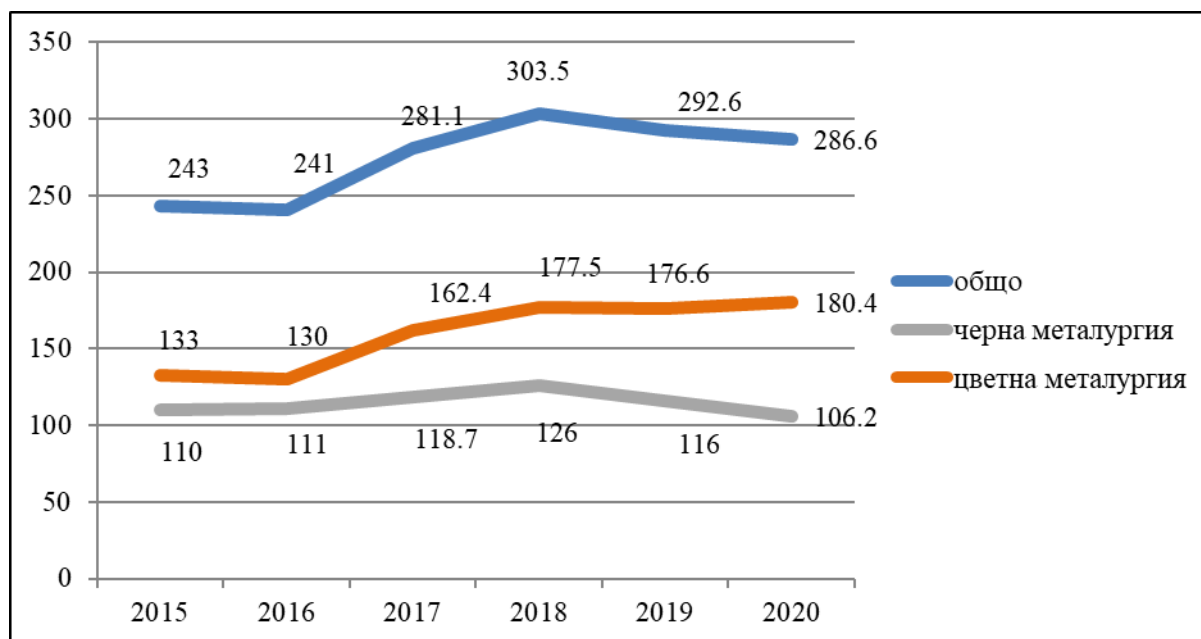
Потреблението на природен газ в индустрията бележи лек ръст, с дял от 32 % при 30.8 % през предходната година. Делът на електрическата енергия намалява от 31.6 % на 30.7 %.

Общото енергийно потребление в металургията намалява, като от 327.8 хил.тона нефтен еквивалент през 2020 г. достига 286.6 хил.тона, спад от 12.6 %.

На фиг.3.1. е показано потреблението на енергийни ресурси в черната и цветна металургия и сумарните количества за шест последователни години. След четири години сумарен растеж от 136 % на общото енергийно потребление, сега спадът е значителен. В черната металургия това се дължи на намаленото производството на стомана, което през 2020 г. спрямо предходната намалява не само у нас, но и в целия ЕС с над 10 %.

В цветната металургия с увеличаване на производството през последните години, в т.ч. и на рафинираните метали, расте и потреблението на енергийни ресурси. За намаляване на разхода се внедряват нови енергоспестяващи технологии (оловно производство на КЦМ АД), които водят до спестяване на енергия в предприятията и общ за сектора ефект.

Енергийното потребление в черната металургия е 106.2 хил.т.н.е. и последните две години има спад по 10 хил.тона н.е. (10 %). След период от три последователни години на растеж, потреблението намалява в резултат на значителен спад в производството на сурова стомана и валцувани черни метали през 2019 г. и 2020 г. Относителният дял на черната металургия в общия енергиен баланс е 37 % при 35.4 % през предходната 2019 .

Енергийно потребление в металургията, хил. т. н. е.

Цветната металургия отчита потребление от 180.4 хил.т.н.е. при 218.8 хил.тона н.е. през предходната, спад от 15 % и 63 % дял от общото енергийно потребление в сектора. Това съответства на по-високия дял на цветната металургия в обема на произведената металургична продукция.

Металургичната индустрия остава най-голям консуматор на електрическа енергия от всички индустриални сектори с количество от 150.2 хил.т.н.е. за 2020 г. Въпреки отчетен за годината спад от 20 %, това количество представлява 18.5 % от общото индустриално потребление. Следва химическа и нефтохимическа промишленост с потребление от 119.4 х.т.н.е. и близко до нея е производството на храни, напитки и тютюн.

Разходът на електроенергия в цветната металургия е 93.6 х.т.н.е., с дял от 62 % в общото потребление и намалява спрямо 2019 г. с 25 %. В черната металургия е 56.6 хил.т.н.е., спад от 12 % и с относителен дял от 38 %. В цветната металургия високото потребление на електрическа енергия е свързано с електролитната рафинация на медта и цинка.

Потреблението на природен газ е 99.1 хил.т.н.е и се запазва като количество и дял от това на индустрията на нивото от предходните години – 12 %. Разпределението на количествата в черната и цветна металургия за годината са почти изравнени, съответно 49.2 хил.т.н.е. и 49.9 хил.т.н.е.

По-големи потребители на природен газ в индустрията са производителите на неметални минерали и химическата/нефтохимическата промишленост. Металургичната индустрия заема трето място по потребление на природен газ.

Металургичните предприятия са основни товародатели в страната. Предприятията преработват стотици хиляди тона суровини и в същия порядък е количеството на произведената готова продукция. За превоза на тези количества суровини и материали, които преминават през цялата територия на страната се използва сухоземен транспорт (железопътен, автотранспорт), а извън нейната територия и воден.

Транспортните схеми на територията на страната се осъществяват основно с ж.п.превоз или автотранспорт. Извън страната се ползва и воден транспорт. Общият товарооборот през 2021 год. по видове товари от суровини и готова продукция е в порядъка на **6.5 - 7 млн. тона** и включва:

- насипни товари (суровини и материали) – 1.7 – 1.8 млн.тона
- течни товари (готова продукция) - около 1.6 млн.тона
- твърди товари (суровини и готова продукция) – достига до 4 млн.тона

От този общ обем товарите на металургичните **предприятия за производство на блокови цветни метали (мед, цинк, олово и съпътстващи продукти)** са по-големи, в порядъка на **4 - 4.5 млн.тона**. Тези количества включват около 1.8 млн.тона насипни суровини (концентрати, добавки). Течен товар е сярната киселина в количество 1.6 млн.тона. Превозват се и твърди товари – основно вторични суровини и други материали за производството, както и готовата продукция под формата на катоди и блок. Общото им количество достига до 700 – 800 хил.тона.

Предприятията, преработващи черни и цветни метали до **крайни валцови и пресови продукти от стомана, мед и медни сплави и алуминий** имат годишен товарооборот, достигащ до **2.5 - 3 млн. тона**.

1.4. ВЪНШНОТЪРГОВСКИ ОБМЕН, ВНОС И ИЗНОС НА СТОКИ

Българската икономика има отворен характер и голяма част от произвежданите стоки са предназначени за износ. Като член на ЕС, износът е основно за европейските пазари, както и за страните от региона. Вносът също е основно от ЕС. През 2021 г. са изнесени стоки за 68.2 млрд.лева, от тях 66 % е за пазарите на ЕС. За 2020 г. износът е за 54.7 млрд. лева, което представлява 73 % от произведената промишлена продукция и 65 % е за ЕС(27).

Най-голям е износът за Германия, който за 2021 г. е 5.2 млрд.евро, има 22.5 %-ен дял от общия износ, следва Румъния и дял 15 % (3.5 млрд.евро), Италия и Гърция са съответно с 11 % и 10 %.

Стойностите за външнотърговския стоков обмен през последните години са представени на **табл.1.6**, като до 2020 г. са по данни на НСИ и БНБ, а за 2021 г. – от годишния доклад на БНБ (До завършване на изданието няма публикувана статистика от НСИ по този раздел).

Таблица 1.6.

Външнотърговски баланс при стоковия обмен, млрд. лева

Показатели:	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Внос на стоки, в т.ч от ЕС (28)	59.2 37.8	62.9 40.0	65.1 41.1	60.1 -	76.7 -
- основни метали и изделия относителен дял, %	4.2 7.1	4.3 6.8	4.5 7.0	3.7 6.2	5.5 7.1
Износ на стоки, в т.ч за ЕС(28)	54.6 34.5	56.0 37.7	58.4 38.8	54.7 35.8	68.2 -
----- - основни метали и изделия относителен дял,%	9.3 17.8	7.8 14.1	6.7 11.5	8.3 15.1	8.2 12.1
Външнотърговско салдо, в т.ч. на	-4.6	-6.9	-6.7	-5.4	- 8.5
- основни метали и изделия	+5.1	+3.5	+2.2	+4.6	+2.7

Източник: НСИ/БНБ, окончателни данни до 2019, предварителни 2020 и 2021

Съгласно предварителната статистика на НСИ, **вносът на стоки през 2021 год. спрямо 2020 г. се увеличава с 16.6 млрд.лева (28 %), а износът с по-малко - 13.5 млрд.лева (24.4 %).** Затова и отрицателното салдо се увеличава.

През годината са изнесени стоки за 68.2 млрд.лева, а вносът е за 76.7 млрд. лева. В резултат се формира отрицателното търговско салдо в размер на 8.5 млрд.лева и спрямо предходната се увеличава с 3.1 млрд.

Въпреки увеличаването на износа през целия период на икономически промени от 1990 г. до сега, страната ни е с отрицателно търговско салдо и вносът на стоки по относителен ръст и физически обем значително надвишава износа.

В **табл.1.7** са дадени стойностите в евро на реализирания износ от страната по стокови групи и по основни видове продукти.

При всички стокови групи през 2021 г. се отчита растеж в износа, общо с 24.28 %, в потребителските стоки е 10.2 %, в агрегираната група на суровини и материали – 29.1 %, а в инвестиционните стоки (машини, оборудване, резервни части и др.) има ръст от 22.1 %.

Най-висок растеж има в изнесените от страната енергийни ресурси – със 170 %. **Изнесената електрическа енергия е близо два пъти повече - 185 %, като приходите са почти 1,4 млрд.лева и спрямо 2020 г. се увеличават с 878 млн.лева (448,4 млн. евро).** Това е в резултат на скоковото увеличение в цените, започнало от III-то тримесечие на 2021 г.

Таблица 1.7

Външна търговия – износ по групи продукти, млн. евро

Групи стоки	2017	2018	2019	2020	2021
Потребителски стоки, в т.ч.	6848.9	7098.8	7582.8	7646.8	8428.4
• Храни	1649.2	1697.9	1788.2	1881.3	2322.5
• Цигари	138.4	92.8	63.3	53.5	54.0
• Напитки	102.2	112.5	179.2	210.4	158.9
• Дрехи и обувки	1661.4	1614.2	1620.0	1372.7	1383.6
• Лекарства и козметика	1102.9	1092.8	1260.9	1336.5	1269.3
• Мебели и дом. обзавеждане	1086.7	1122.1	1227.1	1274.0	1600.2
• Други потребителски стоки	1108.2	1255.1	1444.3	1518.4	1639.9
Суровини и материали, в т.ч.	10878.3	11382.5	11668.6	11644.0	15030.7
• <i>Чугун, желязо и стомана</i>	<i>536.2</i>	<i>676.3</i>	<i>608.1</i>	<i>534.0</i>	<i>976.2</i>
• <i>Цветни метали</i>	<i>2820.5</i>	<i>2758.9</i>	<i>2323.1</i>	<i>2555.2</i>	<i>3202.9</i>
• Химически продукти	421.7	459.4	493.9	436.4	541.5
• Пластмаси, каучук	954.5	1005.6	1147.1	1178.2	1472.5
• Торове	214.0	189.7	236.1	157.7	297.5
• Текстилни материали	560.2	592.5	603.8	494.5	571.0
• Суровини за производство на храни	1893.4	1960.2	2335.5	2254.4	2987.8
• Дървен материал и хартия, картон	523.2	526.3	555.2	520.6	674.4
• Цимент	33.1	23.0	20.1	23.8	31.2
• Тютюн	128.0	118.6	122.0	109.5	111.1
• Други суровини и материали	2793.5	2919.4	3223.7	3379.5	4164.6
Инвестиционни стоки, в т.ч.	7023.2	7203.6	7266.4	6897.4	8419.3
• Машини, уреди и апарати	1557.7	1670.7	1855.6	1736.5	2082.0
• Електрически машини	815.4	1029.4	1183.1	1120.5	1474.9
• Транспортни средства	635.2	579.2	651.0	568.4	636.5
• Резервни части и оборудване	1573.5	1756.6	1850.7	1667.6	2012.1
• Други инвестиционни стоки	2441.4	2134.8	1726.0	1804.5	2213.8
Общо неенергийни стоки, в т.ч.	24750.4	25686.9	25517.8	26188.1	31878.4
Общо енергийни ресурси	3109.2	2901.5	3268.9	1696.1	2889.7
• Петролни продукти	2258.9	2066.1	2345.6	1008.2	1120.9
• Различни от петролни продукти	850.3	821.7	923.4	687.9	1768.7
Други	56.2	59.5	69.3	84.3	98.9
Общо износ	27916	28648	29856	27969	34866.9

Източник: БНБ

През годината има **ръст и във вноса** на всички стокови групи. Стойността на потребителските стоки нараства с 16.9 %, по-малко от износа (10.2 %), има отрицателно салдо от 400 млн.евро.

В следващата стокова група на суровините и материалите е отчетен ръст от 27.7%, стойността на изнесените стоки е по-голяма и формира положителен външнотърговски баланс от 159 млн.евро. По видове стоки няколко са секторите с положителен резултат. Освен металургията, това е циментовата промишленост, дърводобив и дървопреработка, някои стоки от химическата промишленост.

Инвестиционните стоки и енергийните ресурси формират големия отрицателен баланс от външнотърговската дейност на страната. За 2021 г. отрицателното салдо на първата група е близо 2 млрд. евро, а на енергийните суровини – 2.1 млрд. евро. Те формират общо 8 милиарда лева отрицателен резултат. За енергийните суровини най-голям дял от общо 5-милиардния внос в евро заема суровия петрол с 65 % от тази стойност и природния газ.

Подробни данни по години за внесените и изнесени от страната продукти от черни и цветни метали по видове, количества и тяхната обща стойност са дадени в Раздел II, табл. 2.3 и 2.4 за черните метали и в табл. 3.15 и 3.16 на Раздел III за цветните метали. За тях е ползвана официална митническа статистика за съответния период.

През всички години металите имат висок принос в показателите на износа, относителният дял достига до 15 %. По данни на фирмите производители на металургична продукция и официалната статистика износет за пазарите на ЕС и за трети страни е от 70 % до над 90 % от годишното производство. Това е показателно за постигната добра конкурентоспособност, основана на направените инвестиции в технологии и нови производства. Особено успешно и устойчиво се развива цветната металургия, която има висок принос в показателите на българската преработваща промишленост. Тя е фактор и в производството на цветни метали в Европейския Съюз.

1.5. МЕТАЛУРГИЧНАТА ИНДУСТРИЯ НА ЕС И БЪЛГАРИЯ

Металите заемат важно място в икономиките на всички развити страни. В ЕС(27) в икономическа дейност **24. Производство на основни/базови метали** през 2020 г. е произведена продукция на стойност 290 млрд. евро, с 50 млрд. по-малко от предходната, спад от 15 %. Формира се от 30 млрд. евро по-малкото производство в стоманодобива и по-малко в цветната металургия и металолесенето. Стоманата намалява с 18 млн. тона, спад от 12 %. Това е отражение на съществуващите през годините проблеми на европейския пазар от нелоялна конкуренция и внос на продукти от трети страни при липса на достатъчни мерки за защита, свръх производство в световен мащаб и непрекъснато увеличаващите се разходи в ЕС за изпълнение на политиките по климата.

Данните на Евростат показват, че с изключение на България, всички останали страни през 2020 г. отчитат спад в металургичната индустрия. Единствено българските предприятия от цветната металургия увеличават произведената продукция с 271 млн.евро и ръст от 5 %. Но в стоманодобива ситуацията е аналогична на тази в другите страни– произведената у нас течна стомана е с 82 хил.тона по-малко, спадът е с 14 %.

Реализирането на Европейската зелена сделка е ново предизвикателство пред суровинната индустрия. Металите са важни за нисковъглеродната трансформация на основни сектори, осъществяващи този преход, като производство на енергия от възобновяеми източници, на инсталациите за нейното съхраняване, преминаване към екологичен транспорт и др. Затова е важно стоманодобива и останалите метали да запазят своите позиции и лидерство на световните пазари, да осигурят европейското потребление.

Години наред в Азия, основно в **Китай, е концентрирано производството на основни метали и техният дял надхвърля 50 % от световното производство.** Европейският съюз все още е важен фактор в този базов сектор, но е силно застрашен от "изтичане на въглерод". Налице са процеси по прехвърляне на мощности и дейности в трети страни, които имат по-ниски разходи и не спазват строги екологични стандарти.

Произведената в ЕС(27) метална продукция през 2020 г. е на стойност 290 млрд.евро, за 2019 г. е 340 млрд. евро, а през 2018 г. 357 млрд.евро.

Най-голям производител в ЕС е Германия, с 83 млрд.евро и 29 % дял в общата стойност, но при 20 % спад спрямо предходната година. Следват Италия (18.6 %) и Испания (8 %).

По данни на Евростат **страната ни през 2020 г. е произвела металургична продукция на стойност 5 243 млн.евро, ръст от 5 % и дял от 1.8 %, при 1.5 % дял за 2019 г. и 2018 г.** С това производство изпреварваме Гърция (4.8 млрд.евро) и заемаме **12 място от държавите-членки в годишната класация.**

От останалите страни на централна и югоизточна Европа най-големи производители на метали са Полша с продукция за 11 млрд.евро (13 млрд.евро за 2019 г.) и Чехия – 6.7 млрд.евро.

Относителните дялове на подсекторите от КОД 24.Производство на метали в страните-членки са различни, но средно за ЕС по стойност на произведена през 2020 г. продукция те са, както следва:

Черна металургия – 157 млрд.евро, дял от 54 % (2018 г. – 58 %)

Цветна металургия – 103 млрд.евро, дял от 36 % (2018 г. - 31.4 %)

Леене на метали – 30 млрд.евро, дял от 10 % (2018 г. – 10.6 %)

В ЕС, както и световната практика черната металургия е с по-голям дял в общото производство. Проблеми в стоманодобива доведоха до спад и закриване на мощности, поради което за последните две години този дял намалява с 4 %, расте относителния дял на произведените цветни метали.

След закриване на най-голямото стоманодобивно предприятие в България съотношението между дейностите се промени. Сега цветната металургия има по-висок относителен дял и тази разлика се увеличава. Стойностите на продукцията и дяловете на отделните производства през 2020 г. са, както следва:

Черна металургия – 840 млн.евро, дял от 16 % (2018 г. – 19.8 %)

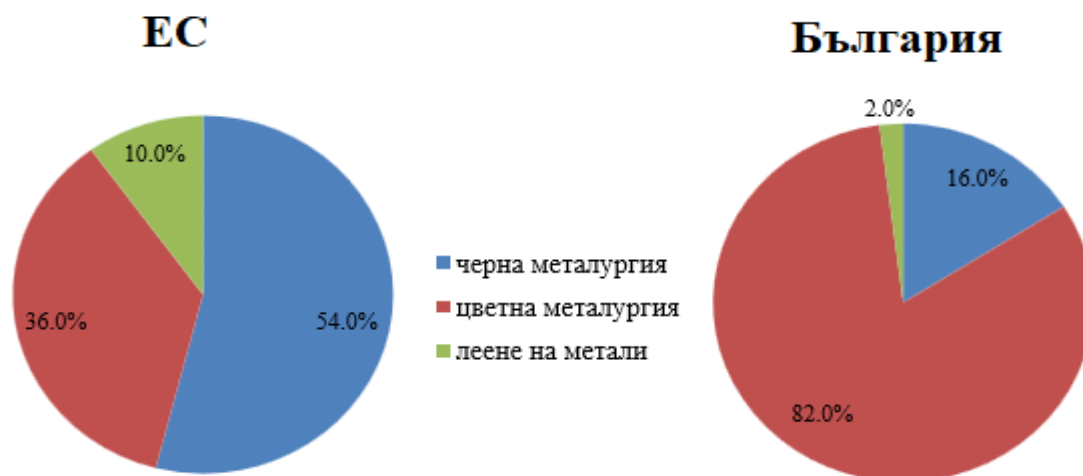
Цветна металургия – 4 311 млн.евро, дял от 82 % (2018 г. – 77.9 %)

Леене на метали – 92 млн.евро, дял от 2 % (2018 г. – 2.3 %)

И в България през този кризисен за черната металургия период нейният относителен дял за две години намалява с 3.8 %, малък спад има и при леенето на метали – с 0.3 %. Съответно се увеличава относителният дял на цветната металургия с 4.1 %.

Делът на отделните производства в ЕС(27) и България за 2020 г. по данни на Евростат (18.05.2022) са показани на фиг.1.4

Фигура 1.4

Структура на металургичната индустрия по дейности в ЕС и България (по стойност на произведената продукция)

Стойностите през годините се променят в зависимост от произведените количества и цените на металите. През 2021 г. стоманодобива на ЕС и България отчита ръстове, съответно от 15 % и 13.3 %, но тежестта на отделните производства се запазва. Металургичната индустрия в страната се характеризира с висока специализация в производството на основни цветни метали – олово, цинк и мед и на прокат и изделия от алуминий, мед и техните сплави. Докато по общ обем на произведени черни и цветни метали заемаме 12 място от страните в ЕС, то в класацията само за **цветни метали сме на 6 място, с продукция за 4 311 млн. евро и дял от 4.2 %.**

Производители на цветни метали с обем над 1 млрд.евро са 15 страни в ЕС, като 4 от тях са около тази стойност. На таблица 1.8 са посочени стойностите на тяхната продукция и относителния дял в общото производство на ЕС(27).

Таблица 1.8

Продукция на цветната металургия по страни на ЕС

Страна	стойност, млрд. евро		
	2019 г.	2020 г.	%
ОБЩО ЕС(27), в т.ч.	115,6	103.8	100.0
Германия	40.6	32.9	31.7
Италия	16.9	15.6	15.0
Белгия	9.2	9.8	9.5
Испания	10.1	9.3	9.0
Франция	6.9	5.3	5.2
България	3.9	4.3	4.2
Австрия	4.5	4.1	4.0
Гърция	3.6	3.4	3.3
Финландия	2.7	2.9	2.8
Полша	3.0	2.7	2.6
Нидерландия	2.0	1.7	1.6
Унгария	1.1	1.0	0.9
Румъния	1.2	1.0	0.9
Словения	н.д.	1.0	0.9
Чехия	1.0	1.0	0.9
Останалите страни на ЕС	8.9	7.5	7.4

Източник: Евростат, м.05.2022

По стойност на произведени цветни метали и продукти от тях през 2020 г. България изпревари Австрия и от 7-мо място през 2019 г. сега заема 6-то, с тенденция през следващите години да има устойчив растеж и потенциал да напредва в тази класация. С това производство страната ни допринася за ресурсната независимост на ЕС от други страни и региони.

РАЗДЕЛ ВТОРИ

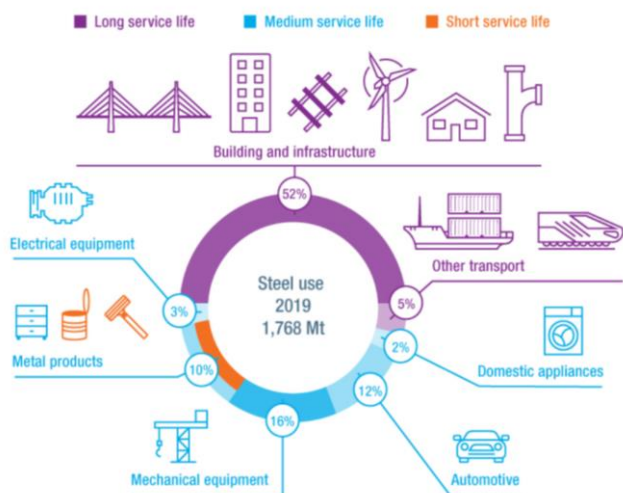
ЧЕРНАТА МЕТАЛУРГИЯ В БЪЛГАРИЯ

2.1 ПРОИЗВОДСТВО НА ЧЕРНИ МЕТАЛИ И ПРОКАТ

2.1.1. ПРОИЗВОДСТВО НА СТОМАНА В ЕС И СВЕТА ПРЕЗ 2021 ГОД.

Стоманата е основен материал в съвременното общество. Заедно с продукти от сплави на черни метали има широко приложение във всички сфери на човешката дейност. Секторите, най-големи потребители на стомана и стоманени продукти са:

Фиг.2.1

- строителство и инфраструктура 52%
- машиностроенето 16%
- автомобилостроене и други видове транспортни средства – 17%
- метални изделия и опаковки – 10%
- електрическо оборудване – 3%
- домакински уреди – 2%

Сектори-основни потребители на стомана

Стоманата е метал с реално безкраен цикъл на живот – може да бъде рециклирана отново и отново, без да губи качествата си, което я прави ключова за успешното постигане на кръгова и безвъглеродна икономика.

Производството на стомана и стоманени продукти е стратегически сектор за всяка държава и стои в основата на много продуктови вериги. Това е предпоставка за съществуването на такива мощности във всички региони и страни, което го прави силно чувствителен към пазарите, конкуренцията и правилата на свободната търговия. Той е във фокуса на внимание и защита на много правителства по света.

Избухналата през 2020 г. пандемия от COVID-19 оказа изключително силно влияние върху стоманодобивния сектор – търсенето на стомана в ЕС се срина, някои производства бяха спрени, други работеха с изключително намален капацитет. През 2021 г., след този спад, породен от COVID-19 кризата, търсенето се повиши с над 15% през 2021 г., но бързо бе забавено поради затруднения по веригите на доставки и изключително високите енергийни цени.

Друг негативен фактор е силното увеличение на вноса от трети страни – с 32 %, което говори за наложително запазване на защитните мерки по стомана за достатъчно дълъг период.

Производството на сурова стомана в света през 2021 г. възлиза на 1951 млн.т – спрямо предходната 2020 г. се е увеличило със 71 млн.т. (3.8%). Китай е водещ производител в света с 52.9 % – 1032.8 млн.т. Второ място с общ обем на произведените количества от 152.6 млн.т заема ЕС(27), следват Индия – 118.2 млн.т, Япония – 96.3 млн.т, САЩ – 85.8 млн.т и Русия – 75.6 млн.т.

Водещите страни-производители на сурова стомана за последните две години и относителният им дял от световното производство са дадени в таблица 2.1 и на Фиг.2.2.

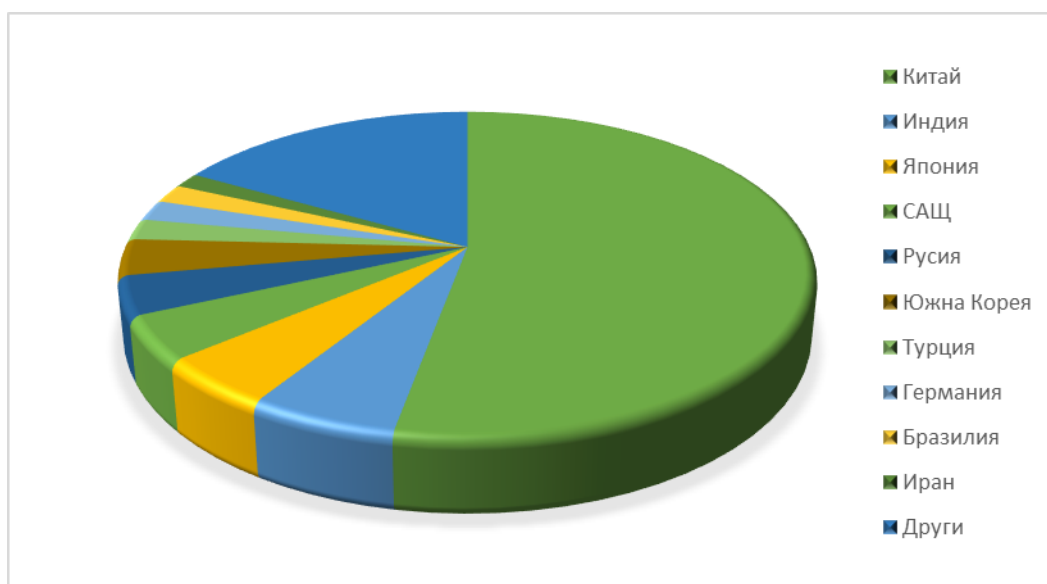
Таблица 2.1

Производство на сурова стомана, млн. тона, топ 10 държави

Страна	2020г.	2021г.	2021/2020, %
Китай	1064.8	1032.8	97.0
Индия	100.3	118.2	117.8
Япония	83.2	96.3	115.7
САЩ	72.7	85.8	118.0
Русия	71.6	75.6	105.6
Южна Корея	67.1	70.4	104.9
Турция	35.8	40.4	112.8
Германия	35.7	40.1	112.3
Бразилия	31.0	36.2	116.8
Иран	29.0	28.5	98.3

Източник: Worldsteel

Фигура 2.2

**Основни производители на сурова стомана в света,
по страни, 2021 год.**

Въпреки 3%-овия спад, който се отчита в Китай (намаление с 32 млн. т), те остават водещ производител в света и през 2021 г.

Компаниите - най-големи производители на стомана в световен мащаб през 2021 г. са:

Таблица 2.2

1	China Baowu Group	120.0 млн.т
2	Arcelor Mittal	79.3 млн.т
3	Ansteel Group	55.7 млн.т
4	Nippon Steel Corporation	49.5 млн.т
5	Shagang Group	44.2 млн.т
6	POSCO	43.0 млн.т
7	HBIS Group	41.6 млн.т
8	Jianlong Group	36.7 млн.т
9	Shougang Group	35.4 млн.т
10	Tata Steel Group	30.6 млн.т

Компании-производители на стомана, топ 10 в света

В Европейския съюз (27) произведената сурова стомана през 2021 г. е 152.6 млн. т и нараства с 20.4 млн. т спрямо 2020 г. (15%). Най-голям производител от държавите-членки е Германия с 40.1 млн.тона – ръст от 4.4 млн. т (12 %). Тя е единствената страна-членка на ЕС в групата на топ 10 страни по производство (8-мо място). Освен Германия, останалите държави – големи производители на стомана са Италия, Испания, Франция,

Полша - те също отчитат повишение на производството си, съответно с 20 %, 28 %, 21 % и 8 %.

В 22 държави-членки на ЕС са разположени 500 производствени площадки, осигуряват заетост на около 310 000 висококвалифицирани специалисти и чрез тях косвено се подкрепят работните места на около 2.5 млн. души. Европейската стоманодобивна индустрия генерира 125 млрд. евро оборот и е световен лидер в иновациите за устойчиво и екологично развитие.

От държавите-членки водещите производители с относително висок дял от общото производство на сурова стомана за 2021 г. са следните страни:

1. Германия – 40.1 млн.т
2. Италия – 24.4 млн.т
3. Испания – 14.2 млн.т
4. Франция – 13.9млн.т
5. Полша – 8.5 млн.т
6. Австрия – 7.9 млн.т
7. Белгия – 6.9 млн.т
8. Холандия – 6.6 млн.т

Фигура 2.3

България е сред държавите, малки производители на стомана и стоманени продукти, в резултат от закриване на най-големите мощности за преработка на желязна руда в доменни пещи. Производството в съседните ни страни – Румъния, Сърбия и Гърция е значително по-високо – съответно 3.4 млн. т, 1.7 млн. т и 1.5 млн. т през 2021 г., като и в трите държави има увеличение на производството. Турция е сред водещите световни производители – на 7-мо място в света по производство на сурова стомана с 40.4 млн т през 2021 г., като също отчита ръст в производството с 4.6 млн. т спрямо предходната 2020 г.

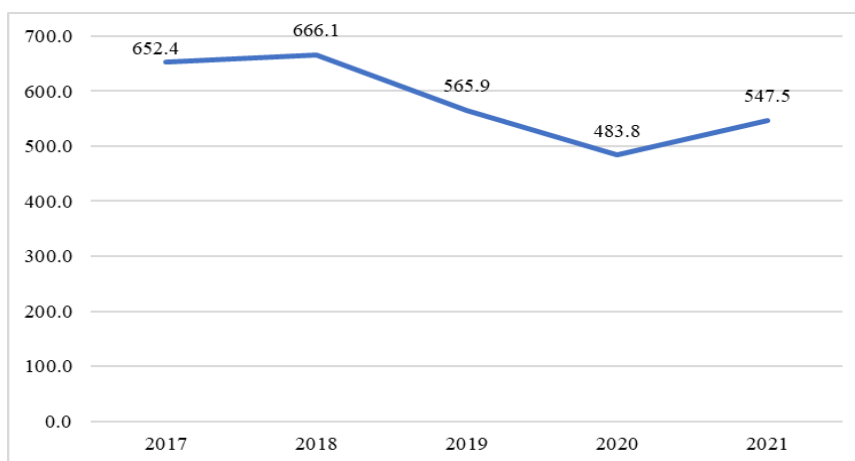
През 2021 год. дялът на българския стоманодобив в европейското производство на сурова стомана е 0.4 %.

2.1.2. ПРОИЗВОДСТВО НА СУРОВА СТОМАНА В БЪЛГАРИЯ

Сурова стомана в България се произвежда единствено в „Стомана Индъстри” АД, гр. Перник. Производството е от вторични суровини (скрап), претопявани в електродъгови пещи – пример за екологично и нисковъглеродно производство. Отлятата по непрекъснат способ течна стомана се преработва в станове за горещо валцуване на плоски и дълги продукти, както и за производство на различни видове изделия от тях.

През 2021 год. количеството произведена сурова стомана е 547.5 хил.т – увеличава се с 63.7 хил. т спрямо 2020 год. или 13.2%., което е близо до средния процент увеличение за ЕС – 15 %.

Фигура 2.4

Производство на сурова стомана в България, хил.т

И през 2021 г. Стомана Индъстри АД продължава да инвестира в проекти за подобряване на работната среда и създаване на безопасни и здравословни условия на труд, в опазване на околната среда, повишаване на енергийната ефективност и в поддръжка на съоръженията. Общата стойност на инвестициите през годината нахвърля 10 млн. евро.

2.1.3. ПРОИЗВОДСТВО НА ВАЛЦУВАНИ ЧЕРНИ МЕТАЛИ

В България две предприятия произвеждат валцувани черни метали (ВЧМ) - „Стомана Индъстри” АД, гр. Перник и „Промет Стиил” ЕАД, гр. Бургас. Дълъг прокат произвеждат и двете, а плосък горещовалцуван прокат – само „Стомана Индъстри” АД.

Данни за производството са дадени в табл.2.3 и фиг. 2.5

През 2021 г. общото производство на валцувани черни метали (ВЧМ) в страната е 1049.8 хил.т, отчита се ръст в произведените количества с 119.0 хил.т или 12.8%.

Таблица 2.3

Производство на валикувани черни метали (ВЧМ) по асортимент, хил. т

Видове прокат	Фирми	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.	2021/20 +/-	2021/20 %
ГВ дълъг	„Промет Стиил” ЕАД	262.9	458.6	428.9	501.1	585.1	84.0	116.8
	„Стомана Индъстри” АД	383.0	399.3	297.1	230.2	218.9	-11.3	95.1
	Общо	645.9	857.9	726.0	731.3	804.0	72.7	109.9
ГВ плосък	„Стомана Индъстри” АД	263.9	273.0	242.1	199.5	245.8	46.3	123.2
ГВ прокат (общо)	„Промет Стиил” ЕАД	262.9	458.6	428.9	501.1	585.1	84.0	116.8
	„Стомана Индъстри” АД	646.9	672.3	539.2	429.7	464.7	35.0	108.1
Общо ВЧМ		909.8	1130.9	968.1	930.8	1049.8	119.0	112.8

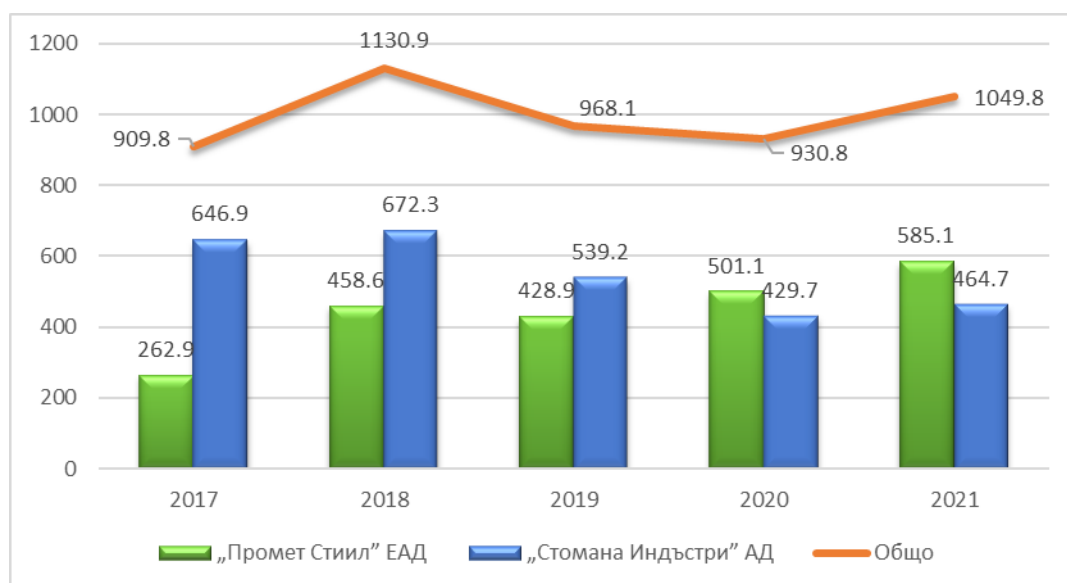
Източник: Фирмени данни

Количеството на произведения дълъг прокат е 804.0 хил. т (77 %), а на плоския е 245.8 хил.т (23 %). И при двата вида прокат се отчита увеличение: при дългия прокат със 72.7 хил.т повече от предходната година, а при плоския прокат - с 46.3 хил. т.

В Стомана Индъстри АД се отчита намаление в производството на дълъг прокат с 5 % (11.3 хил.т), докато при плоския има увеличение от 23 % (46.3 хил.т). Традиционно Стомана Индъстри АД произвежда повече дълъг прокат, а през 2021 г. плоският прокат надвишава дългия. Общото увеличение спрямо предходната 2020 год. е 8 %.

Промет Стиил ЕАД за поредна година отчитат ръст в производството си – през 2021 г. достига 585.1 хил. т, увеличение с 84.0 хил.т спрямо 2020 г. (17%). За последните 5 години, в периода 2017 г.-2021 г., производството на Промет Стиил ЕАД нараства от 269.9 хил. т до 585.1 хил.т или повече от 2 пъти.

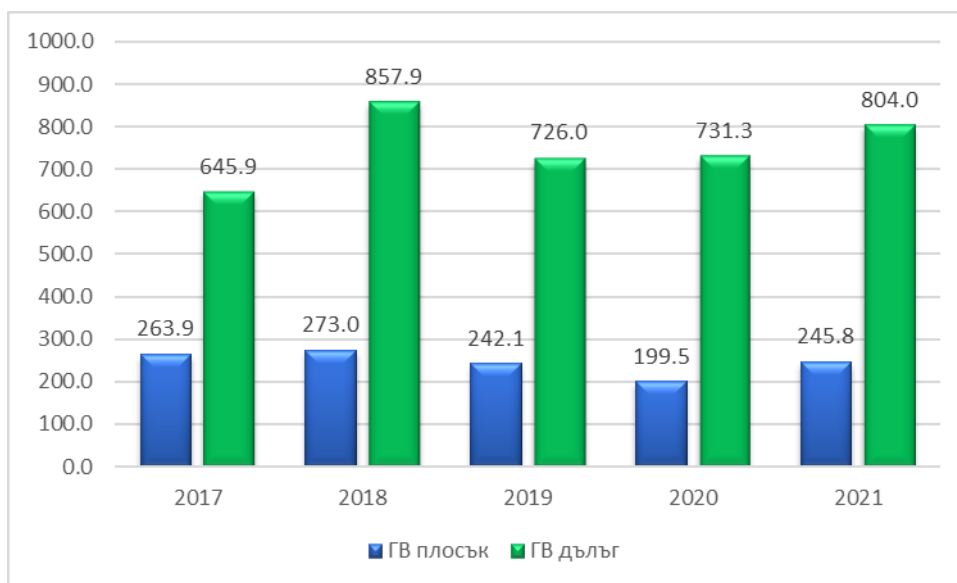
Фигура 2.5

Производство на валикувани черни метали (ВЧМ), хил. т

Традиционно производството на дълъг прокат е 2-3 пъти по-голямо от това на плоския прокат, което съответства на капацитета на съществуващите мощности в страната. Това съотношение се запазва и през 2021 г. – количеството дълъг прокат е 3.3 пъти по-голямо от произведените плоски продукти.

Фиг. 2.6 представя количества прокат по видове - дълъг и плосък, произведените през последните пет години.

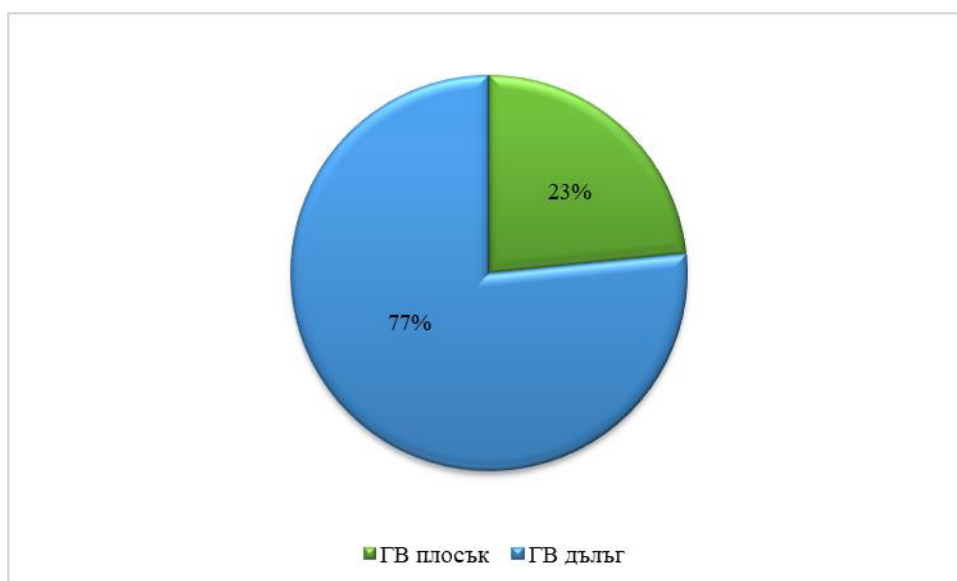
Фигура 2.6

Производство на плосък и дълъг прокат, хил.т

Съотношението между произведените два вида прокат за 2021 год. е показано на фиг. 2.7.

Фигура 2.7

Производство на плосък и дълъг прокат, 2021 год., %

2.1.4. ПРОИЗВОДСТВО НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ВАЛЦУВАНИ ЧЕРНИ МЕТАЛИ

Изделията от валцувани черни метали са следващите продукти по веригата на добавена стойност. В България те се произвеждат от суровини от българските металургични предприятия или от внос (листа, ленти, валцдрат).

Данните за производството на изделия от ВЧМ (Таблица 2.4) са за предприятия-членове на БАМИ. В страната има и други производители на заварени тръби и различни видове изделия от стомана.

Производство на изделия от ВЧМ по фирми, хил. т

Таблица 2.4

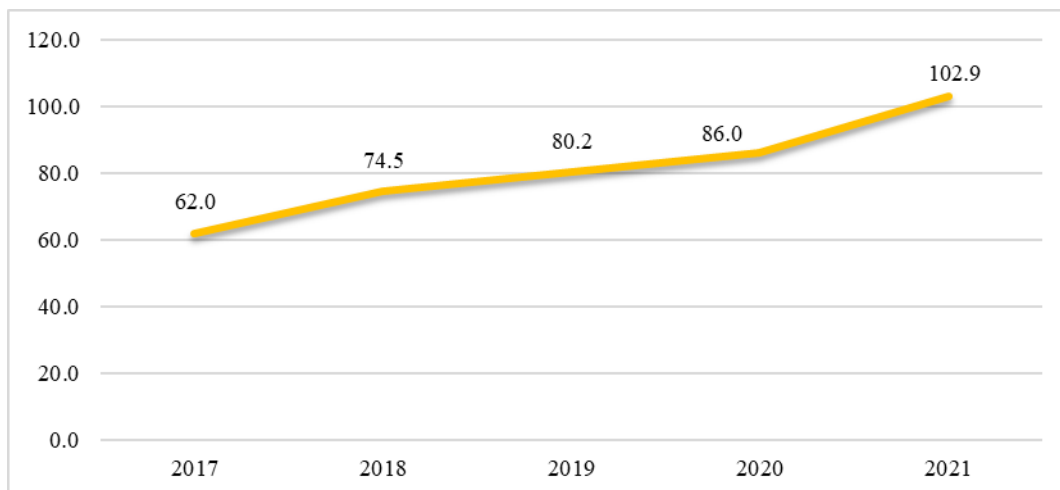
Изделия	Фирми	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.	2021/20 +/-	2021/20 %
Стоманени тръби, заварени	„ЕМЦ Дистрибушън“ ЕООД	33.1	42.6	43.3	37.7	41.8	4.1	110.9
	"Стомана Индъстри" АД	0.0	0.0	0.0	4.4	16.2	11.8	368.2
Стоманени топки за мелници	Стомана Индъстри АД „Ел Стомана“ ООД	14.4	22.0	25.9	31.7	32.3	0.6	101.9
Тел и телени изделия	„ЖИТИ“ АД	14.5	10.4	11.0	12.2	12.6	0.4	103.3
Общо изделия от ВЧМ		62.0	74.5	80.2	86.0	102.9	16.9	119.7

Източник: Фирмени данни

Производството на изделия от стомана през 2021 г. се увеличава с 16.9 хил. т или ръст от 19.6 % спрямо предходната 2020 г.

На фиг. 2.8 е представена графика за произведените изделия от ВЧМ за последните 5 години. За този период количествата са нараснали близо два пъти.

Фигура 2.8

Производство на изделия от ВЧМ, хил. т

ЕМЦ Дистрибушън ЕООД е специализирано предприятие за производство на заварени стоманени тръби и профили с различна форма и размери, включително и поцинковани. Усвоено е и производството на тръби и фитинги за електрически инсталации.

В Стомана Индъстри АД и в „Ел Стомана” ООД е организирано производството на стоманени топки.

Голямо предприятие за производство на разнообразни по вид и размери телове и телени изделия в страната е ЖИТИ АД, гр.Русе.

2.2. ТЪРГОВСКИ ОБМЕН И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ВЧМ И ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ

2.2.1. ВНОС НА СКРАП, ВЧМ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ

Количеството внесени в България валцувани черни метали (ВЧМ) и изделия от тях, включително скрап през 2021 г. е **1 988.3 хил.т.** Спрямо 2020 г. се отчита намаление с 290.6 хил.т или спад от 12.8 %.

В табл. 2.3 са посочени данни за количествата на вноса по стокови групи през последните пет години. Стойността на внесените металопродукти през 2021 г. достига **2 991.8 млн. лева**, което е с **514.8 млн. лева** повече от предходната година или **20.8 %** ръст.

Таблица 2.5

Внос на черни метали и изделия от тях, хил.т

Стоки	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.	2021/20 +/-	2021/20 %
Нелегирани - общо	1 506.6	1 735.0	1 805.4	1 734.7	1 676.5	-58.2	96.6
Чугун - блок, гранули, прах	16.8	15.7	15.1	13.0	15.3	2.3	117.7
Феросплави	15.7	15.5	16.5	15.3	14.6	-0.7	95.4
Скрап	101.3	166.0	224.0	185.0	130.3	-54.7	70.4
Полупродукти	367.6	540.1	474.6	547.6	567.2	19.6	103.6
ГВ прокат (рулон и лист)	509.8	494.6	546.0	557.4	486.6	-70.8	87.3
СВ прокат (рулон и лист)	135.4	121.7	112.2	103.1	126.6	23.5	122.8
Валцдрат	126.8	171.6	194.2	151.4	169.2	17.8	111.8
Пръти	157.5	120.5	143.2	84.2	88.3	4.1	104.9
Профили	75.7	89.3	79.6	77.7	78.4	0.7	100.9
Легирани - общо	94.6	64.8	101.1	87.5	105.4	17.9	120.5
ГВ и СВ рулони и лист	54.1	28.0	63.2	60.1	62.8	2.7	104.5
Пръти и профили	40.5	36.8	37.9	27.4	42.6	15.2	155.5
Изделия от ВЧМ	298.4	279.6	435.5	456.7	206.4	-250.3	45.2
Безшевни тръби	36.5	41.7	30.1	25.6	0	-25.6	0.0
Заварени тръби	46.8	34.0	190.3	204.4	0	-204.4	0.0
Ламарина с покритие	190.8	185.9	188.7	195.4	182	-13.4	93.1
Телове, въжета и др.	24.3	18.0	26.4	31.3	24.4	-6.9	78.0
Общо	1 899.6	2 079.4	2 342.0	2 278.9	1 988.3	-290.6	87.2
Стойност, млн. евро	1 143.1	1 193.0	1 430.6	1266.5	1529.7	263.2	120.8
Стойност, млн. лева	2 235.5	2 333.3	2 798.0	2477.1	2991.8	514.8	120.8

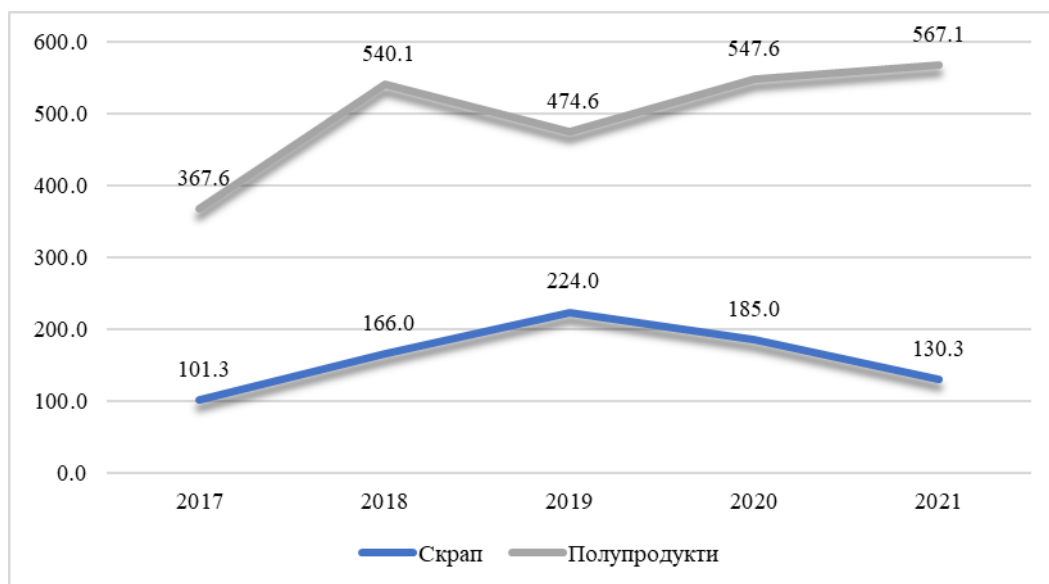
Източник: Митническа статистика, НАП

На основа на данните за вноса по групи продукти могат да се направят следните изводи:

✓ През 2021 г. са внесени 130.3 хил.т **скрап** от черни метали, използван като суровина за производство на сурова стомана. Спрямо 2020 г. количеството е с 54.7 хил.тона (-17.4 %) по-малко. Основните страни, от които в България се внася скрап от черни метали са Румъния и Сърбия, съответно 74 % и 22 % от общия внос.

✓ Тенденцията през последните пет години е за постепенно нарастване на вноса на **полупродукти**, което отразява увеличеното производство в „Промет Стиил” ЕАД. През 2021 г. количеството нараства с 3.6 % и достига 567.2 хил.т, което е най-високата стойност за последните пет години. Суровините се внасят основно от Украйна (99 % от количествата), като източниците са стоманодобивни предприятия, част от холдинговата групировка Метинвест, притежател и на Промет Стиил в България.

Фигура 2.9

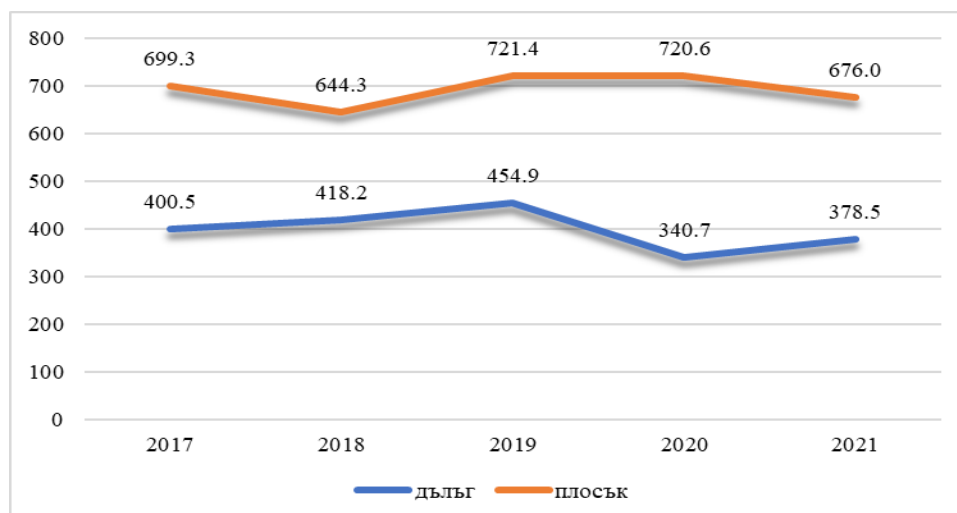

Внос на скрап и полупродукти, хил.т

Фиг.2.9 показва тенденцията при **вноса на скрап и полупродукти** за черната металургия в страната през последните пет години. След преработка до продукти с нова добавена стойност, те се реализират на вътрешния пазар и за износ.

Вносът в България на плосък и дълъг прокат за периода 2017-2021 г. е представен на фиг. 2.10

Фигура 2.10

Внос на плосък и дълъг прокат, хил.т

През 2021 г. в България са внесени 676.0 хил.т **плосък** ГВ и СВ прокат от обикновени и легирани стомани. Спрямо преходната 2020 г. се отчита известен спад – 6% или 44.6 хил. т по-малко. Количеството на **нелегираните ГВ продукти - рулони и лист** е **486.6 хил.т, със 70.8 хил.т по-малко от предходната година. Плосък СВ прокат** не се произвежда в страната, но вносът е относително по-малък - **126.6 хил. т. през 2021 г., като се отчита увеличение с 23.5 хил. т спрямо 2020 г.**

През 2021 г. плосък прокат се внася основно от Украйна (28%) и съседните ни държави – Турция (14%), Сърбия (11%), Румъния (4%), Македония (3%).

Общият внос **на дълъг прокат** (пръти и профили от обикновени и легирани стомани и валцдрат) през 2021 г. е 378.5 хил. т. Спрямо 2020 г. количеството се увеличава с 37.8 хил. т или +11%.

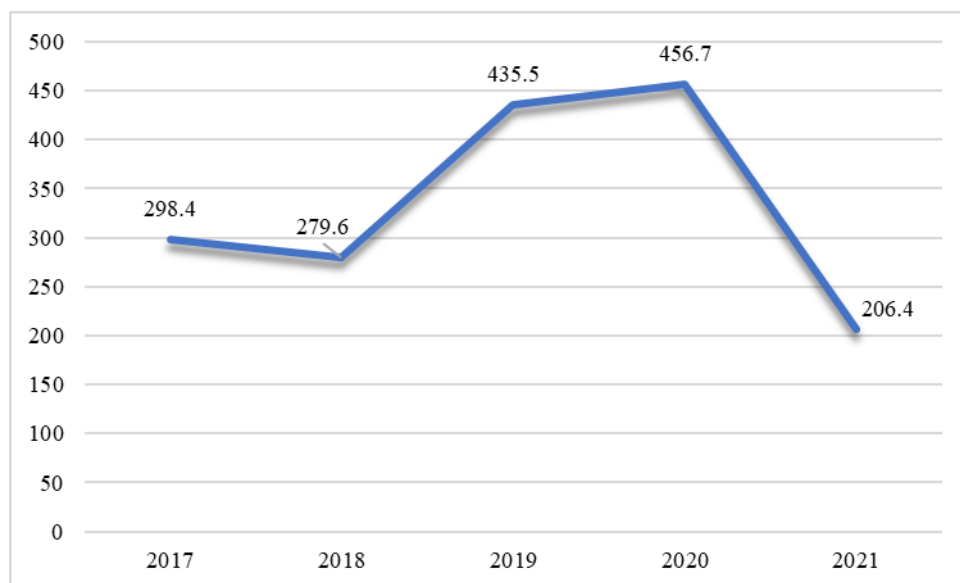
Вносът на **пръти и профили от нелегирани стомани през годините намалява и през 2021 г. е 166.7 хил.т,** като запазва нивото от предходната година с минимално увеличение от 4.8 хил. т.

Вносът на **валцдрат** през последните години е между 150-190 хил. т, през 2021 г. количеството е 169.2 хил. т, отчитайки известно повишение спрямо кризисната 2020г, когато спадът беше над 20%.

50% от дългите продукти, внесени в страната през 2021 г. са с произход Гърция и Турция, съответно с 26 % и 25 % от вноса. Други държави, от които има внесени по-значителни количества (между 20 и 30 хил.т) са Румъния, Италия, Украйна, Беларус.

Вносът на метални изделия за последните 5 години е представена на фигура 2.11.

Фигура 2.11

Внос на изделия от ВЧМ, хил.т

Количеството на **изделията от валцовани черни метали**, внесени в страната през 2021 г. е общо 206.4 хил.т, драстично намаление от 456.7 хил.т, повече от 50% спад. Това се дължи на липсата на внос на стоманени тръби, в резултат от спряно или забавено изпълнение на газовите инфраструктурни проекти.

2.2.2. ИЗНОС НА СКРАП, ВЧМ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ

Данни за износа на основните продукти от черни метали и изделия за последните пет години са представени в табл.2.6.

Таблица 2.6

Износ на черни метали и изделия от тях, хил. т

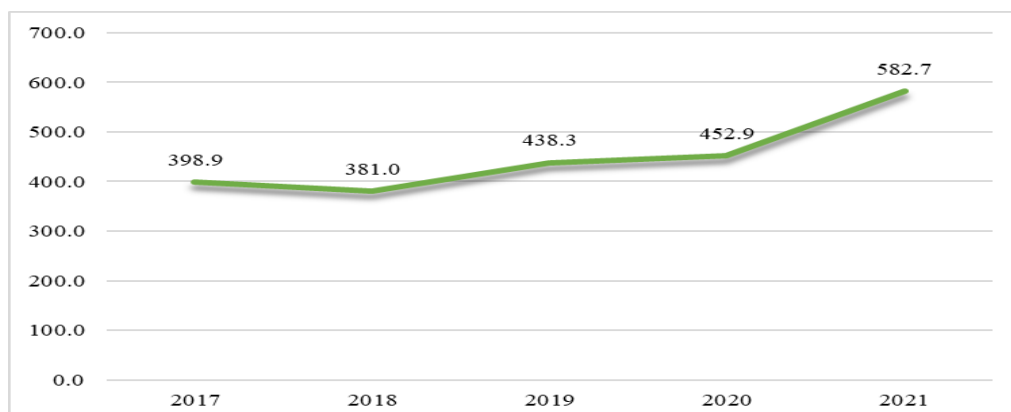
Стоки:	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.	2021/20 +/-	2021/20 %
Нелегирани - общо	1123.9	1190.7	1141.0	1160.7	1373.0	212.3	118.3
Чугун - блок, гранули, прах	8.2	6.3	5.5	0.7	1.3	0.6	185.7
Феросплави	1.8	3.6	5.3	6.3	5.2	-1.1	82.5
Скрап	398.9	381.0	438.3	452.9	582.7	129.8	128.7
Полупродукти	2.0	0.2	7.3	2.6	16.2	13.6	623.1
ГВ прокат (рулон и лист)	275.5	259.6	227.6	203.2	210.2	7.0	103.4
СВ прокат (рулон и лист)	12.7	10.0	7.8	5.6	7.4	1.8	132.1
Валцдрат	9.3	2.4	2.3	1.9	1.1	-0.8	57.9
Пръти	378.6	490.8	404.9	459.6	516.8	57.2	112.4
Профили	36.9	36.8	42.0	27.9	32.1	4.2	115.1
Легирани - общо	56.3	65.1	63.7	49.1	67.4	18.3	137.3
ГВ и СВ рулони и лист	5.2	0.6	11.4	12.2	17.7	5.5	145.1
Пръти и профили	51.1	64.5	52.3	36.9	49.7	12.8	134.7
Изделия от ВЧМ	557.5	270.0	306.5	336.8	325.6	-11.2	96.7
Безшевни тръби	3.1	2.7	2.5	2.0	4.7	2.7	235.0
Заварени тръби	519.7	232.8	264.9	296.8	283.7	-13.1	95.6
Ламарина с покритие	13.6	11.5	13.6	10.4	13.8	3.4	132.7
Телове, въжета и др.	21.1	23.0	25.5	27.6	23.4	-4.2	84.8
Общо, хил.т	1737.7	1525.8	1511.2	1546.6	1766.0	219.4	114.2
Стойност, млн. евро	1015.5	819.1	790.1	720.7	1216.7	496.0	168.8
Стойност, млн. лева	1986.2	1602.0	1545.3	1409.6	2379.7	970.1	168.8

Източник: Митническа статистика, НАП

Общото количество на изнесените през 2021 г. метални суровини (блок, скрап, полупродукти) и на прокат и изделия от черни метали е **1 766.0 хил. т.** Спрямо предходната 2020 г. се отчита увеличение в изнесените количества – с 219.4 хил.т или 14 % ръст. Това е най-голямото количество за последните 5 години. Стойността на изнесените **черни метали е 2379.7 млн.лева**, като се отчита значителен ръст, което е в резултат на увеличените цени в световен мащаб през последната година. Увеличението в количествено изражение е с 14%, а като стойност е 69 % спрямо 2020 г.

Износът на скрап продължава да нараства и през разглежданата 2021 г. с изнесените 582.7 хил. тона отпадъци от черни метали достига пик за целия разглеждан периода. Увеличението спрямо предходната 2020 г. е със 129.8 хил.т или почти 30 %. Спрямо 2017 г., в рамките на тези 5 години, годишният износ на скрап се е увеличил с близо 50 %. Това води до недостиг на суровини на производството на стомана в страната, която се получава само от скрап.

Фигура 2.12

Износ на скрап, хил. т

Износът на плосък и дълъг прокат, включително легиран за периода 2017-2021 г. е представен на фиг. 2.13.

Фигура 2.13

Износ на плосък и дълъг прокат, хил.т

Компаниите в страната, произвеждащи дълъг прокат (пръти, профили, арматурно желязо) отчитат през 2021 г. ръст в износа със 73.4 хил.тона, или с 14 %), количеството на изнесените дълги продукти достига 599. 7 хил.т.

Износът на плосък прокат също се увеличава, но по-слабо – с 14.3 хил.т и през 2021 г. е 235.3 хил.т (+6%).

Плоски нелегирани продукти се изнасят в редица страни, като през 2021 г. основните дестинации за износа са Мексико, Румъния и Турция, съответно с 22 %, 18 % и 15 % от общия износ на тези продукти. Други държави, за които са изнесени по-значителни количества са Гърция и Унгария, и двете със 7 % дял.

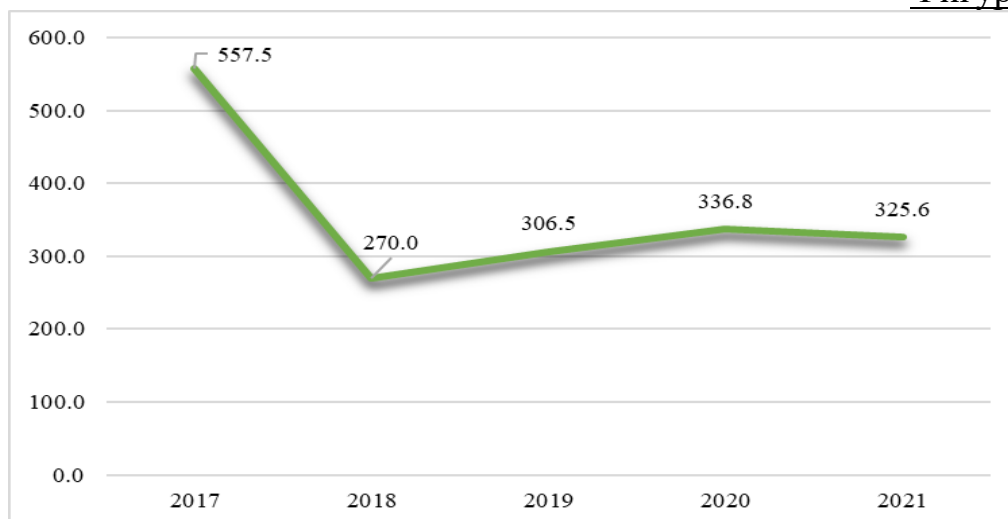
Износът на пръти от нелегирани стомани, които са основно производство на българския стоманодобив, през 2021 г. е 516.8 хил.т, нараства с 57.2 хил.т спрямо 2020 г. (+12%) и достига своя пик за последните

5 години – от 378.6 хил. т през 2017 г. до 516.8 през 2021 г. Както и в предходни години, основна дестинация е Румъния – 70 % от общия износ. Има износ на тези продукти и за редица други страни, като по-значими количества (между 3 и 6% от износа на тези продукти) са реализирани в Гърция, Украйна, Унгария, Германия, Македония, Италия.

Износът на **профили от нелегирани стомани** е сравнително малък – през 2021 г. е 32.1 хил.т, с 4.2 хил.т повече от предходната година. 23 % от износа е за Румъния, Русия и Украйна имат по 19% дял, за Македония и Гърция също има известни количества, но по-малки.

При **изделията от ВЧМ** през 2021 г. нивото на износа се запазва около 330 хил.т, с незначителен спад спрямо 2020 г. Основно износът се формира от заварени тръби. Посочените в таблицата данни за производството са пониски, тъй като има и други производители на тръби в страната. На търговския баланс влияе вносът и реекспорта от доставените заварени тръби за газопроводи, които не се произвеждат у нас.

Фигура 2.14

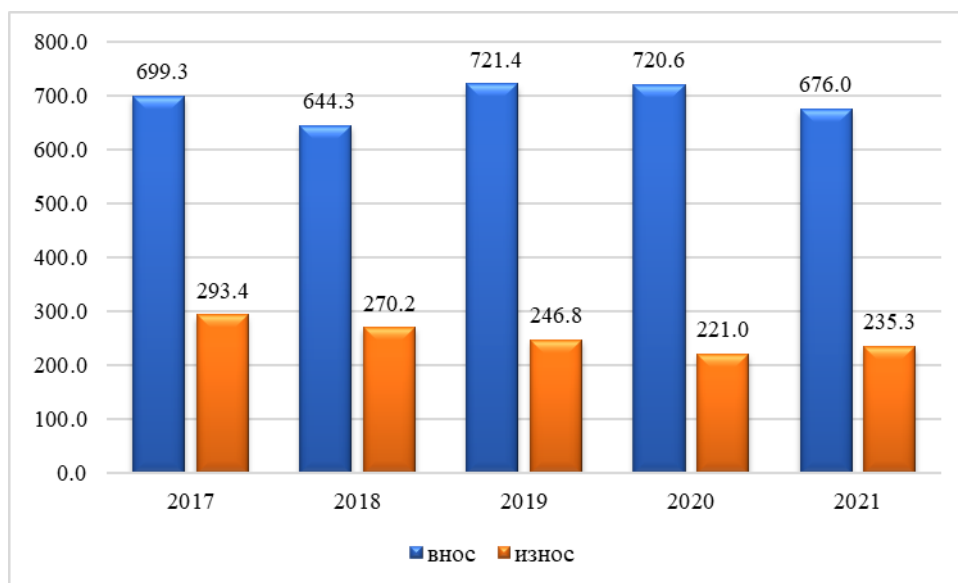
Износ на метални изделия, хил.т

2.2.3. ВЪНШНОТЪРГОВСКИ ОБМЕН НА ВЧМ И ИЗДЕЛИЯ

Данните за вноса и износа на продукти от черни метали характеризират сектора като нетен вносител, с отрицателно външнотърговско салдо.

Вносът и износът на **плосък прокат** за периода 2017 г. – 2021 г. са показани на фиг. 2.15. Традиционно, вносът е значително по-висок от износа, като през 2021 г. разликата отново е около 3 пъти. При плоските продукти салдото е отрицателно (вносът надвишава износа) – с 440.7 хил. т през 2021 г.

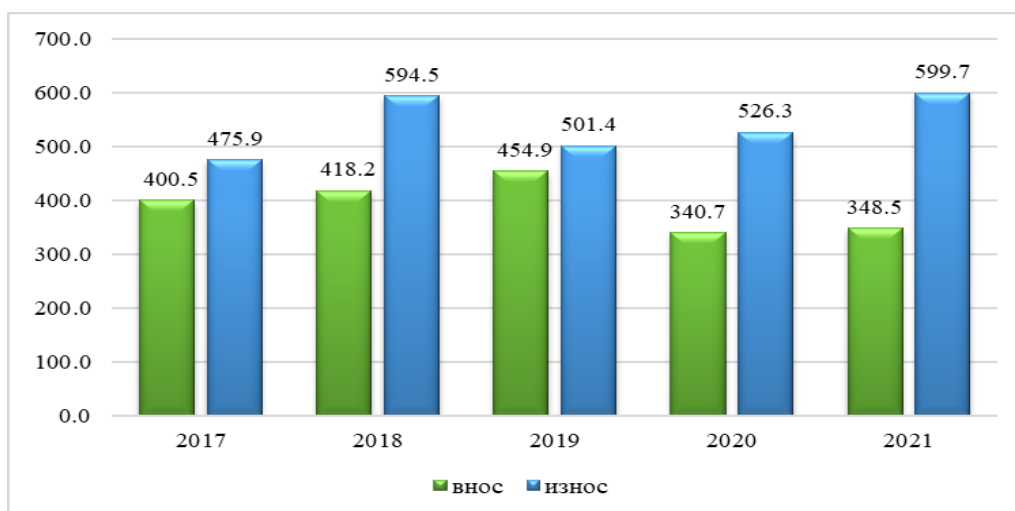
Фигура 2.15

Внос и износ на плосък прокат, хил.т

При дългите продукти (фиг.2.16) тенденцията е обратна: износът надвишава вноса. През 2021 г. вносът е 348.5 хил. т. и запазва нивото си от кризисната 2020 г., когато беше отчетен спад с над 100 хил.т. Износът е 599.7 хил.т, което формира положително салдо от 251.2 хил. т.

Фигура 2.16

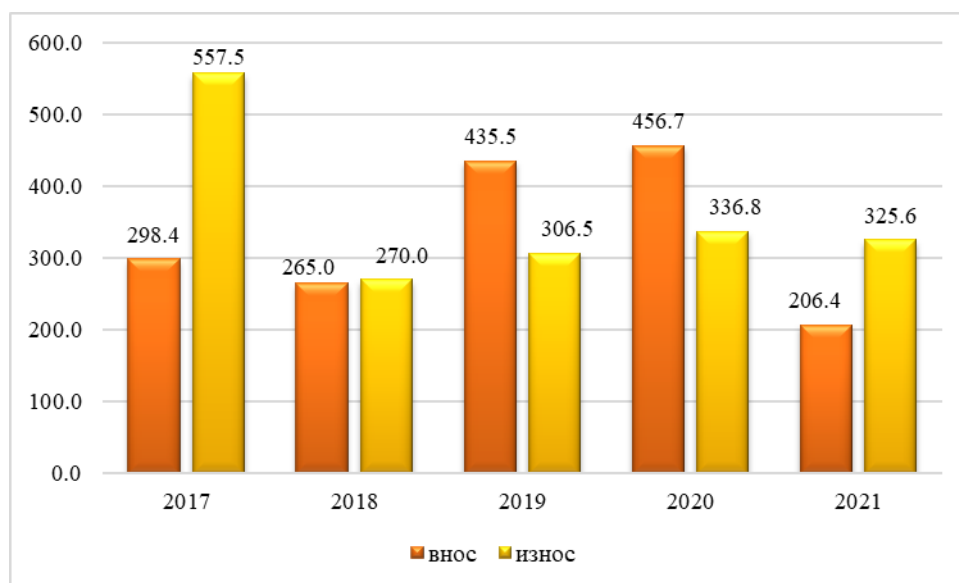
Внос и износ на дълъг прокат, хил.т

При съществуващите в страната мощности за производство на дълги продукти, има предпоставка за намаляване на вноса.

При изделията от ВЧМ няма изразена тенденция, като количествата на внесените и изнесени продукти през годините се променят значително. На фиг. 2.17 са представени данни за последните 5 години. Разликите не се резултат на промени в регулярните потребности, които се задоволяват от собствено производство или от внос, а на големи доставки на метални

изделия за инфраструктурни проекти (газови тръби) и реекспорт при неизпълнение или забавяне на тези проекти.

Фигура 2.17

Внос и износ на изделия от ВЧМ, хил.т

В Таблица 2.7 е показан обобщения външнотърговски баланс, отчитащ разликата между износа и вноса на всички суровини, продукти и изделия от черни метали. През 2021 г. **отрицателното търговско салдо е 288.8 хил.т, което е значително по-малко в сравнение с предходните години (през 2020 г. то е 711.0 хил т, през 2019 г. - 810.1 хил. т).**

Таблица 2.7

Външнотърговски баланс на черни метали за 2021 год.

Вид продукция:	Износ, хил. т	Внос, хил. т	Разлика
Полупродукти	16.2	567.1	-550.9
Плосък прокат	235.3	676.0	-440.7
Дълъг прокат	599.7	378.5	221.2
Изделия	235.6	206.4	29.2
Скрап	582.7	130.3	452.4
Общо	1669.5	1958.3	-288.8

Източник: Митническа статистика, НАП

От данните по групи продукти могат да се направят следните изводи:

- **полупродукти** – България е нетен вносител на заготовки - суровини за следваща преработка по веригата на стойността в металната индустрия, което обяснява отрицателния външнотърговски баланс всяка година – през 2021 г. е -550.9 хил.т;

- **плосък прокат** – и в тази група страната е нетен вносител, през 2021 г. вносът надвишава износа с 440.7 хил.тона;

- **дълъг прокат** – в тази продуктова група салдото е положителното (износът е по-висок от вноса) – 221.2 хил.тона през разглежданата година;

- **скрап** – 452.4 хил. т е отрицателния годишен баланс между износа и вноса;

- изделия от ВЧМ – отчита се положително салдо от 29.2 хил.т, като количествата на вноса и износа сравнително се изравняват, което се дължи на големия спад във вноса на изделия (нулев на тръби).

Данни за външотърговския оборот в натура само на валцувани черни метали и изделия са дадени в таблица 2.8. В тях е отстранено влиянието на следните стоки: чугун, феросплави и скрап, които не са продукти на българската металургичната индустрия.

Таблица 2.8

Външотърговски оборот на валцувани черни метали и изделия от тях, хил. т

Продукти и изделия от ВЧМ	2017г.	2018г.	2019г.	2020г.	2021г.	2021/20 +/-	2021/20 %
Валцувани черни метали							
- внос (вкл.полупродукти)	1 765.8	1 565.8	1 650.9	1608.9	1621.6	12.7	100.8
- износ (вкл.полупродукти)	769.0	799.8	755.5	749.9	851.2	101.3	113.5
Общ оборот	2 534.8	2 365.6	2 406.4	2 358.8	2 472.8	114.0	104.8
Салдо (износ-внос)	-996.8	-766.0	-895.4	-859.0	-770.4	88.6	89.7
Изделия от ВЧМ							
- внос	298.4	265.0	435.5	456.7	206.4	-250.3	45.2
- износ	557.5	247.2	306.5	336.8	325.6	-11.2	96.7
Общ оборот	855.9	512.2	742.0	793.5	532.0	-261.5	67.0
Салдо (износ-внос)	259.1	-17.8	-129.0	-119.9	119.2	239.1	-99.4

Източник: Митническа статистика, НАП

Общият оборот на **черни метали**, включително заготовки за 2021 г. е 2 472.8 хил.т, увеличение със 114.0 хил.т (+4,8%) спрямо предходната 2020 г. И вносът, и износът се увеличават, но поради по-голямото увеличение на износа, отрицателното салдо намалява и през 2021 г. е 770.4 хил. т (859.0 хил.т през 2020 г.)

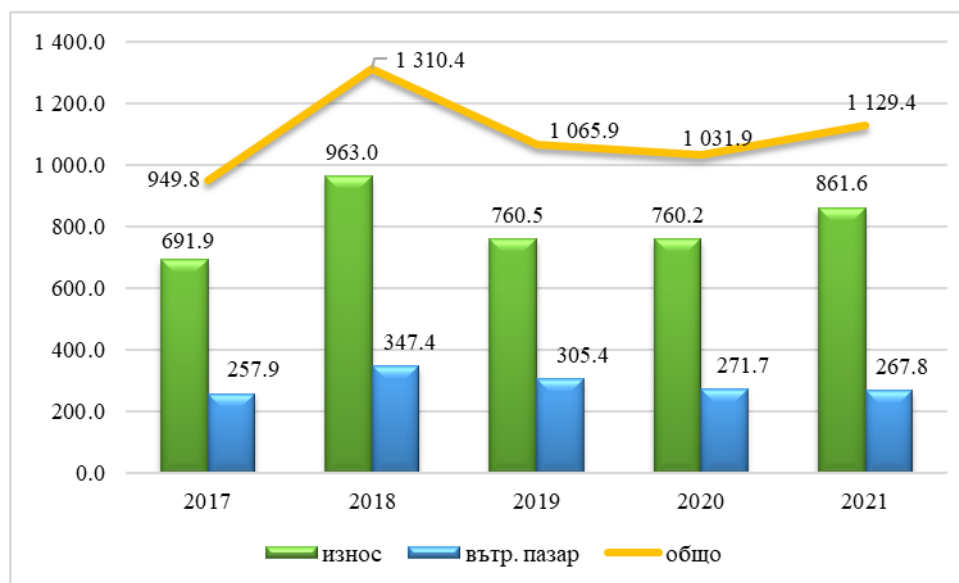
Общият търговски оборот на **изделия от ВЧМ** през 2021 г. е 532.0 хил.т. и намалява с 261.5 хил.т спрямо 2020 г., което се дължи на намаления внос. Износът се запазва относително на ниво от 2020 г., а търговското салдо през 2021 г. е положително – износът надвишава вноса със 119.2 хил. тона.

2.2.4. РЕАЛИЗАЦИЯ НА ВЧМ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ

През 2021 год. българските производители на черни метали и изделия от тях, членове на БАМИ са реализирали 267.8 хил. т продукция на **вътрешния пазар**. Спрямо предходната година се отчита незначително намаление от 3.9 хил.тона (1 % спад).

През 2021 г. **износът**, нараства и достига 861.6 хил. т, като представлява увеличение със 101.4 хил.т (13 %) спрямо нивото си от предходната година (760.2 хил. т през 2020 г.). **Общата реализация** на ВЧМ и изделия от тях през 2020 г. е 1 129.4 хил.т. Спрямо 2020 г. има увеличение с 97.5 хил. т, което се дължи основно на по-големия износ на ВЧМ, тъй като реализацията на вътрешния пазар на ВЧМ се запазва на същото ниво, а при изделията също няма значителна промяна.

Фигура 2.18

Реализация на прокат и изделия от ВЧМ*, 2018-2020 год.

* Фирмени данни

В табл. 2.9 са дадени данни за реализацията само на прокатни продукти - плоски и дълги, без изделия от ВЧМ, за последните две години.

Общата реализация на плосък и дълъг прокат за 2021 г. е 1028.0 хил.т, увеличение с 91.7 хил.т спрямо 2020г. или 10 % ръст.

Таблица 2.9

Реализация по видове продукти от черни метали(ВЧМ)

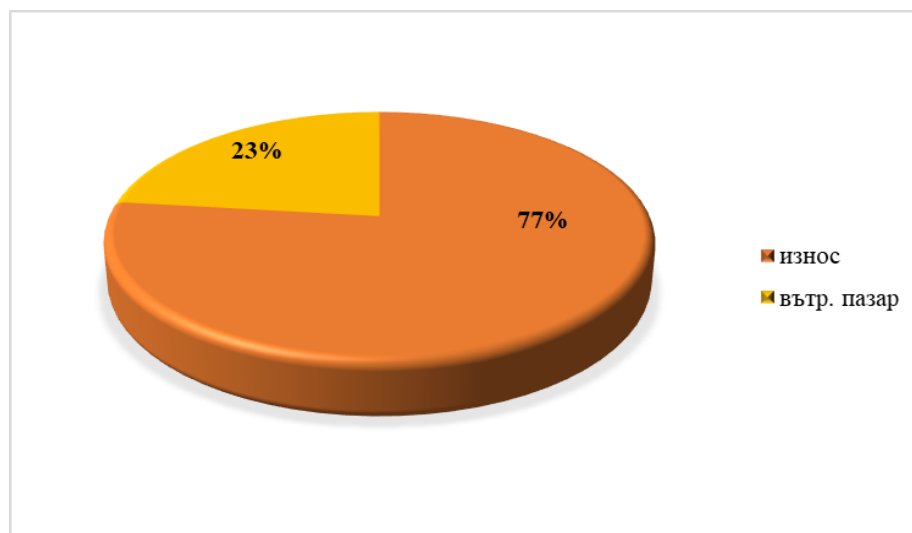
Видове продукция	Износ		Вътрешен пазар		Обща реализация	
	2020г.	2021г.	2020г.	2021г.	2020г.	2021г.
Дълъг прокат	511.5	582.4	205.9	209.2	717.4	791.6
Плосък прокат	187.7	208.0	31.2	28.4	218.9	236.4
Общо прокат	699.2	790.4	237.1	237.6	936.3	1028.0

Източник: Фирмени данни

Продукцията на българските производители на валцувани черни метали и изделия от тях се реализира основно на външни пазари. През 2021 г. съотношението износ/вътрешен пазар за основните металургични продукти (плосък и дълъг прокат) е 77%/23% (фиг. 2.19).

Свърхкапацитетът за производство на стомана и стоманени продукти в някои региони на света, либералната търговската политика и свободен пазар за тези стоки, както в рамките на ЕС, така също в регионален и световен мащаб, представляват значително предизвикателство пред българските компании, създават силно конкурентна среда и производителите често се сблъскват с нелоялен внос от трети страни. Това е пречка за реализиране на по-големи количества на вътрешния пазар и за пазарите на ЕС.

Фигура 2.19

Реализация на продукти от ВЧМ, 2021 год.

2.2.5. РЕАЛНО ВЪТРЕШНО ПОТРЕБЛЕНИЕ (РВП) НА СТОМАНЕНИ ПРОДУКТИ

Стомана и стоманени продукти стоят в основата на редица производствени вериги, поради което тяхното потребление е важен индикатор за състоянието на други сектори и индустрията като цяло. Промените в този показател показват тенденции на растеж или спад в индустриалното развитие, те говорят и за структурата на икономиката в съответната страна.

Реалното вътрешно потребление /РВП/ на валцувани черни метали и изделия от тях е сумата от реализираната от фирмите продукция на вътрешния пазар и вноса на тези продукти в страната.

В Таблица 2.10 е дадено РВП през последните две години.

Таблица 2.10

Реално вътрешно потребление(РВП) на стоманени продукти, хил.т

Продукти	2020г.			2021г.			2021/2020	
	вътрешна реализация	внос	РВП	вътрешна реализация	Внос	РВП	Разлика	%
Дълъг прокат	205.9	340.7	546.6	209.2	378.5	587.7	41.1	107.5
Плосък прокат	31.2	720.6	751.8	28.4	676	704.4	-47.4	93.7
Общо прокат	237.1	1 061.3	1 298.4	237.6	1054.5	1292.1	-6.3	99.5
Изделия от ВЧМ	34.6	456.7	491.3	30.2	206.4	236.6	-254.7	48.2
Общо	271.7	1 518.0	1 789.7	267.8	1260.9	1528.7	-261.0	85.4

Източник: Митнически данни и НАП (внос) Фирмени данни (вътрешна реализация)

РВП на стоманени продукти в страната през 2021 г. е 1 528.7 хил. т, спрямо 2020 г. намалява с 261.0 хил. т (-15 %). Влияние има огромния спад във вноса на стоманени тръби, вероятно свързан с изпълнението на газопровода Турски/Балкански/ поток.

Фигура 2.20

Реално вътрешно потребление, 2017-2021 год.

Потреблението на стоманени продукти се изразява и чрез т.нар. видимо потребление (ВП), което се определя по следната формула:

$ВП = (П + В) - И$, където

ВП – видимо потребление, хил. т

П – произведени стоманени продукти, хил. т

В – внесени стоманени продукти, хил. т

И – изнесени стоманени продукти, хил. т (без чугун, феросплави и скрап)

Видимото потребление на стоманени продукти, вкл. ВП на глава от населението, по години, е представено в Таблица 2.11.

Таблица 2.11

Видимо потребление на стоманени продукти, хил.т

Година	Производство	Внос	Износ	ВП	ВПГН, кг/човек
2012	895.1	1 028.8	951.8	972.1	133.5
2013	945.1	1 125.9	923.0	1 148.0	157.6
2014	1 016.2	1 487.1	984.9	1 518.4	210.8
2015	953.5	1 338.6	923.1	1 369.0	191.4
2016	1 023.2	1 473.3	1 039.3	1 457.2	205.2
2017	946.6	1 398.2	1 326.8	1 018.0	144.4
2018	1 130.9	1290.7	1 111.9	1 309.7	192.4
2019	968.3	1 611.8	1 054.8	1 525.3	219.4
2020	930.8	1518.0	1084.1	1 364.7	197.3
2021	1049.8	1260.9	1160.6	1 150.1	168.2

Източник: Фирмени данни (производство), митнически данни (внос и износ)

През 2021 г. видимото потребление (ВП) на стоманени продукти в България е 1150.1 хил.т. и спрямо 2020 г. също намалява с показатели, близки до тези на РВП - с 214.6 хил. т, 16 % спад.

Важен показател за индустриалното развитие на страните е видимото потребление в килограми на глава от населението (ВПГН).

За България ВПГН се движи средно около 180 кг/човек при средно за ЕС(27) над 330 кг/човек. През 2021 г. ВПГН в България е 168.2 кг./човек, при средно за ЕС (27) 344.2 кг/човек. През 2021 г. държавите с най-високо ВПГН в света, включително и в страните от ЕС, са следните:

- Южна Корея – 1075.6 кг/човек
- Тайван(Китай) –885.6 кг/човек
- Чехия – 775.5 кг/човек
- Китай – 666.5 кг/човек
- Австрия – 516.9 кг/човек
- Япония – 456.2 кг/човек
- Италия – 439.4 кг/човек
- Германия – 426.1 кг/човек
- Полша – 399.7 кг/човек
- Белгия-Люксембург – 397.2 кг/човек
- Турция– 394.9 кг/човек

След спада през 2020 г., белязана от Ковид кризата, средното ВПГН за ЕС (27) се възстановява от 294.2 кг/човек, което е най-ниската стойност за последните пет години, до нормалното си ниво – 344.2 кг/човек през 2021 г.

Реалното вътрешно потребление (РВП) и видимото потребление (ВП) на стомана за България показват различни стойности и това се дължи на различни фактори, като наличности в производители, потребители, търговци, реекспорт и други неотчетени количества. **Но и двата показателя показват еднаква тенденция по отношение на ръста или спада на потреблението на стомана за съответната година.** Това е индикатор както за състоянието на българската икономика през този период, така и за промени в нейната структура, респективно ръст в дейности с високо потребление на метали (изпълнение на инфраструктурни проекти). Традиционното потребление в индустрията е относително малко и тези проекти имат високо отражение върху годишните показатели. Но дори и в такива периоди, България е далеч от потреблението в индустриално развитите страни.

Следвайки тенденцията за непрекъснато повишаване на потреблението в световен мащаб, през 2021 г. световното потребление на стоманени продукти достига до 1 833.7 млн. т, отново ръст спрямо предходната година - с 48.8 млн.т или 3 %. Най-голям потребител, както и през предходните години е Китай с над 50 % (952.0 млн.т) от световното потребление на стоманени продукти. В ЕС (27) потреблението през 2021 г. е 152.8 млн.т , което е с 21.8 млн. т повече спрямо 2020 г. и показва възстановяването след Ковид кризата. В световен мащаб, всички региони на света отчитат ръст в потреблението, освен основния потребител – Китай, който отчита спад от 54.3 млн.т (-5%).

2.3. ПРОИЗВОДСТВО НА ОГНЕУПОРНИ МАТЕРИАЛИ И ИЗДЕЛИЯ

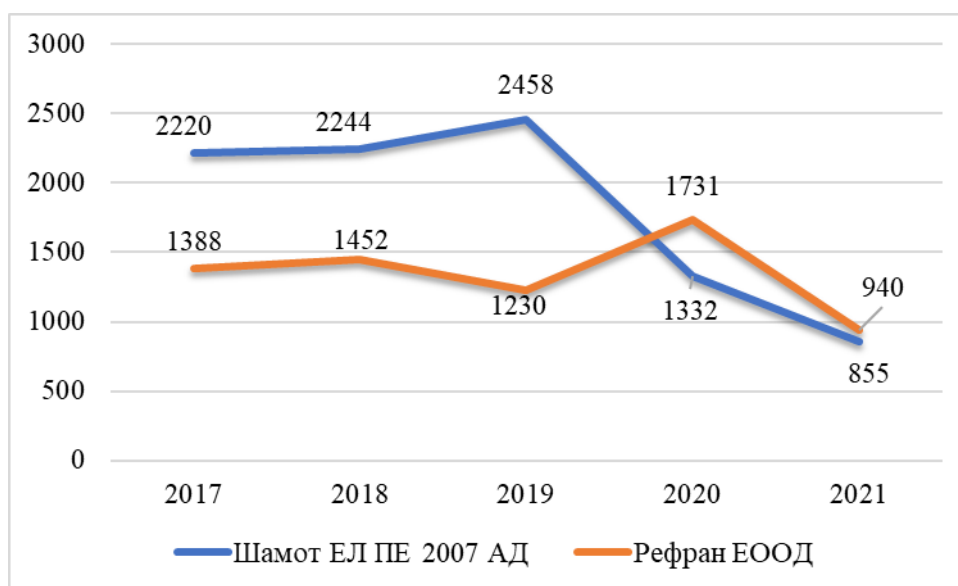
Производството на огнеупори и огнеупорни изделия е дейност, пряко свързана с металургичната индустрия. Основни доставчици на огнеупорни материали за облицовка и обмазване на пещите и агрегатите за топене, за съхраняването и разливането на течния метал са фирмите „Шамот ЕЛ ПЕ 2007“ АД и „Рефран“ ЕООД, членове на БАМИ.

„Рефран“ ЕООД се специализира в производството на огнеупорни, изолационни и строителни материали и изделия, прахообразни смеси за металургията, като прилага кръгова икономика и използва за основни суровини предимно вторични огнеупорни материали. Производството е предназначено за нуждите на металургията, циментовата промишленост, ТЕЦ-ове и др. Фирмата извършва строителство и ремонт на топлинно натоварени обекти.

„Шамот Ел Пе 2007“ ООД има мощности за производство на полусухо формувани шамотни огнеупорни изделия и неформовани огнеупорни материали /мертели и фракции/, изделия от огнеупорен бетон на шамотна, бокситова и корундова основа за нуждите на стоманолееенето. Фирмата произвежда и топлоизолационни шамотни изделия, киселинно устойчиви тухли, клинкерни изделия за външни и вътрешни настилки и изделия за бита.

Данни за произведените огнеупорни материали от тези фирми в периода 2017-2021 г. са дадени на Фигура 2.21.

Фигура 2.21

Производство на огнеупорни материали, тона

През 2021 г. общото количество произведени огнеупори е 1795 тона, което е значително по-малко от предходната – 3063 тона през 2020 г. (почти

50 % спад). И двете компании отчитат спад в производството си през 2021 г., съответно Шамот ЕЛ ПЕ с 36 %, а Рефран ЕООД – с 46 %.

Продукцията и на двете фирми е предназначена основно за вътрешно потребление. Затова в голяма степен производството зависи от необходимите количества за провежданите годишни ремонти и строителството на пещни агрегати в различни сектори на индустрията (металургията, енергетиката).

В тези предприятия се произвеждат ограничени по вид и качество огнеупори и за нуждите на страната основните количества се внасят.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ

ЦВЕТНАТА МЕТАЛУРГИЯ В БЪЛГАРИЯ

3.1. ПРОИЗВОДСТВО НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ

Цветната металургия в България е добре работеща конкурентоспособна индустрия, постигнала през годините устойчиво развитие и стабилно производство. България произвежда базови цветни метали – олово, цинк и мед от първични суровини (концентрати), отпадъци (скрап) и полупродукти от тези метали. В процеса на тяхната металургична преработка се получават и други съдържащи се в тях метали и продукти, осъществява се комплексно оползотворяване на суровините.

В страната са изградени съвременни металургични мощности за обработка на металите (мед, алуминий и техните сплави) по веригите на добавената стойност до продукти и изделия, които намират широко приложение в строителството, автомобилостроенето, енергетиката, машиностроенето и други сектори на икономиката и бита. В резултат на това развитие България е една от водещите страни-производители на цветни метали в ЕС. За 2020 г. е на 6-то място по обем на произведената продукция.

През 2021 г. влияние върху производството на цветни метали оказаха редица външни и вътрешни фактори. Възстановяването на икономиката в Европа и света доведе до увеличено потребление на метални суровини и продукти, съответно и до ръст в техните цени. През годината започна и многократно и неконтролируемо увеличение на цените на енергоносителите, довело до ръст в производствените разходи и финансови загуби за много енергоинтензивни производства. Най-засегнати са производства с електролизни процеси, като добива на цинк и мед.

При тези неблагоприятни икономически условия производството на базови цветни метали (мед, олово и цинк) през 2021 г. спрямо 2020 г. намалява. Ръст има в следващите производства по вериги на преработка и добавена стойност до продукти от валцов и пресов прокат и изделия от цветни метали и сплави.

3.1.1. ПРОИЗВОДСТВО НА МЕД (АНОДНА И ЕЛЕКТРОЛИТНА)

Анодна и катодна мед се произвежда в „Аурубис България“ АД, най-голямото по обем на продажби металургично предприятие в страната, част от групировката Аурубис, Германия. Производствените мощности са разположени гр.Пирдоп и включват четири обособени звена, в които по веригите на преработка на суровините (меден концентрат и вторична мед) се получават стокови продукти. Подготовката и преработката на суровините до черна и **анодна мед** се осъществява в обособено металургично производство.

В електролитно производство се извършва рафинация до **катодна мед** с висока чистота. Останалите съпътстващи метали се отделят в **аноден шлам**. Сярата от концентратите се оползотворява в съвременни мощности за производство на **сярна киселина**. Извличането на медта от шлаките става в обогатителната фабрика, произвежда се **меден концентрат** и **фаялитов продукт**. С тази схема се затваря цикъла на преработка на първичните и вторични суровини при високо оползотворяване на полезните компоненти и опазване на природата.

Инсталация за извличане на мед от стари руднични отвали до катодна мед има в „Асарел Медет“ АД, но количествата са минимални.

„Аурубис България“ АД е един от големите производители на мед в Европа и ЕС(ЕС), с високотехнологични решения в енергийна ефективност, опазване на природата и добра работна среда. За постигане на тези цели в период от около 20 години са инвестирани над 1,2 млрд. лева, като програмите за модернизация продължават. На този етап се изпълнява програма 2019-2022 на стойност 132 млн. евро (над 258 млн.лева), включваща инфраструктурни обекти, развойна дейност и опазване на околната среда.

През 2021 г. за изпълнение на проекти от програмата са **инвестирани 43.6 млн.евро (85.3 млн.лева)**. От тях 35 млн. евро са вложени за модернизация на оборудването и 2.8 млн. евро в изграждане на фотоволтаичен парк с мощност 10 мегавата, който ще задоволява част от потреблението на електрическа енергия. Останалите инвестиции са за инфраструктурни проекти, като 2 млн. евро са за модернизация на енергийната инфраструктура, 1.3 млн.евро в газопреносната и 2.5 млн.евро в пътна инфраструктура и водопроводна мрежа.

Данни за преработените първични суровини/концентрати и вторичен метал за период от пет последователни години са посочени в таблица 3.1

Таблица 3.1

Преработени суровини за производство на анодна и електролитна мед

Продукт	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
						+/-	%
Концентрати, т	1 357 144	1 364 490	1 160 132	1 346 197	1 177 643	-168 554	87.5
-съдържание на мед, %	24.00	23.94	22.95	22.17	22.23		
- количество метал, т	325 754	326 661	266 250	298 452	261 790	- 36 662	87.7
в т.ч.: във вносни	252 751	256 820	195 323	228 276	195 501	-32 775	85.6
в местни	73 003	69 841	70 927	70 176	66 312	-3 864	94.5
Скрап (закупен), т	52 507	41 844	39 814	43 759	36 701	-7 058	83.7

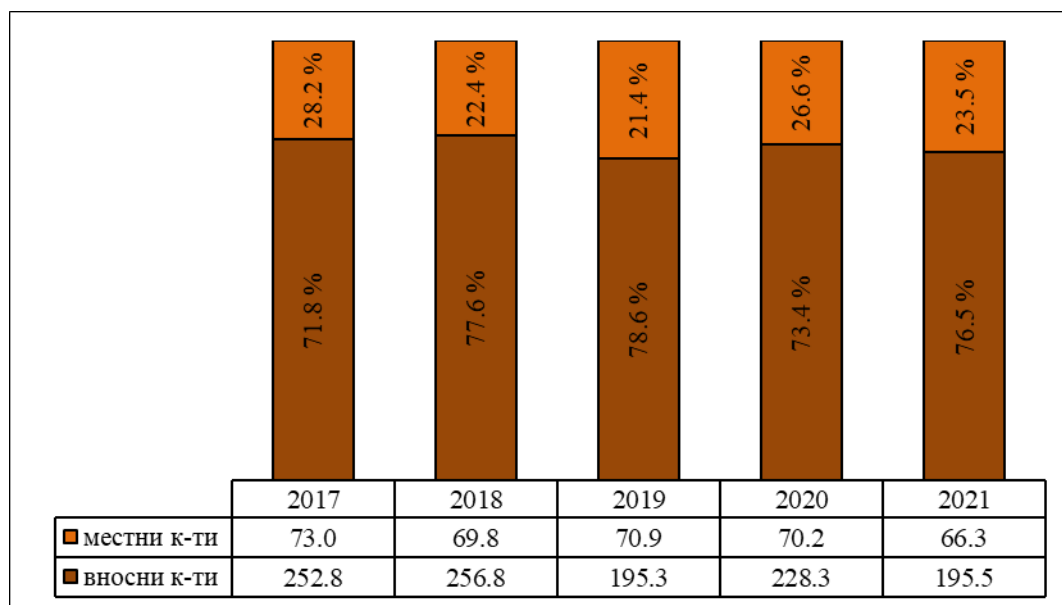
Източник: Фирмени данни.

През 2021 г. преработените първични и вторични медни суровини спрямо предходната 2020 г. намаляват. Както внесените концентрати, така и тези от местните находища (Асарел Медет и Елаците) са по-малко, намалява

и количеството на преработения скрап със 7 хил.тона метал. С 11 % спада производството на анодна мед, а на електролитната – с 3 %.

В региона има развит добив на медни руди и концентрати, които се преработват в предприятието, но те са недостатъчни за натоварване на наличните мощности и по-голяма част се осигурява от внос. Съотношението местни към вносни суровини години наред е приблизително 1:3 (фигура 3.1.)

Фигура 3.1

Преработени концентрати, хил. тона метал

В производството на анодна мед се използват и вторични суровини, като процентното съдържание на вторични суровини намалява от 14.7 % през 2020 г. на 14.1 % за 2021 г., преработени отпадъци съдържат 7 хил. тона метал по-малко. Преработката на вторична мед има икономически и екологичен ефект и политиката на предприятието е този дял да расте.

Количествата на произведената за 2021 г. анодна и електролитна мед в Аурубис България АД и предходен период са дадени в таблица 3.2 и графично представени на фиг. 3.2.

Таблица 3.2

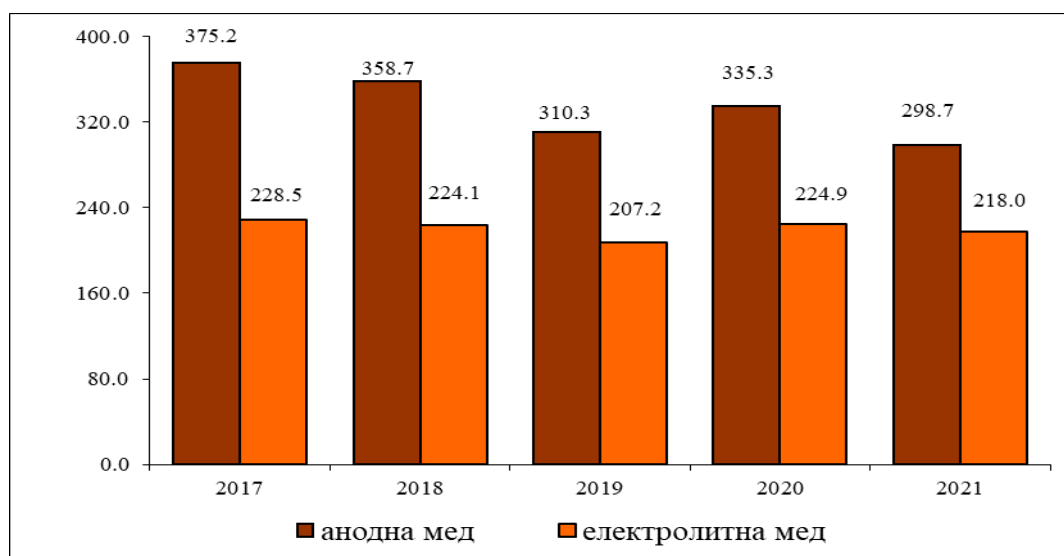
Производство на анодна и електролитна мед, тона

Продукт	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
						+/-	%
Анодна мед	375 241	358 676	310 245	335 306	298 728	36 578	89.0
Електролитна мед	228 457	224 098	207 196	224 880	218 020	6 860	96.9

Източник: Фирмени данни.

За 2021 г. в Аурубис България АД са произвели под 300 хил.тона анодна мед, с 36.6 хил.тона по-малко от 2020 г. и това е най-ниското количество за посочения период.

Фигура 3.2

Производство на анодна и електролитна мед, хил. тона

По-ниските обеми на производството са периодични и характерни за тези години, в които се извършват основни ремонти на металургичните агрегати, включително спиране на топилната пещ. Това води до намаляване на вложените през годината медни концентрати, за 2021 г. със 168 хил тона, съответно има спад и в производството на сярна киселина.

Електролитната мед е с 6 860 т. по-малко от тази през 2020 г., спад от близо 3 %.

Независимо от протичащите през последните години икономически кризи, **общото производство и потреблението на електролитна мед в света всяка година нараства.** За 2021 г. е отчетен ръст от 101.5 %, почти равен на този от 2020 г. (101,6 %).

Количествата на електролитната мед по региони за тези три последователни години са дадени в таблица 3.3 и представени на фиг.3.3.

В региони с най-високо производство, като Азия и Европа има спад на произведената електролитна мед през 2021 г. спрямо 2020 г., съответно количествата намаляват със 707 хил.тона и 34 хил.тона.

Производители в Африка и други региони отчитат висок ръст, съответно с 10 % и над 3 пъти. Това е индикатор за започващи процеси на „изтичане на въглерод“ и изместване на базовите индустрии в региони с ниски производствени разходи и с налични ресурси.

Таблица 3.3

Световно производство на електролитна мед, хил. тона

Регион	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
				+/-	%
Азия	13 905	14 169	13 462	-707	95.0
Америка	4 509	4 382	4 394	12	100.2
Европа	3 840	3 922	3 888	- 34	99.1
в т.ч.ЕС- 28	2 579	2 666	2 681	15	100.5
Африка	1 362	1 536	1 685	149	109.7
Други	425	428	1396	969	326.2
Общо	24 041	24 437	24 825	388	101.5

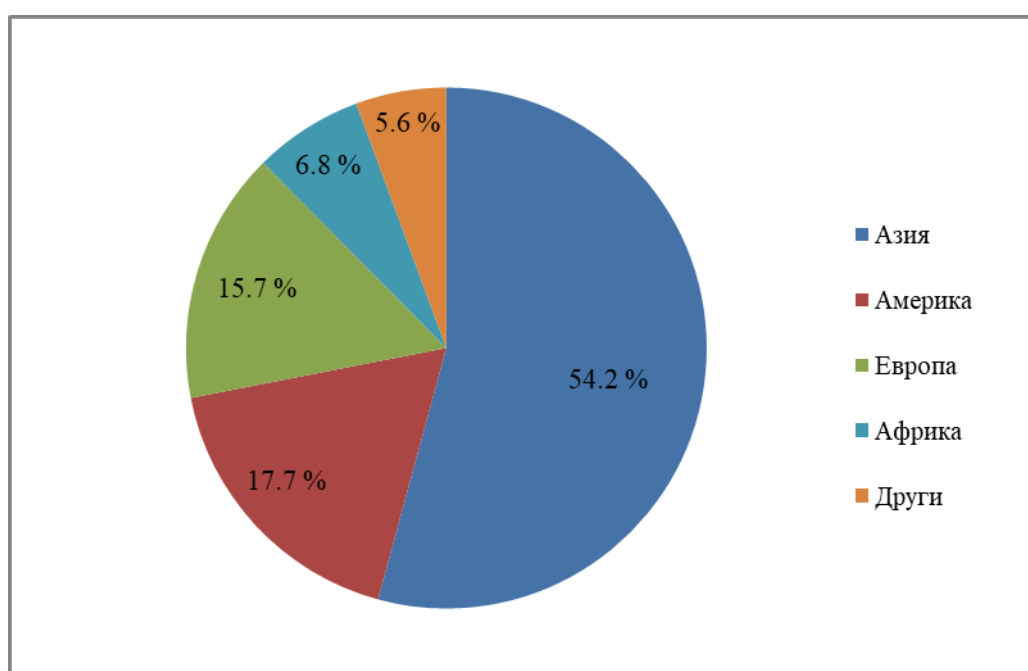
Източник: ICSG

Въпреки този спад от 5 % Азия запазва и през 2021 г. своите позиции на най-голям производител на електролитна мед, с дял от 54 %, при 58 % през 2020 г. Америка също запазва второто място със 17.7 %. След спада през 2020 г. производството на мед е почти на същото ниво, с годишно увеличение от 12 хил.тона.

Европа е третия значим регион с дял от 15.7 % (16 % за 2020), с основен производител ЕС, като производството на електролитна мед намалява общо с 34 хил.това. Само в рамките на ЕС има минимално увеличение от 100.5 % или с 15 хил.тона.

Делът на ЕС(28) от общото производството на Европа е 69 % (за 2020 е 68 %), а от това в света – 10.8 % (за 2020 е 11 %).

Фигура 3.3

Световно производство на електролитна мед (по региони), 2021 г., %

Произведената в България електролитна мед през 2021 год. е 0.9 % от световната продукция, 5.6 % от производството на Европа и 8.1 % от тази на ЕС (8.43 % за 2020 г.).

Делът на България в световното производство на анодната мед през 2021 г. е 1.2 %, а в това на ЕС - 11.2 %.

3.1.2. ПРОИЗВОДСТВО НА ОЛОВО

България произвежда олово от първични суровини–концентрати и от вторични метали, предимно излезли от употреба оловни акумулатори. Количествата на преработените вторичните оловни суровини ежегодно се увеличават и за последните пет години има ръст от 150 % (табл.3.14). Преработката на акумулаторните отпадъци до олово на блок и оловни сплави се осъществява в три предприятия в страната – КЦМ АД, Ел Бат АД и Монбат Рисайклинг ЕАД.

Най-голям производител, както на олово, така и на цинк в Югоизточна Европа и **единствено предприятие в България за преработка на първични и вторични оловни и цинкови суровини до блокови метали с висока чистота е КЦМ АД, гр.Пловдив.** Съвременните технологии осигуряват извличане и на съдържащите се благородни метали и други съпътстващи елементи (злато, сребро, кадмий, телур, бисмут, антимон), както и използване на сярата от концентратите за производство на сярна киселина. На основа на кръговата икономика и прилагане на интегриран подход при преработката на концентратите, междинните продукти и отпадъците по технологичните вериги на преработка в оловно и цинково производство е постигнато дълбочинно и комплексно оползотворяване на използваните суровини.

Предприятието е част от Холдинг КЦМ 2000, една от най–големите индустриални групировки в България. Развива дейност в областта на добива на оловно-цинкови руди и преработката им до концентрати, металургично производство на метали и сплави, сярна киселина и други химически продукти, търговия, технологичен инженеринг, комплексен индустриален сервис, строителни и стопански дейности и др.

С изпълнението на проекта „Технологично обновление и разширение на производството (ТОРП)“ направените инвестиции в КЦМ АД надхвърлят 500 млн.лева. Внедрена е високотехнологична схема за производство на олово, нова очистка на отпадните газове и използване на сярата за производството на сярна киселина, увеличен е капацитета за преработка на отпадъци и други междинни продукти.

От 2020 г. започна изпълнението на нов проект ТИК - „Технологично интегриране на КЦМ“, с приоритетни обекти „Нова рафинерия“ (олово) и „Нов електролител цех“ (цинк). През 2021 г. продължи подготовката на базовия инженеринг по двата приоритетни подпроекта, газификация на велц-пещ с подобрена очистката на газовете, реконструкция на склад за оловни

суровини, подобряване на технологията за преработка на акумулаторните отпадъци и очистка на разтворите. **В КЦМ АД през 2021 г. са инвестирани средства в размер на 32.9 млн.лева.**

Добивът на оловно-цинкови руди в страната осигурява около 30 % от необходимите за преработка оловни и около 20 % от цинковите концентрати. За нормална работа и оптимално натоварване на мощностите всяка година се извършва внос на концентрати. Количествата на преработените първични концентрати, в т.ч от страната и от внос, както и доставените вторични суровини за производство на олово в КЦМ АД за последните пет години са дадени в таблица 3.4. и показани на фиг. 3.4.

Таблица 3.4

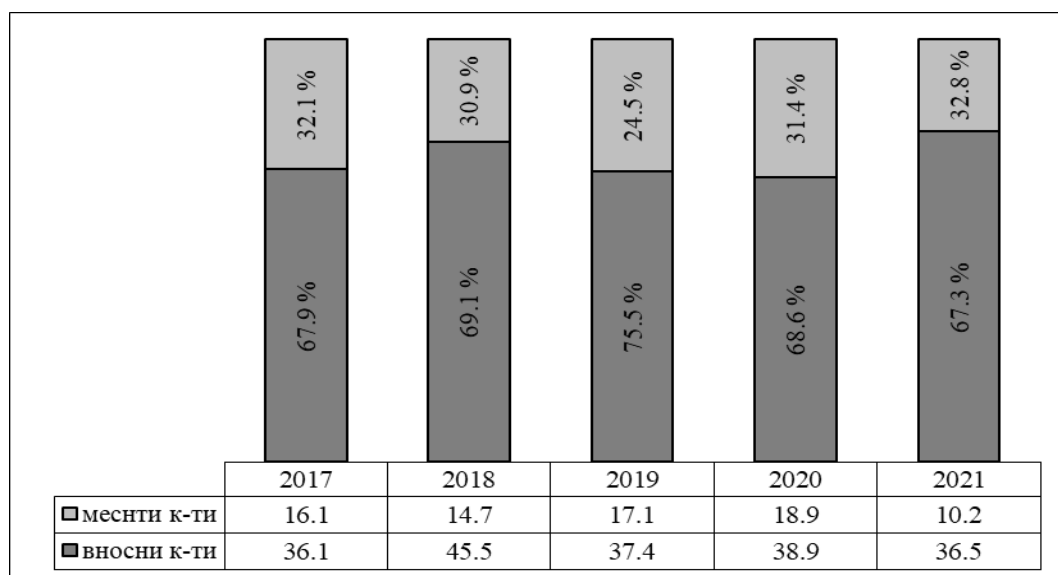
Суровини за производството на първично олово, тона

Продукт	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2020/2019	
						+/-	%
Метал в концентрати	52 149	60 192	54 468	57 793	46 672	-11 121	80.7
в т.ч.: във вносни	36 050	45 469	37 371	38 873	36479	-2 394	93.8
в местни	16 099	14 723	17 097	18 929	10 193	-8 736	53.8
Отпадъци/полупродукти(външни)	15 849	11 809	18 356	18 226	24 967	+6 741	136.6
Общо	67 998	72 001	72 824	76 019	71 639	-4 380	94.2

Източник: Фирмени данни.

Преработените първични суровини - концентрати през 2021 год. имат съдържание на олово с 11 хил.тона по-малко от 2020 г. Спадът е предимно от местните концентрати, в които количеството на оловото е с 8.7 хил.тона по-малко от предходната година и най-ниско за разглеждания период.

Фигура 3.4

Преработени концентрати, хил. тона метал

Увеличават се количествата на преработените вторични суровини, основно негодни за употреба акумулаторни батерии, които са с 6.7 хил.тона повече. Общото количество на метала в суровините намалява с 4 380 тона.

Преработените собствени и внесени концентрати запазват своите дялове на досегашните нива - около и малко над 30% . За 2021 г. това съотношение е 33 % местно производство и 67 % от внос.

Оловните отпадъци и полупродукти, които се преработват в КЦМ АД нарастват и в сравнение с предходната 2020 г има ръст от 136.6 %. За 2021 г. са вложени 25 хил.тона метал във вторични продукти, с дял от 35 % в общото олово, което се съдържа в преработените суровини. Това е най-голямото количество преработен вторичен метал в резултат от новата технология в оловно производство и политиките на предприятието за промяна в структурата на суровините, подобряване на енергийната ефективност и опазване на околната среда. Акумулаторните отпадъци преминават за преработка в специализирана инсталация за разделяне и получаваните фракции се включват в технологичния процес на новия оловен завод.

Модерни мощности за преработка на оловни акумулаторни отпадъци и негодни за употреба оловни батерии са изградени и в другите две предприятия в страната - Монбат Рисайклинг ЕАД и ЕЛ БАТ АД.

„Монбат Рисайклинг” ЕАД преработва оловни отпадъци и излезли от употреба акумулаторни батерии до олово и оловно-калциеви сплави. Предприятието е част от Монбат Груп, има затворен цикъл за производство и реализация на продукцията, която задоволява основно потребностите от метали на „Монбат“ АД – предприятие от групировка за производство на крайни изделия – оловни акумулаторни батерии. Монтираните съоръжения отговарят на европейските норми и екологични стандарти. Като съпътстващ продукт се произвежда натриев сулфат (табл.3.12). Високите изисквания налагат предприятието ежегодно да инвестира в модернизация и ново оборудване, в опазване на околната среда. През 2021 г. вложените средства са около 1 млн.лева.

„ЕЛ БАТ“ АД е интензивно развиващо се предприятие с модерни преработвателни инсталации за разделяне и топене на различни видове оловни и акумулаторни отпадъци. През последните години капацитетът беше удвоен и достигна нивата за преработка на акумулаторни отпадъци в другите две предприятия. Инвестиционите процеси, свързани с увеличаване на капацитета, подмяна на оборудването, подобряване на условията на труд и за опазване на околната среда продължават. През 2021 г. за реализиране на тези цели са изпълнени проекти на стойност 8.5 млн.лева.

Данни за произведеното в страната олово на блок и на оловни сплави от преработката на първични и вторични суровини по фирми-производители са представени в таблица 3.5, а на фиг. 3.5 са дадени относителните дялове от общото производство.

За 2021 г. всички производители на олово в страната отчитат спад, като при първичното олово в КЦМ АД е 1.6 %, а в Монбат Рисайклинг ЕАД - с 2.5 %. Произведено е с 1 650 тона по-малко общо олово и сплави, което представлява 98.4 % от това през 2020 г.

Таблица 3.5

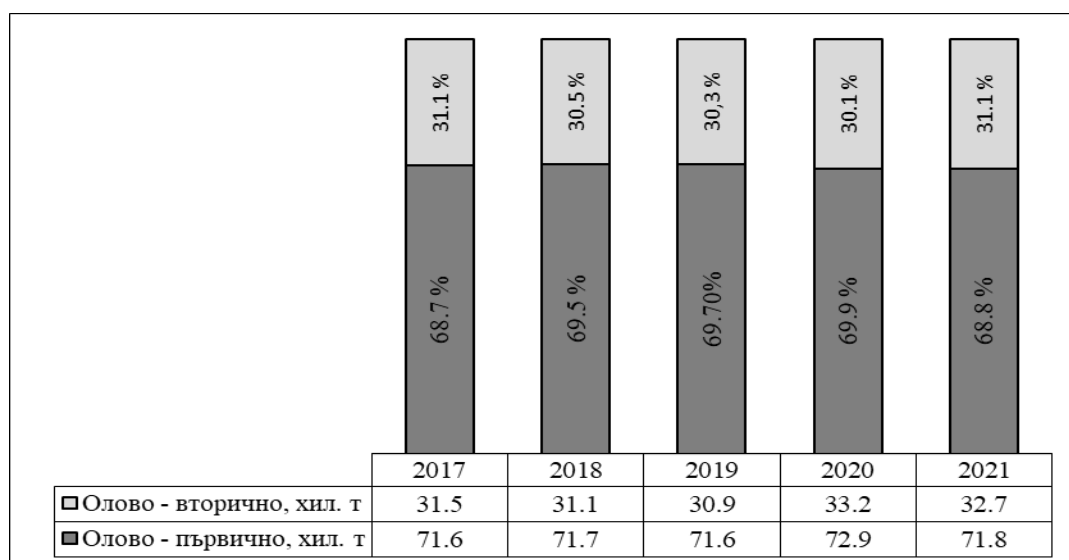
Производство на олово, тона

Продукт	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2020/2019	
						+/-	%
Олово, блок /първично/	71 653	71 697	71 595	72 992	71 822	-1170	98.4
„КЦМ” АД	71 653	71 697	71 595	72 992	71 822	-1170	98.4
Олово и сплави, вторични	31 452	31 111	30 878	33 153	32 673	-480	98.5
„Монбат Рисайклинг” ЕАД	16 502	16 211	15 878	18 153	17 693	-460	97.5
„ЕЛБАТ” АД	14 950	14 900	15 000	15 000	14 980	- 20	99.9
Олово - общо	103 105	102 808	102 473	106 145	104 495	-1 650	98.4

Източник: Фирмени данни.

Продукцията, произведена само от преработката на вторични суровини като обем през годината намалява с 480 тона, но относителният дял поради общия спад се увеличава на 31.2 % при 30.1% през 2020 г.

Фигура 3.5

Производство на олово - общо, хил. тона

В България има създадена система за контрол по целия цикъл на потребление, излизане от употреба, събиране и оползотворяване на продуктите, съдържащи олово (оловни акумулатори). Тези изисквания отговарят на европейското и българско законодателство и това определя високия процент на оползотворяване на вторичните оловни суровини. Оловото е най-рециклируемия материал, като за акумулаторните батерии в САЩ и ЕС достига до 99 %. Вторичното олово в света има 55 %-ов дял от общото производство. В този порядък е и в България, като средното за ЕС е по-високо - 75 %.

Световното производство на олово по региони и в страните с най-голямо производство през последните години са дадени в табл. 3.6. На фиг. 3.6 е представен относителният дял за регионите през 2021 год.

Таблица 3.6

Световно производство на олово, хил. тона

Страна/Регион	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
				+/-	%
Азия, в т.ч	7 704	7 491	7 917	426	105.7
- Китай	4 959	4 966	5 203	237	104.8
- Индия	922	818	893	75	109.2
- Р.Корея	800	709	790	81	111.4
Европа	2 019	1 885	2 032	147	107.8
- ЕС 27	1 469	1 338	1430	92	106.9
в т.ч. Германия	332	320	310	-10	96.9
Испания	192	175	192	17	109.7
Италия	159	153	158	5	103.3
Полша	163	140	158	18	112.9
България*	103	106	104.5	-1.5	98.5
Америка,	2 210	2 019	2 012	-7	99.7
в т.ч. САЩ	1 167	1 100	975	-125	88.6
Други	262	287	318	31	110.8
Общо	12 195	11 682	12 279	597	105.1

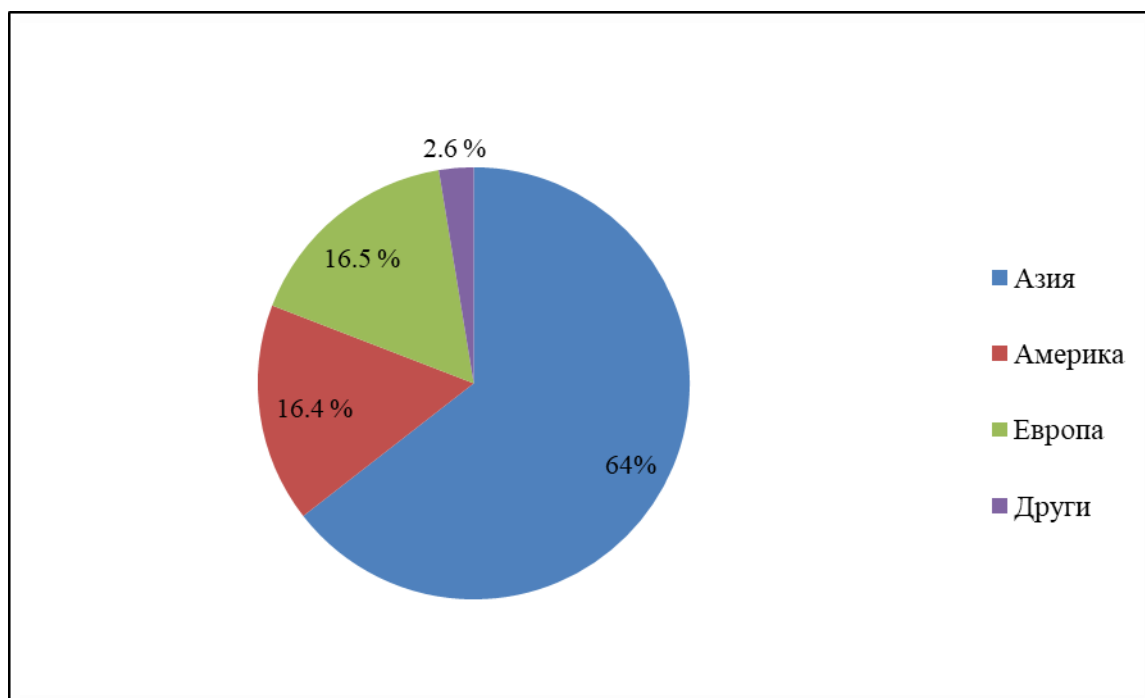
Източник: ILZSG, *фирмени данни

Азия традиционно е най-голям производител с относителен дял в световната продукция от 64.4 %. След спад в 2020 г. производството на олово през 2021 г. се увеличава с 426 хил.тона, ръст от 105.7 %. Китай има дял от 66 % в регионалното производство и 42 % в производството на олово в света (през 2020 г. е 42.5 %).

Европа с регионален растеж от 108.7 % и произведени 147 хил.тона повече олово от 2020 г. заема второ място с 16.5 % относителен дял, като само с разлика от 20 хил.тона измества Америка на третото място. Делът на ЕС(27) в европейското производство е 70 %, а най-големи производители са Германия – 310 хил. тона при спад от 3 %, следва Испания със 192 хил.тона и 10 % ръст. Италия и Полша делят трето/четвърто място с еднакви количества от 158 хил.тона произведено олово. **Белгия с количество от 122 хил.тона олово през 2021 г. измества България и става пета страна по обем и относителен дял в ЕС.**

През 2021 г. Америка като регион заема трето място с 16.4 % дял от световното производство на олово, като отстъпва второто място на Европа. Обемът на продукцията остава близко до нивото от 2020 г. (само 7 хил.тона по-малко). САЩ отчита над 11 % спад, производството намалява със 125 хил.тона.

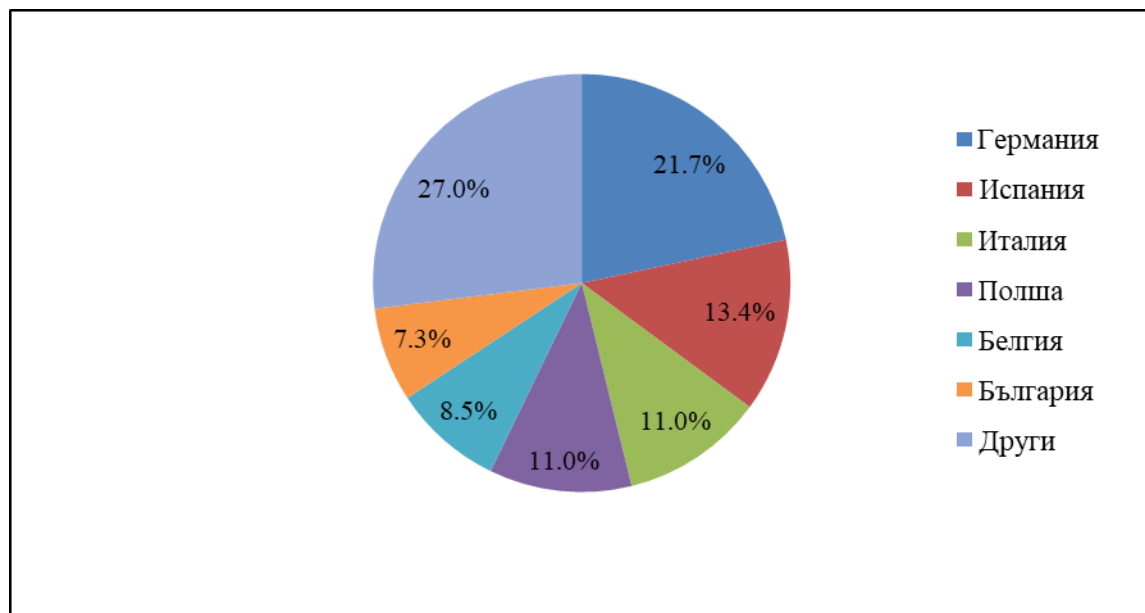
Фигура 3.6.

Световно производство на олово (по региони), 2021 г., %

На фигура 3.7 са представени страните на ЕС, произвеждащи над 100 хил.тона олово и техните дялове от общото производство.

Фигура 3.7

Водещи страни производители на олово в ЕС-27, 2021

Въпреки, че производството на олово в България намалява през 2021 г., страната ни остава голям производител в Европа и ЕС, съответно с дял от 5.1 % и 7.3 %. Но от пета позиция през 2020 г. сега заема шесто място в класацията на страните-производители в ЕС.

3.1.3. ПРОИЗВОДСТВО НА ЦИНК

Производител на цинк в страната е КЦМ АД, в който се преработват цинкови концентрати, вторични суровини и съдържащи цинк полупродукти и отпадни продукти от металургични производства. Осъществена е интегрирана схема за преработка на междинните продукти от оловно и цинково производство, при която се получават и други метали, сплави и химически продукти, посочени в табл.3.12.

Преработените през 2021 г. концентрати от местно производство и от внос, както и закупените и вложени в производството други отпадни продукти, в количество метал са дадени в таблица 3.8.

Преработените през 2021 г. концентрати съдържат 61 730 тона цинк, с 1 431 тона повече от 2020 г. Увеличени са само вносните суровини, като цинкът в местните концентрати намалява с 1 133 тона.

Таблица 3.8

Преработени суровини при производство на цинк, тона

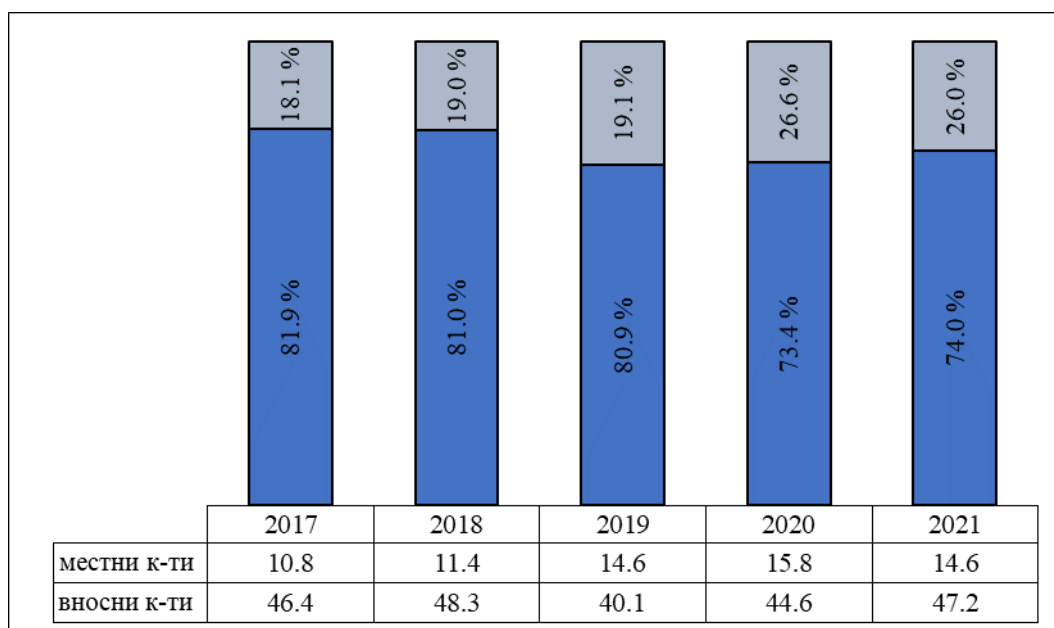
Продукт	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
						+/-	%
Метал в концентрати, в т.ч.:	57 307	59 646	54 688	60 299	61 730	+1431	102.4
- вносни	46 421	48 279	40 118	44 610	47 174	+2564	105.7
- местни	10 886	11 367	14 570	15 689	14 556	-1133	92.8
Преработен външен отпадък	16 226	18 191	19 231	18 907	14 855	-4052	78.6
Общо	73 533	77 837	73 919	79 206	76 585	-2621	96.7

Източник: Фирмени данни

Въпреки този спад през последните три години количеството на цинка в местните концентрати се увеличава. От нива на производство в порядъка на 10 – 11 хил.тона цинк и дял под 20 %, от 2019 г. нараства до 14 – 15 хил.тона метал годишно и за 2021 г. има дял от 26 % (през 2020 г. е 26.6 %). С придобиване на собствеността върху минни обекти за олово и цинк от Холдинг КЦМ 2000 се очаква добивът на руда да расте, респективно и количествата на влаганите в производството собствени концентрати.

Фигура 8.3 отразява съотношението между преработените през годините първични суровини от внос и от местно производство.

Фигура 3.8

Преработени концентрати, хил. тона метал

За последната година с над 4 хил.тона намаляват количествата на преработените цинкови вторични суровини и други съдържащи цинк продукти. Предприятието изпълнява проекти за повишаване на капацитета за преработката на цинкови отпадни продукти.

Данните за произведения цинк през последните пет години са показани в **таблица 3.9**.

Таблица 3.9

Производство на цинк, тона

Продукт	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2020/2019	
						+/-	%
Цинк - общо	73 715	75 150	73 512	74 520	72 418	-2102	97.2

Източник: Фирмени данни

През 2021 год. са произведени 72 418 т цинк, с 2 102 т. по-малко, спад от 2.8 % спрямо предходната 2020 г. Драстичното покачване на цените на електрическата енергия от м.септември 2021 г. и високият енергиен разход за добиване на катоден цинк чрез електролиза от разтвори се отразява много негативно на показателите на производството.

Производството на цинк в света през 2021 г. е 13.8 млн.тона, отчита малък растеж от 101 %, произведени са 134 хил.тона повече от 2020 г. По региони ситуацията е аналогична, отбелязва се минимален ръст в същия порядък.

В **таблица 3.10** са дадени данни за производството на цинк в света по региони, най-големите производители и техният ръст/спад спрямо предходната година. На **фиг. 3.9** е представено регионалното разпределение по дялове от общото производство.

Таблица 3.10

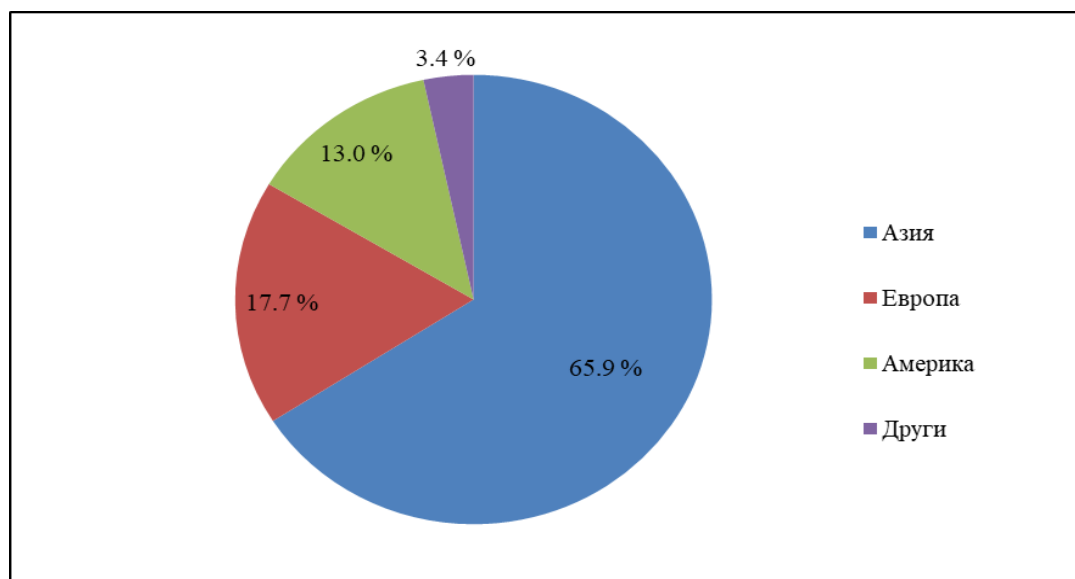
Световно производство на цинк, хил. тона

Страна/Регион	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
				+/-	%
Азия, в т.ч.	8 834	9 017	9 118	101	101.1
- Китай	6 162	6 342	6 408	66	101.0
- Р Корея	858	904	840	-64	92.9
- Индия	712	716	779	63	108.8
Европа, в т.ч.	2 400	2 425	2 445	20	100.8
- ЕС (27), в т.ч.	2 000	2 023	2 068	45	102.2
в т.ч. Испания	511	504	505	1	100.2
Финландия	291	297	291	-6	98.0
Белгия	271	273	267	-6	97.8
Нидерландия	240	250	260	10	104.0
Америка, в т.ч.	1 749	1 799	1 804	5	100.3
- Канада	655	685	643	-42	93.9
Други	497	459	467	8	101.7
Общо в света	13 480	13 700	13 834	134	101.0

Източник: ILZSG

Азия отново е най-голям производител с 9,1 млн.тона и запазва 66 % дял от световното производство. Китай произвежда 6.4 млн.тона, заема 70 % дял от произведеното в региона и 46 % от световното (46.3 % през 2020 г.).

Фигура 3.9

Световно производство на цинк (по региони), 2021 г., %

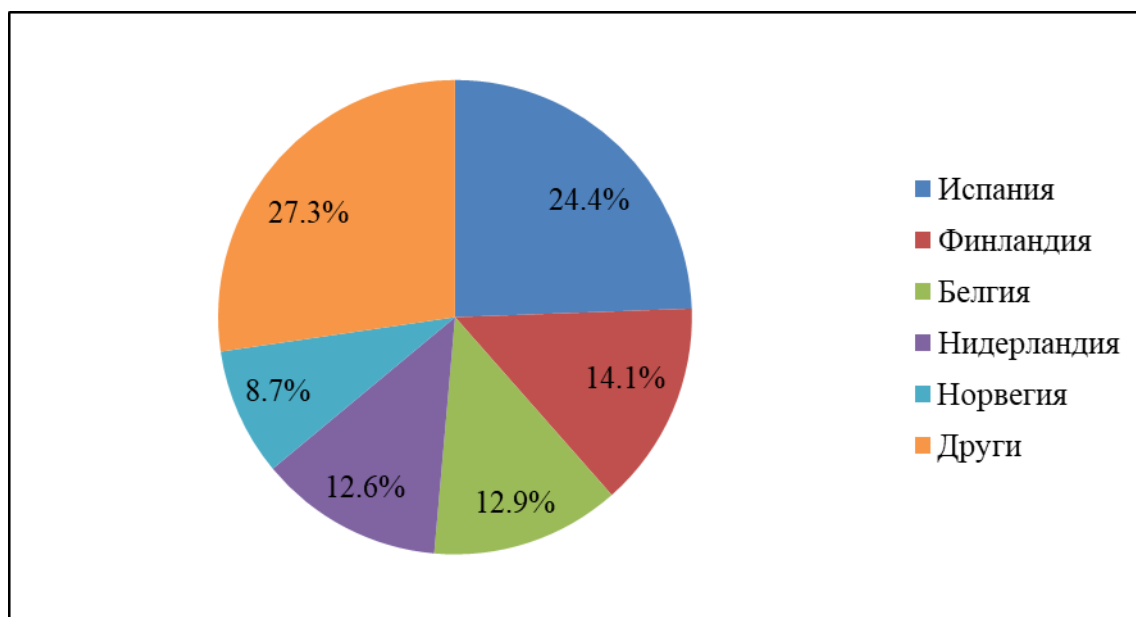
Европа запазва второто си място като производител с относителен дял от 17.7 % (18 % за 2020 г.) и растеж от 100.8 % (+20 хил.тона).

ЕС(27) е основен производител в Европа с дял от 84.6 % (83.4 % през 2020 г.) и има по-висок от средния растеж -102.2 %. **Делът от световното производство на цинк е 14.9 % (14.8 % през 2020 г.)**

Америка заема трето място и запазва своя дял от 13 % и минимален растеж от 100.3 % спрямо 2020 г.

Водещите производители в ЕС, с обем на продукцията над 200 хил.тона цинк годишно са представени на **фиг.3.10**.

Фигура 3.10

Водещи страни производители на цинк в ЕС- 27

Испания е най-голям производител на цинк в Европа с относителен дял от 24.4 % в ЕС и запазва обема спрямо 2020 г. Следва Финландия с дял от 14 % и Белгия с 13 % от производството на ЕС, но и двете страни имат спад в производството на цинк през 2021 г. от 2 %.

Произведения в **България цинк през 2021 г. има 3 % дял от производството в Европа и 3.5 % в това на ЕС (3.7 % за 2020 г.)**.

3.1.4. ПРОИЗВОДСТВО НА БЛАГОРОДНИ, СЪПЪТСТВАЩИ МЕТАЛИ И ХИМИЧЕСКИ ПРОДУКТИ

Интегрираните технологични схеми за преработка на оловните и цинкови суровини в КЦМ АД са пример за ефективно прилагане на кръгова икономика в металургията на България. По веригите на преработка на междинните и отпадни продукти свен основните метали се произвеждат редица други редки и благородни метали и химически продукти (сярна киселина, кадмий, телур, бисмут, злато, сребро).

Обемът на **благородните и съпътстващи метали** зависи от количествата и съдържанието им в преработените суровини. В **таблица 3.12**

са посочени количествата на произведените през 2021 г. метали и химически продукти, в сравнение с предишен период.

Сярна киселина в България се произвежда само от съдържащата се сяра в преработваните от Аурубис България АД и КЦМ АД рудни концентрати. Като серен диоксид тя преминава в отпадните металургични газове и следващо оползотворяване в сернокислотните производства. Мощностите и в двете предприятия осигуряват високо извличане и опазване на околната среда.

Като съпътстващ продукт в процеса на преработка на излезли от употреба акумулатори в Монбат Рисайклинг ЕАД се произвежда натриев сулфат.

Таблица 3.12

Производство на благородни и съпътстващи метали, сплави и химически продукти (т, кг)

Продукт:	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
						+/-	%
Кадмий на блок, т	333	313	315	311	343	+ 32	110.3
Сребро, кг	53 053	41 315	35 145	32 760	31 816	- 944	97.1
Злато, кг	249	296	295	70.52	53.76	- 16.76	76.2
Телур, кг	5 095	3 931	2 944	3 676	2 797	- 879	70.1
Натриев сулфат, т	1 747	785	1 260	3 139	1 928	- 1 211	61.4
Сярна киселина, т	1532099	1449 979	1295322	1519940	1328712	-191228	87.4

Източник: Фирмени данни

С изключение на кадмия, който има ръст от 110 %, останалите произведени от КЦМ АД метали през 2021 г. отчитат спад, което се дължи и на преработените през годината по-малки количества суровини (оловни концентрати).

Основен производител на сярна киселина е Аурубис България АД, с дял достигащ до 85-90 % от общото количество. Поради намалената преработка на медни концентрати произведената сярна киселина през 2021 г. намалява със 186 хил.тона.

3.1.5. ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОКАТ ОТ ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И СПЛАВИ

Металургичната индустрия в България има добре работещи съвременни мощности за преработката на основни цветни метали - мед, алуминий, цинк, олово и техните сплави до различни продукти и изделия (листа, ленти, фолио, тръби, профили и др.) с висока добавена стойност. В резултат на реструктуриране и инвестиции в нови технологии и съоръжения обемът и номенклатурата на прокатното производство се увеличава.

В страната се произвежда прокат от тежки цветни метали (**ТЦМ**) на медна основа (мед и месинг) и от алуминий и алуминиеви сплави. Производството на тези продукти за 2021 г. и предходните години е дадено в **таблица 3.13**. През посочения период производството на прокат от тежки метали и от алуминий се увеличава, постигнат е сумарен годишен растеж, съответно от 124 % и 125 %.

Минимален спад от около 1 % има само през годината на Ковид- криза (2019 г.), поради икономически и логистични проблеми, особено на експортно ориентиранията производства. Българските производители работят изключително за износ, делът на който в общата реализацията през 2021 г. е над 95 % , за някои стоки достига и до 99 %.

Таблица 3.13

Производство на прокат от цветни метали и сплави, тона

Продукт	2017	2018	2019	2020	2021		Разлика 2021/2020	
					тона	%	+/-	%
Прокат от ТЦМ и сплави	71 853	80 539	79 678	82 913	90 447	44.4	7534	109.1
в т.ч. меден	57 244	64 197	62 531	66 665	73 139	80.9	6474	109.7
месингов	14 609	16 342	17 147	16 248	17 308	19.1	1060	106.5
Алуминиев прокат - общо	91 126	94 424	92 862	98 297	113 108	55.6	14811	115.1
в т.ч. - Алкомет АД	67 096	68 334	68 484	73 515	88 883	78.6	15368	120.9
- “Етем Гестамп Алуминум Екструзънс” АД	22 820	24 885	22 994	23 329	23 000	20.3	-329	98.6
- ЕМЦ Дистрибушън ЕООД	1 210	1 205	1 384	1 453	1 225	1.1	-228	84.3
Общо:	162 979	174 963	172 540	181 210	203 555	100.0	22345	112.3

Източник: Фирмени данни

Произведеният прокат от ТЦМ и сплави от тях през 2021 г. се увеличава с 9.1 %, при алуминиевия - с 15.1 %. Количествата са рекордни за отделните предприятия и страната. Относителният дял на проката от ТЦМ в произведенията през годината общо 203.5 хил.тона е 44.4 %, а на този от алуминий – 55.6 %. Това съотношение спрямо 2020 г. е променено в полза на алуминиевия прокат (+1.4 %), поради висок годишен растеж в най-голямото предприятие Алкомет АД - над 20 %.

София Мед АД е специализирана българска металургична компания за преработка на мед и медни сплави до валцовани и пресовани продукти с широко приложение в индустрията, енергетиката, строителството, бита и други сектори на икономиката. Произвежда широка гама различни по видове и размери листове, ленти, плочи, кръгове, дискове, шини, пръти, профили, компоненти, тел. Предприятието е собственост на Елвал Халкор Гърция, част от групировката Виохалко - една от големите инвеститори в България.

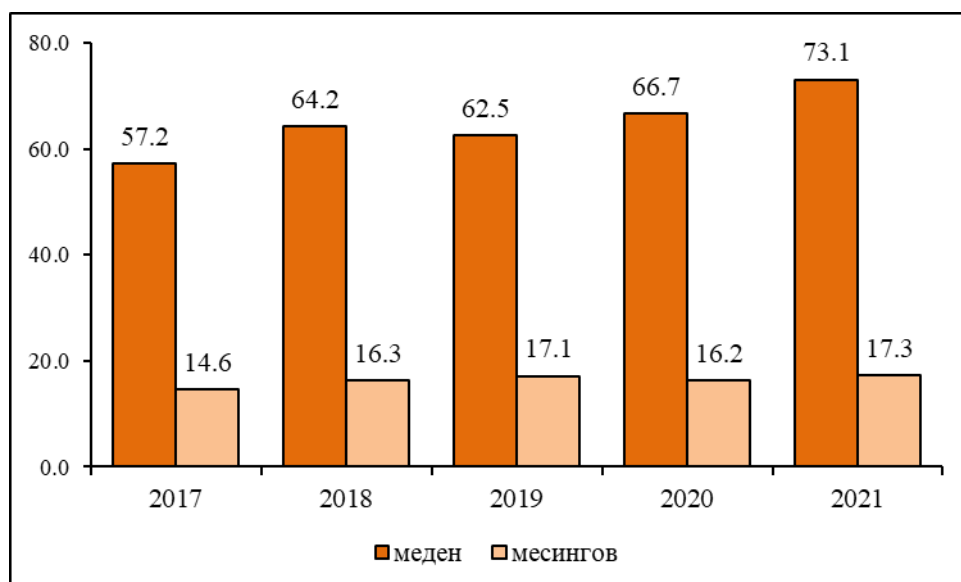
На фиг. 3.11 са представени количествата произведен прокат от мед и медни сплави за периода 2017 г.– 2021 г. Основното производство е меден прокат (включително специални медни сплави), с дял над 80 % от общото

количество. Вацовият меден прокат е с по-голям дял (62 %) от този на пресовия меден и достига до 50 % от годишното производство.

От месинг се произвеждат само валцови продукти и те не надвишават 20 % от общите количества прокат от ТЦМ.

Пресовият прокат заема не повече от 30 % дял в общото производство.

Фигура 3.11

Производство на прокат от ТЦМ, хил. тона

През последните години предприятието увеличава производството на прокат от ТЦМ, с изпреварващ темп расте медния валцов прокат.

В „София Мед” АД през годината е **преработена 30 335 тона вторична мед**, с 3 841 тона повече от 2020 г.(26 494 т.). От тях само 898 тона са месинг. От местния пазар са доставени 2 326 тона, останалото е от внос. Делът на преработените **вторични метали вече достига 30 %** от необходимите суровини и това е постоянна фирмена политика за подобряване на икономическите показатели и ефективността на производство.

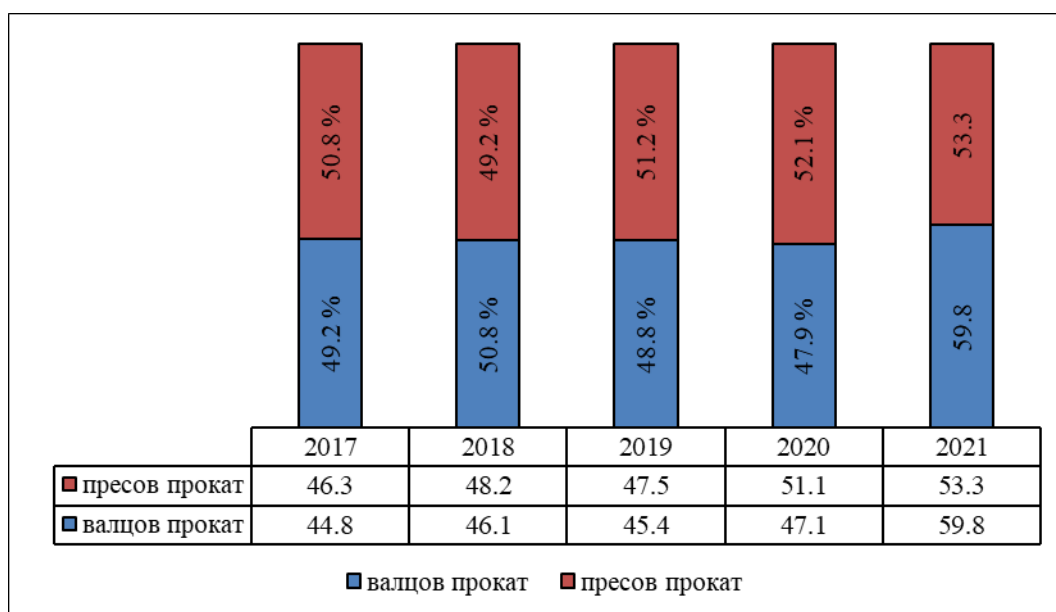
През 2021 год. в „София Мед” АД са реализирани инвестиции на стойност 12.5 млн.лева. Насочени са към довършителни работи по проекти за увеличаване на производствения капацитет във валцово производство и за подобряване на параметрите на отгряване и качеството на продукцията.

Производители на алуминиев прокат и изделия в страната, членове на БАМИ са „Алкомет” АД, гр. Шумен и “Етем Гестамп Алуминум Екструджънс” АД, гр. София.

В „ЕМЦ Дистрибушън ЕООД“, гр. Русе се произвеждат изделия - заварени алуминиеви тръби.

Най-голям производител на различни валцови и пресови продукти от първичен алуминий и алуминиеви сплави е Алкомет АД, гр.Шумен. Предприятието е едно от водещите производители на алуминиево фолио в ЕС. През годините са изпълнени мащабни програми и проекти за увеличаване на капацитета и усвояване на продукти с висока добавена стойност, включително и в производството на нови компоненти за автомобилната индустрия.

Фигура 3.12

Общо производство на алуминиев прокат и изделия, тона

Общото производство на пресов и валцов алуминиев прокат и крайни изделия е представено на фиг. 3.12.

Валцов прокат се произвежда само в Алкомет АД. През 2021 год. са произведени общо 88 883 тона прокат от алуминий и сплави, с 15 368 повече и растеж от 121 %. Това представлява 78.6 % от общото производство на алуминиев прокат при 74.8 % през 2020 г.

Аналогично на проката от ТЦМ и тук съотношението на валцовия и пресовия прокат е 2:1 и тази тенденция се запазва през целия период. Характерно за 2021 г. е високия ръст на произведените в Алкомет АД валцови продукти (127 %), което е резултат от въведения в експлоатация нов стан за студено валцоване на ленти с ширина до 2200 мм.

През 2021 год. в „Алкомет“ АД са направени общо инвестиции на стойност 18.4 млн.лева. Продължава изпълнението на проекти в нови мощности и технологии, усвояване на продукти с висока добавена стойност. Средствата са вложени във валцов цех (9.2 млн.лева), пресов цех с насоченост към автомобилната индустрия (1.1 млн.лева) и цех за механична обработка на продуктите (4.5 млн.лева), което ще повиши тяхната добавена стойност.

Преработените алуминиеви отпадъци са 9 590 тона, с 951 тона повече от 2020 г. От тях около 2 хил.тона са от внос. Проблем за тяхното увеличаване от ресурса на страната е липсата на добро разделно събиране и следваща обработка на скрапа. Това влошава качеството и големи количества се изнасят.

През 2021 г. в „Етем Гестамп алуминиум екструзънс“ и „Гестамп Етем аутомотив България“ са произведени 23 000 т., с относителен дял от 20.3 % в общото производство на алуминиев прокат. Спрямо предходната са произведени 329 тона по-малко, което е спад от 1.4 %.

В това производство са инвестирани 12.7 млн. лева (6.6 млн. евро). Изпълняваните проекти създават нов капацитет и технология за производство на продукти с висока стойност, осигуряват добро качество и екологична работна и околна среда.

В „ЕМЦ Дистрибушън ЕООД“ се произведени 1 225 тона заварени алуминиеви тръби и профили, с 228 тона по-малко от 2020 г. Предприятието е по-малък производител на алуминиеви продукти, с дял от 1.1 % в посоченото производство.

3.1.6. ОПОЛЗОТВОРЯВАНЕ НА ОТПАДЪЦИ ОТ ЦВЕТНИ МЕТАЛИ

Използването на отпадъци от цветни метали в добивните и преработвателни металургични предприятия и увеличаване на техния дял в баланса на суровините е важен елемент от програмите за развитие, за разширено прилагане на кръгови модели, за по-висока икономическа, енергийна и екологична ефективност.

Данни за общото количество на преработените отпадъци, определено на основа на метално съдържание за периода 2017 - 2021 год. в предприятията на цветната металургия са представени в таблица 3.12.

Таблица 3.14

Преработени отпадъци от цветни метали, тона

Отпадък	Общо					Разлика 2021/2020	
	2017	2018	2019	2020	2021	+/-	%
Медни	68 066	64 030	65 377	70 253	67 036	-3 217	95
Оловни	48 745	40 718	51 178	56 802	62 024	+5 222	109
Цинкови	16 226	18 191	19 231	18 907	14 855	-4 052	79
Алуминиеви	11 793	20 581	14 210	22 080	14 800	-7 280	67
Общо от цв.метали	144 830	143 520	149 996	168 042	158 715	-9 327	94

Източник: Фирмени данни

Общото количество на преработените отпадъци от цветни метали през 2021 год. намалява с 9 327 тона или с 6 %.

Най-голям спад има в преработените алуминиевите отпадъци, както за производството на алуминиев прокат в Алкомет АД, така и за вторичен алуминий на блок и сплави. В производството на прокат са вложени 9 590 тона отпадъци, с 951 тона повече от 2020 г. Тези вторични суровини трябва да бъдат с висока чистота и качество.

Значителен спад има в количествата на преработените алуминиеви вторични суровини до блоков метал в предприятия за рециклиране или в леярни. Този вторичен блок се изнася, като за 2021 г. е със 7 хил.тона по-малко. Със същото количество е увеличен директният износ на непреработен алуминиев скрап от страната.

Спад от 7 хил. тона има и в преработените медни отпадъци за производство на анодна мед в Аурубис България, но се увеличава преработката им за прокат в София Мед АД.

Вложените в производството на олово вторични ресурси отчитат ръст от 109 %. Преработени са отпадъци, съдържащи над 5 хил.тона повече метал от количествата през 2020 г., което е резултат на променената структура на суровините в новото оловно производство на КЦМ АД.

През 2021 г. завърши строителството и започна пробно пускане на нови мощности за извличане на цветни метали в отпадните продукти от цинково производство в закрития ОЦК, гр.Кърджали, сега собственост на фирма Хармони 2012 ЕООД.

С пускането им в редовна експлоатация през 2022 г. се очаква ръст в преработката на цинкови вторични суровини.

3.2. ТЪРГОВСКИ ОБМЕН, ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ

Блоковите цветни метали са борсова стока и намират добра реализация на световните пазари. Търгуват се по цени на международните борси, основно на ЛМБ. Характерно за металите са променящите се борсови цени в рамките на една година, силно повлияни от протичащите в света икономически и политически събития.

Представените по-долу графики отразяват динамичните промени в цените на медта, оловото и цинка по месеци от началото до края на 2021 г.

Всички метали започват годината от по-ниски ценови равнища, променят се през отделните месеци, но в края на 2021 г. нивата за значително по-високи, в сравнение с началото на този период.

Фигура 3.13
Цени на ел. мед (USD за тон)

Разликата в цената на медта от м.януари до края на м. декември 2021 г. е над 2 000 долара на тон. Най-висока, близо 11 000 дол/тон е отчетена през м.май, а най-ниска през м.януари. Годишната завършва с цена около 9 500 дол/тон, ръст от 25% спрямо първоначалната цена. Такъв ръст е отчетен и през 2020 г.

LME Copper Official Prices graph

Фигура 3.14
Цени на олово (USD за тон)

При оловото през 2021 г. цената започва от 2100 дол/тон и завършва на 2300 дол/тон, разлика от 10 %. Най-висока цена от 2500 дол/тон има през м.август, а най-ниска е през м.март – около 1900 дол/тон. Докато през 2020 г. цената на годишна база намалява, за 2021г. има ръст, но по-малък от този на медта и цинка.

LME Lead Official Prices curve

Фигура 3.15

Цени на цинка (USD за тон)

Цинкът запазва общата тенденция за ниски цени в началото на 2021 г., като само през м.януари намалява от 2800 до 2500 дол./тон. Следва плавен ръст и рязко покачване през м.октомври до цена 3800 дол./тон. В края на годината цената е 3500 дол./тон, ръст спрямо началото на годината от 20 %. Разликата между минимална и максимална цена е 1300 дол./тон.

LME Zinc Official Prices curve

Борсовите цени на цветните метали се променят с големи амплитуди. През последните две години, независимо от епидемичната и последвала икономическа криза с промени в потреблението и производството, тази динамика остана.

Започналият през 2021 г. растеж на икономиките на ЕС и света доведе до ръст в потреблението и в цените на суровините. От графиките е видно, че такава промяна има и при основните метали, които България произвежда.

3.2.1. ВНОС НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ

Данни за внесените в България цветни метали, продукти от тях и на металните отпадъци (скрап) за периода 2017 г. - 2021 г. са представени в таблица 3.15.

Общият обем на **вноса през 2021 г. е 328 115 тона**, спрямо предходната е увеличен с 3 740 тона, растеж от 101.2 %. Стойността на тези стоки възлиза на 1 294.8 млн. евро или 2532.3 млн. лева (+ 318.6 млн. евро спрямо предходната), увеличение от 132.6 %. Разликата в ръста на вноса в натура и в стойност се получава от увеличените цени на металите през 2021 г.

Таблица 3.15

Внос на основни цветни метали и изделия от тях, тона

Стоки	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
						+/-	%
Мед, общо, в т.ч.	108 990	104 995	90 709	112240	104445	-7795	93.1
Аноди	1	6	1	1	4.5	3.5	450.0
Католи,сплави,заготовки	38 994	36 010	24 859	26 567	28 049	1482	105.6
Скрап	55 299	53 031	48 099	60 873	52 300	-8573	85.9
Пръти и профили	5 682	6 116	5 471	5 619	5 648	29	100.5
Телове	5 332	6 156	8 124	15 604	15 090	-514	96.7
Ламарини и фолио	1 334	1 507	1 818	1 376	1 209	-167	87.9
Тръби	2 348	2 169	2 337	2 200	2 144	-56	97.5
Олово, общо, в т.ч.	31 059	32 443	34 196	36 634	35 423	-1211	96.7
Блок и сплави	16 203	14 584	16 532	24 995	16 509	-8486	66.0
Скрап (метален)	14 461	16 050	15 656	10 203	13 939	3736	136.6
Прокат	395	1 809	2 008	1 436	4 975	3539	346.4
Цинк, общо, в т.ч.	1 398	4 736	3 709	5 790	5 099	-691	88.1
Блок и сплави	656	4 528	3 487	5 257	4 768	-489	90.7
Скрап	50	4	9	16	75	59	468.8
Прокат	692	204	213	517	256	-261	49.5
Алуминий,общо, в т.ч.	171 041	178 482	176 354	169 711	183 148	13437	107.9
Блок и сплави	123 757	133 286	137 776	120 516	129 589	9073	107.5
Скрап	2 261	1 622	1 711	2 217	1 739	-478	78.4
Пръти и профили	22 022	18 820	17 014	18 444	29 649	11205	160.8
Телове	4 235	4 127	3 640	4 449	4 373	-76	98.3
Листа и ленти	10 821	13 674	10 500	18 354	13 262	-5092	72.3
Фолио	5 586	5 127	4 215	4 341	3 451	-890	79.5
Тръби	2 359	1 826	1 498	1 390	1 085	-305	78.1
Общо, тона	312 488	320 656	304 968	324 375	328 115	3740	101.2
Стойност, млн. €	1 008.2	1 033.7	902.7	976.2	1 294.8	318.6	132.6
Стойност, млн. лева	1 971.9	2 021.7	1 765.5	1 909.3	2532.3	623	132.6

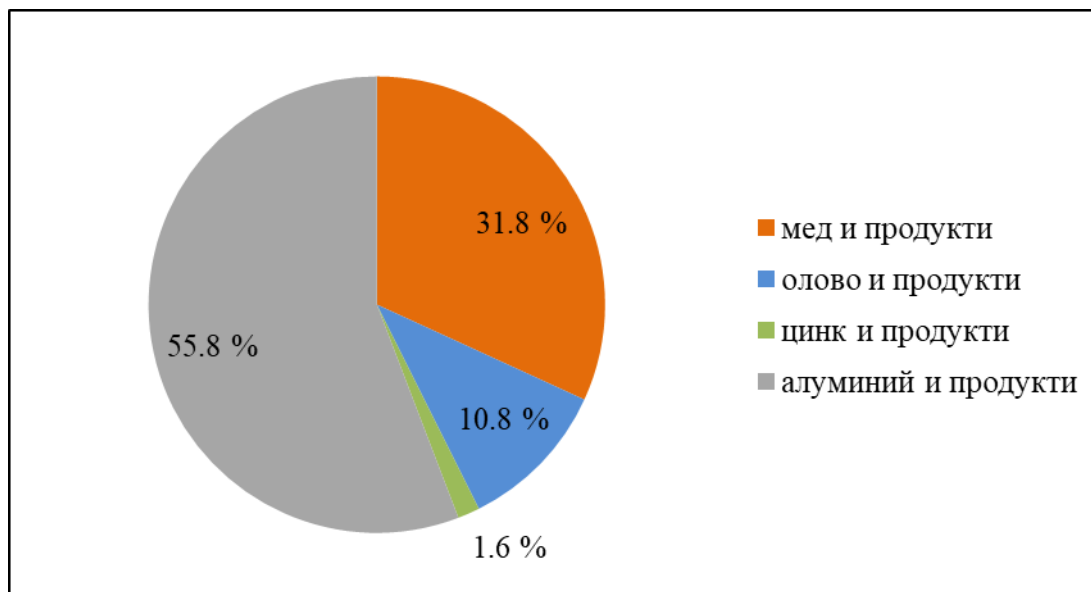
Източник: Митническа статистика и НАП

Относителният дял на внесените количества по стокови групи за отделните цветни метали и техните продукти е представен на фиг.3.16.

Най-голям сегмент заема стоковата група на **алуминия и продуктите от алуминий и сплави – 56 %** (52 % през 2020 г.). Обемът на вноса нараства общо с 13.4 хил.тона, като с 9 хил.тона е увеличен вносът на първичен алуминий и с 11 хил.тона повече са прътите и профилите. В останалите позиции, които са крайни продукти има спад във вноса. Увеличени са

количествата на тези два продукта, които са суровини за преработващата алуминиева индустрия. От внесенения алуминий на блок или на пръти по веригите на преработка и добавена стойност се произвеждат крайните продукти за вътрешния пазар и за износ.

Фигура 3.16

Структура на внесените количества цветни метали и техните продукти (общо блок, прокат и скрап) за 2021 г.

Традиционно през 2021 г. най-голям **внос на алуминий** има от Русия – 36.4 % въпреки, че намалява с над 10 хил.тона спрямо 2020 г. (48.2 %). Расте вносът от страни-членки на ЕС - от 23 % през 2020 на 28 % през 2021 г., от тях най-голям вносител е Гърция с дял от 11 % от общия внос. По големи количества се внасят от Румъния, Нидерландия, Испания. Вносът от Турция е с дял от 11 %. Вносът от Бахрейн е 11 хил., 8.5 % (през 2020 - 16 хил.тона).

Медта, медните продукти и отпадъците са на второ място в структурата на вноса, с дял през 2021 г. от 32 % (35% през 2020 г.). В тази група количествата намаляват с близо **8 хил.тона, спад от 7 %**. Формира се от по-малкия внос на меден скрап през 2021 г. (- 8.5 хил.тона спрямо 2020 г.). Най-много медни отпадъци в посочения период са внесени през 2020 г., но поради високото търсене като суровина в добивната и преработваща металургия, пазарите за доставка са ограничени. Най-големи количества са внесени от страни-членки на ЕС, като Румъния – 11.7 хил.т. (33 %), Гърция – 10 хил.тона (19 %), Италия – 6 хил.тона (11 %). От трети страни по-значим внос има от Ливан – 5 хил.тона, Турция и Катар по 1.5 хил.тона. Друга голяма група от вноса на медни продукти са **катодите и заготовките**, също суровини за преработващата промишленост. Количествата нарастват с 1.5 хил.тона, 105 %. **Доставките на катодна мед и сплави на медна основа** се осъществяват главно от страните-членки на ЕС (33 %), от Русия (27.2 %), Сърбия (22.8 %) и Турция – 10 %. **Медната тел** е трета по количество на

вноса, запазва се на ниво от предходната година и традиционно се внася от Турция.

Количествата на внесените продукти от останалите две групи – на **оловото и цинка са относително малки**. Нямат съществена промяна в общите обеми, но при оловото е променена структурата на внесените стоки. **Вносът на олово на блок намалява с 8.5 хил.тона** (от 25 хил.тона през 2020 на 16.5 хил.тона). Почти с равни количества се увеличават внесените **оловни отпадъци(+ 3.7 хил.тона, 137 %)** и **оловния прокат(+ 3.5 хил.тона, 346 %)**, който не се произвежда в България. Доставките са от съседните страни – Сърбия, Румъния, Турция.

Вносът на **цинк** през 2021 г. също намалява с 489 тона, спад има и във внесенения цинков прокат. Но количеството на тази стокова група в общия внос е незначително, относителен дял от 1.5 %.

3.2.2. ИЗНОС НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И НА ИЗДЕЛИЯ ОТ ТЯХ

Българската металургична индустрия е експортно ориентиран сектор, продукцията се изнася основно за пазарите на ЕС и Европа. През последните години расте износът за трети страни, не само от региона, но и в страни от останалия свят.

Количествата изнесени цветни метали, продукти от тях, включително метални отпадъци (скрап) за последните пет години са дадени в таблица 3.16.

Общият обем на **износа през 2021 г. в натура е 608 905 тона**, намалява със 77141 тона спрямо 2020 г. (88.8 %) и е най-малък за посочения период. Но в стойност за същия период е най-висок. **Изнесени са стоки общо за 6691.9 млн.лева, с 806.4 млн. повече 2020 г., растеж от 113.7%.**

Данните потвърждават високата специализация на България в **производството на цветни метали – мед, олово и цинк**. От изнесените по стокови групи продукти, с изключение на алуминия, с най-висок относителен дял са металите.

При медните стоки делът на електролитната мед в обема на износа през 2021г. е 58 %, а заедно с анодната мед – 74 %. За цинка е 98.5%, а при стоковата група на оловните продукти се изнася почти само блоково олово, дял от 99.8 %. Други металургични продукти от олово не се произвеждат и почти цялото количество нереализиран на вътрешния пазар първичен и вторичен блок се изнася.

Таблица 3.16

Износ на цветни метали, изделия от тях и скрап, тона

Стоки	2017	2018	2019	2020	2021	Разлика 2021/2020	
						+/-	%
Мед, общо, в т.ч.	410 221	411 751	342670	392 483	319 649	-72834	81.4
Анодна мед	146 617	135 072	93702	110 683	68 654	-42029	62.0
Електролитна мед	195 425	191 192	162028	190 639	168 584	-22055	88.4
Скрап	8 826	9 130	10962	7 868	8 357	489	106.2
Пръти и профили	21 945	29 704	27811	25 690	22 448	-3242	87.4
Телове	324	766	1521	2 079	1 678	-401	80.7
Ламарини,ленти, фолио	36 872	45 779	46522	55 449	49 847	-5602	89.9
Тръби	212	108	124	75	81	6	108.0
Олово, общо, в т.ч.	81 782	79 243	78757	87 979	79 525	-8454	90.4
Олово на блок	77 577	75 315	75996	87 460	79 386	-8074	90.8
Прокат	98	110	111	271	139	-132	51.3
Скрап (чист)	4 107	3 818	2650	248	0	-248	0.0
Цинк, общо, в т.ч.	66 398	66 951	64411	69 768	61 324	-8444	87.9
Цинк на блок	65 048	66 340	64085	69 344	60 922	-8422	87.9
Прокат	687	109	3	3	70	67	2333.3
Скрап	663	502	323	421	332	-89	78.9
Алуминий,общо, в т.ч.	123 883	135 472	128907	135 816	148 407	12591	109.3
Блок	5 840	11 620	7694	12 219	5 679	-6540	46.5
Скрап	27 638	30 837	32540	33 218	40 006	6788	120.4
Пръти и профили	34 901	38 580	38421	32 773	39 463	6690	120.4
Телове	108	270	571	665	130	-535	19.5
Ленти и листове	16 060	13 659	13827	15 860	23 145	7285	145.9
Фолио	29 238	30 830	26913	29 881	30 037	156	100.5
Тръби	10 098	9 676	8941	11 065	9 947	-1118	89.9
Общо	682 284	693 417	614 745	686 046	608 905	-77141	88.8
Стойност, млн. €	3 087.7	3 156.8	2653.3	3009.2	3421.0	411.8	113.7
Стойност, млн. лева	6 039.1	6 174.2	5189.4	5885.5	6691.9	806.4	113.7

Източник: Митническа статистика и НАП

Медта и медните продукти в натура и стойност имат най-висок дял в износа на металургична продукция, въпреки намалените със 72 834 хил.тона количества и спада до 81.4 % от износа през 2020 г. Висок относителен дял в износа има анодната мед, която отива за преработка в други предприятия от групировката Аурубис АД и електролитната мед – общо с дял от над 52 %. През 2021 г. най-голям износ има за Китай – 68 хил.тона, 40 % и за Турция - 61 хил.тона, 36 %.

В България има развита и медна преработвателна индустрия. През годините производството на крайни продукти от мед и месинг непрекъснато расте (табл.3.13). За 2021 г. изнесените медни продукти с висока добавена

стойност представляват 26 % от общите количества в тази група. Медни пръти и профили са изнесени в 37 страни от Европа и света, най-много в Германия и Полша (27 % дял за всяка страна), следват Италия и Испания. Ламарини, листа и ленти се изнасят в 50 страни, най-големи са количествата за Германия (31 %) и Италия (23).

България не произвежда блокови алуминий, но има развита преработвателна алуминиева индустрия. Затова в **алуминиевата стокова група преобладава износът на крайни продукти – листа, ленти, фолио, профили, тръби**. Малък износ има на вторичен блок, за 2021 г. е 5.7 хил.тона с 3.8 % дял в тази група. **Износът на скрап представлява 27 %** от общите количества, като по качеството не отговарят за влагане в прокатното производство. Разделното събиране и рециклирането на алуминиевите отпадъци не е на задоволително ниво и тяхното оползотворяване в българската металургия е ниско. Страната ни е значим производител на алуминиево фолио и задоволява значителен дял от пазара на ЕС. През 2021 г. 30 % от износа е за Италия (10 хил.тона), а по 4 хил.тона или 13 % са изнесените количества за Германия, Испания и Полша. Износът на пръти и профили също е предимно за ЕС, Германия има дял от 25 %.

Данните в таблици 3.15 и 3.16 за вноса и износа на металургична продукция през 2021 година водят до следните констатации:

Изнесената металургична продукция от цветни метали и сплави през 2021 г. спрямо предходната намалява в натурално изражение с 11.2 % (77 хил.тона), а стойността расте с 13.7 % (412 млн.евро). Това е в резултат на променените през годината цени на световните пазари.

Вносът нараства, по-малко в натура - 3.7 хил.тона, 101.2 % и значително в стойност – 319 млн.евро, 132.6 %. В групите на медта, цинка и оловото има спад, ръст има при вноса на суровини за производството на алуминиев прокат.

В резултат на външнотърговския обмен на металургична продукция от цветни метали през целия период се формира **положително външнотърговско салдо, което за 2021 г. е в размер на 4 млрд.лева.**

3.2.3. РЕАЛИЗАЦИЯ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ПРОКАТ

Фирмени данни за реализацията на цветни метали по видове и продукти за периода 2018 – 2021 г. са посочени в таблица 3.17.

Поради спад в производството на всички блокови метали – мед, цинк и олово тяхната обща реализация намалява. При електролитната мед и цинка количествата за вътрешния пазар се увеличават, при оловото намаляват. В износа на всички има спад, незначителен при оловото, над 4 хил.тона при цинка и почти с 10 хил.тона намалява количеството на изнесената електролитна мед.

При медния и алуминиевия прокат увеличеното производство води до значителен ръст само в износа на тази продукция.

Таблица 3.17

Реализация на цветни метали и прокат, тона

Стоки	Реализация	2017	2018	2019	2020	2021
Електролитна мед	Местен пазар	21 315	32 378	34 190	30 820	34 636
	Износ	207 252	191 321	174 330	193 616	184 337
	Общо	228 567	223 699	208 520	224 436	218 973
Олово и сплави	Местен пазар	26 293	27 787	29 787	28 807	26 588
	Износ	75 157	74 018	73 230	80 890	80 748
	Общо	101 450	101 805	103 017	109 697	107 336
Цинк и сплави	Местен пазар	6 717	6 569	6 473	6 243	7 503
	Износ	63 734	66 766	65 825	68 619	64 244
	Общо	70 451	73 335	72 298	74 862	71 747
Прокат от ТЦМ	Местен пазар	1 403	1 175	933	894	958
	Износ	70 145	78 668	78 324	81 585	88 405
	Общо	71 548	79 843	79 257	82 479	89 363
Алуминиев прокат	Местен пазар	7 145	7 112	17 887	16 343	4 214
	Износ	82 045	83 626	73 117	81 172	104 319
	Общо	89 190	90 738	91 004	97 615	108 533

Източник: Фирмени данни,

В реализацията на проката от ТЦМ за вътрешния пазар увеличението е минимално - с 64 тона, докато износьт бележи висок растеж от 108 % или с 6 820 тона повече.

При **алуминиевия прокат** реализацията на вътрешния пазар рязко намалява от 16 хил. за 2020 г. до 4.2 хил.тона през 2021 г

Общите продажби на посочените метали и продукти от тях на местния пазар са 73 899 тона, намаляват спрямо 2020 г. с 9 208 тона (83 107 тона). През годината общата реализирана продукция от блокови метали и прокат е 595 952 тона, от които само **12.4 % са за вътрешния пазар.**

Това характеризира цветната металургия като изключително експортна индустрия, с голям положителен баланс в обем и стойност и висок принос в показателите на стоковия износ от страната.

3.2.4. ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ЦВЕТНИ МЕТАЛИ И ПРОКАТ

Реалното вътрешно потребление (РВП) се определя от продажбите на производителите на вътрешния пазар (данни от членове на БАМИ) и вносът на същите продукти по официални данни от Агенция Митници и НАП. Данните за РВП по години е дадено в таблица 3.18.

При базовите блокови цветни метали над 50 % от тяхното потребление се покрива от произведеното в страната. Този дял за последната година при медта е 60.3 %, за оловото – 61.7 % и за цинка – 61.1 %. През посочения период количества на РВП се променят, без ясна тенденция, с изключение при цинка.

Таблица 3.18

Реално Вътрешно Потребление (РВП) на цветни метали и прокат, тона

Стоки	Произход	2017	2018	2019	2020	2021	
						тона	%
Електролитна мед	Местно произв.	21 315	32 378	34 190	30 820	34 636	112.4
	Внос	38 994	36 010	24 859	26 567	28 049	105.6
	РВП отребление	60 309	68 388	59 049	57 387	62 685	109.2
Олово	Местно произв.	26 293	27 787	29 787	28 807	26 588	92.3
	Внос	16 203	14 584	16 532	24 995	16 509	66.0
	РВП отребление	42 496	42 371	46 319	53 802	43 097	80.1
Цинк	Местно произв.	6 717	6 569	6 473	6 243	7 503	120.2
	Внос	656	3 872	3 487	5 257	4 768	90.7
	РВП отребление	7 373	10 441	9 960	11 500	12 271	106.7
Прокат от ТЦМ	Местно произв.	1 403	1 175	933	894	958	107.2
	Внос	15 783	17 961	19 971	26 752	24 091	90.1
	РВП отребление	17 186	19 136	20 904	27 646	25 049	90.6
Алуминиев прокат	Местно произв.	7 145	7 112	17 887	16 343	4 214	25.8
	Внос	45 023	43 574	36 867	46 978	51 820	110.3
	РВП отребление	52 168	50 686	54 754	63 321	56 034	88.5

Източник: Митническа статистика и НАП (за вноса) и фирмени данни (за продажбите в страната).

Най-високо е потреблението на електролитната мед, обосновано от развитите мощности за прокат от ТЦМ и увеличаващото се през годините производство. Следва оловото, което се влага основно в производството на акумулаторни батерии.

След закриване на мощностите за поцинковане на ламарината в Кремиковци, рязко спадна вътрешното потребление на цинк. През последните години този сегмент се развива и за посочения период има ръст в потреблението на цинк от 170 %.

По изразена е тенденцията на ръст в потреблението на прокат от ТЦМ и от алуминий за посочения петгодишен период. При проката от ТЦМ

сумарният растеж е в порядъка на 150 %, а за продуктите от алуминий- общо 110 %. Само за последната година спрямо предходната тяхното потребление спада, съответно с 10 % и 12 %, като същото се осигурява основно от внос. Нисък е процента на потребление от местно производство, при ТЦМ за 2021 г. е 4 %, а при алуминиевия прокат – 7 %.

Видимото потребление (ВП) е често използван показател, който се определя по формула, в която от сбора на произведените и внесени количества се изважда изнесения от същата група метал ($ВП = П + В - И$)

Данните за ВП на цветни метали и прокат от тях за 2021 год. е представено в таблица 3.19.

Таблица 3.19

***Видимо потребление на цветни метали и прокат
през 2021 год., тона***

Стоки	П	В	И	ВП
Електролитна мед	218020	28049	168584	77485
Олово, вкл.сплави	104495	16509	79386	41618
Цинк, вкл.сплави	72418	4768	60922	16264
Прокат от ТЦМ	90447	24091	74054	40484
Алуминиев прокат	113108	51820	102722	62206

*Източник: Митническа статистика (за вноса и износа)
и фирмени данни за производството*

Има разлики в изчислените по двата метода вътрешни потребности, но общата тенденция е еднаква. И по тази методика най-високо е потреблението на електролитна мед, следва проката от алуминий и неговите сплави. Най-ниско е потреблението на блоков цинк.

Очакваният растеж в преработващата промишленост и в строителството, които са основни потребители на метали и с реализирането на Националния план за устойчивост и развитие, с цел дигитализация и декарбонизация на икономиката, очаква се през следващите години да има ръст в потреблението на черни и цветни метали и изделия от тях.

Съществуващата структурата с висок дял на блоковите метали и ниско потребление на прокат и изделия от тях предполага запазване на експортната насоченост на металургичната продукция. Затова основна цел е да бъде запазена конкурентоспособността на производство и чрез нови инвестиции да продължи устойчивото и ефективно развитие.

През 2021 г. направените инвестиции за модернизация на оборудването, за технологично и продуктово реструктуриране и развитие на металургичните предприятия са в размер на 200 млн.лева.

ЧЛЕНОВЕ И РЪКОВОДСТВО НА БАМИ

РЕДОВНИ ЧЛЕНОВЕ

„Металко България” ЕАД

- „Стомана Индъстри” АД

- „София Мед” АД

- „Етем България” АД

„Промет Стиил” ЕАД

„Еврометал” ООД

- „ВМВ Метал” ООД

- „ЛКМК” ЕООД

„ЕЛ БАТ” АД

„ЗГП” ООД

„Берг Монтана Фитинги” ЕАД

„ИПО” ООД

„Хармони 2012” ЕООД

„Полиметимпортекспорт” ООД

„ДЦМ 1” ООД

„Б-Тек Консулт” ЕООД

„Аурубис България” АД

„Алкомет” АД

„КЦМ” АД

„Металснаб България” АД

„Горубсо - Кърджали” АД

„Оргфактор” ЕООД

„Ковинтрейд България” ЕООД

„Рефран” ООД

„Огняново К” АД

„ЕМЦ Дистрибушън” ООД

„Монбат Рисайклинг” ЕАД

„Шамот Ел Пе 2007” ООД

„Ел Стомана” ООД

„Лайер“ ЕООД

„Рудметал” АД

АСОЦИИРАНИ ЧЛЕНОВЕ

Химико-технологичен и металургичен университет, София

Технически университет, София

Русенски технически университет „Ангел Кънчев”, Русе

ЧЛЕНОВЕ НА УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ, ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА:

„Аурубис България” АД

„Еврометал” ООД

„Металко България” ЕАД

„Металснаб България” АД

„Огняново - К” АД

„Горубсо - Кърджали” АД

„ЗГП” ООД

„Полиметимпортекспорт” ООД

„КЦМ” АД

„Рефран” ООД

„Монбат Рисайклинг” ЕАД

„Алкомет” АД

„Промет Стиил” ЕАД

„Шамот ЕЛ ПЕ 2007” АД

„ЕМЦ Дистрибушън” ООД

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС – АНТОН ПЕТРОВ

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР – Политими Паунова

АДРЕС НА УПРАВЛЕНИЕ:

1309 София,
бул. Александър Стамболийски 205

Тел./Факс: 02/ 920 37 39
02/ 920 40 47

Е-mail: bami@bami.bg

Уеб сайт: www.bami.bg